

● **Mitt tips** | 20 Fargerik innredning ● **Reportasje** | 22 Læring i leir
● **Portrett** | 36 Hun reddet liv i skolekorridoren ● **Gylne øyeblikk** | 41 Da provokatøren snudde

UTDANNING

10

14. SEPTEMBER 2018

utdanningsnytt.no

**Foreldreide
barnehager:**

**Bygger opp
milliardverdier
– kjøpere står i kø**



Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no



Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no



Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no



Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no



Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no



Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no



Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no



Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no



Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no



Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no



Tore Magne Gundersen (perm.)
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no



Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no



Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no



Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no



Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no



Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no



Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no



Innhold



● Hovedsaken: MILLIONOVERSKUDD OG FEITE BANKKONTOER

Flere foreldreide barnehager går med millionoverskudd og har store summer i banken. Det gjør dem attraktive for de kommersielle driverne. Bildet er fra Hebekksgogen barnehage i Ski.

● Gylne augneblikk 41

Ein elev leverte ein tekst full av skrivefeil, med banning, tabuord og skildringar av vald og kjønnsleg omgang. Men Pål Melvær Giil mista ikkje motet av den grunn.

Innhold

Aktuelt	4	Friminutt	40
Aktuelt navn	9	Gylne augneblikk	41
Hovedsaken	10	På tavla	42
Kort og godt	18	Innspill	44
Ut i verden	19	Debatt	50
Mitt tips	20	Kronikk	56
Reportasje	22	Kurs	60
Aktuelt	26	Lov og rett	61
Glimt	31	Fra forbundet	62
Reportasje	32	Medlemstilbud	66
Portrett	36		



● Mitt tips

I Elin Dalers klasserom for 3b ved Nordstrand barneskole i Oslo finnes fargerik lesekrøk, dekorative mestringsmerker, blyantholdere og skap kledd i fargerike overflater.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no



Samlebåndslæring i teltleir

I flyktningleiren Al-Hol i Syria like ved grensen til Irak får rundt 700 barn og unge tre timers undervisning hver dag: 14 klasser om formiddagen, 14 om ettermiddagen.



Portrett

For ett år siden gikk lektor Elin Skorød inn i en knivstikker og hans offer.
– Jeg er oppvokst i fagbevegelsen, og har trolig fellesskapstanken derfra, sier hun.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2017: 164.338
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette



Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som følger seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. Mer informasjon: presse.no/pfu/etiske-regler



Forsidebildet

Stadig færre barnehager drives av foreldre som andelslag, og de gjenværende foreldreide barnehagene er attraktive for oppkjøpere. Halvar Haug Norum i Hebekksgogen barnehage i Ski kommune går i en foreldreid barnehage med pappa som styreleder.
Foto: Erik M. Sundt



Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør



Stopp galskapen i private barnehager

De ansatte i Krokusen barnehage i Sandefjord streiker i skrivende stund for å få en tariffavtale, en avtale som burde være en selvfølge i 2018. Eierne av barnehagen svarte først med å skulle overta jobben selv sammen med minst to andre personer som ble hentet inn utenfra. Dette er det vi på godt norsk kaller streikebryteri. Det er selvsagt ikke tillatt i en konfliktsituasjon. Da det kom krav fra kommunen om å vise fram dokumentasjon på at barnehagen blir drevet i henhold til regelverket, valgte eieren i stedet å stenge barnehagen. I tillegg til at dette er en ren hån overfor de ansatte i barnehagen, fører det til at mange barn står uten barnehageplass for en lengre periode, og mange foreldre får en vanskelig hverdag.

I Bergen sendte en privat barnehage et krav til foreldrene på 60 kroner per barn etter at barnehagen besøkte en utstilling i byen. Problemet er bare at det var gratis inngang til denne utstillingen, melder NRK. Foreldrene mistenker også at det har vært fusk med matpenger som er betalt til barnehagen. Nå har Bergen kommune åpnet økonomisk tilsyn. Eierne av barnehagen er fra før av politianmeldt for fysisk og psykisk sanksjonering av barna. Hun har to ganger fått pålegg fra kommunen om å slutte å fungere som styrer fordi hun mangler den pedagogiskutdannelsen som kreves.

Dette er to svært triste historier om det som foregår i noen private barnehager. Vi vet samtidig at det skjer svært mye godt, seriøst og skikkelig arbeid i de aller fleste private barnehagene rundt om i landet. Foreldrene sier også at de er fornøyd med tilbudet. Dette har vi flere ganger påpekt i våre nyhetssaker og reportasjer her i Utdanning. Samtidig er det ingen tvil om at private barnehager er i ferd med å bli «big business» der overskuddene stadig når nye høyder. Idealismen og nøkternheten som preger de foreldredrevne barnehagene som vi skriver om i denne utgaven av Utdanning, er sakte, men sikkert i ferd med å forsvinne. De blir i stedet utsatt for gjentatte oppkjøpstilbud fra de store barnehagekjedene som har etablert seg her i landet.

Denne utviklingen startet i den rødgrønne regjeringssperioden fra 2005 til 2013 da det var om å gjøre å sikre barnehageplasser til alle barn. Utviklingen har fortsatt under den borgerlige regjeringen. Alle er enige om at det ikke skal være tillatt å tjene penger på å drive skoler, mens det tydeligvis er helt i orden å skuffe inn millioner på å drive barnehager. Statsråd Jan Tore Sanner har sagt at han ser behov for å stramme inn på regelverket etter de knusende rapportene som kom om private barnehager tidligere i år. Nå er det på tide å gi dette arbeidet aller høyeste prioritet.

Knut Hovland

Fylkessammenslåing

Viken-uroen:

Uvisshet rundt nytt gigantlag

Det planlagte gigantfylkeslaget Utdanningsforbundet Viken er på jakt etter kontor rett ved Oslo Sentralstasjon. Nå er ansatte og tillitsvalgte usikre på hva som skjer videre.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Det politiske kaoset rundt regionreformen skaper mye usikkerhet, ifølge Dagrun Lundsvoll, leder i Utdanningsforbundet Østfold.

– Nå må vi avvente hva som skjer i fellesnemnda i Viken, sier Lundsvoll.

Fellesnemnda leder arbeidet med å etablere Viken fylkeskommune og er øverste myndighet i prosessen. 4. september møttes nemnda. Ifølge NTB endte det med at de utsatte avgjørelsen om det hele skulle legges på is.

Lene Hammergren Stensli, leder i Utdanningsforbundet Akershus, sier situasjonen er frustrerende: – Ansatte og tillitsvalgte er midt i en prosess med noe det nå skapes usikkerhet rundt. Det er ikke så lett, sier Stensli.

– Opposisjonen øker

4. september sa Kristelig Folkeparti at de fortsatt støtter regionreformen. Det innebærer at det ikke er flertall i Stortinget for endringer.

– Opposisjonen blant befolkningen i Viken har økt i takt med opprøret i Finnmark, sier Lundsvoll i Utdanningsforbundet Østfold.

Hun peker på at få ønsker et fylke som strekker seg fra Hol nord i Buskerud til Halden sør i Østfold.

– Som organisasjon tar ikke vi stilling for eller mot regionreformen, men det er klart medlemmer hos oss er bekymret for konsekvensene. Blant annet dette med nærhet til medlemmene, når avstandene blir så store, sier Lundsvoll.

Hun forteller at fylkeslagene har vedtatt sammenslåingsdato og at de leter etter et egnet kontor i nærhet til Oslo S. De har ingen planer om å si opp folk i administrasjonen som følge av sammenslåingen.

– Men vi er bekymret for kompetanseflukt. Må man reise fra Halden til Oslo hver dag grunnet jobben, kan det føre til at folk velger noe annet, sier Lundsvoll.



Dagrun Lundsvoll, leder i Utdanningsforbundet Østfold.



Fylkes-sammen-slåinger

1. august 2019 skal fylkeslagene i Østfold, Akershus og Buskerud bli til Utdanningsforbundet Viken. Men Finnmark nekter å slå seg sammen med Troms.

Nå vil også politikere i Akershus, Østfold og Buskerud legge Viken-sammenslåingen på is.

– Vi er nøytrale og forholder oss til de politiske vedtakene som gjøres, men nå synes vi usikkerheten er vanskelig, sier Lene Hammergren Stensli, leder i Utdanningsforbundet Akershus.

BEGGE FOTO TOM-EGIL JENSEN.

Avklaring i oktober

Regionreformen skal munne ut i større fylkeskommuner. Disse skal ta over flere arbeidsoppgaver fra statlige direktorater og etater. I oktober skal regjeringen komme med et forslag over arbeidsoppgaver som skal flyttes til de nye fylkeskommunene.

Lene Hammergren Stensli, leder i Utdanningsforbundet Akershus, ser fram til en endelig avgjørelse i oktober.

– Vi er nøytrale og forholder oss til de politiske vedtakene som gjøres, men nå synes vi usikkerheten er vanskelig, sier hun.

Hun sier det er knyttet bekymringer til størrelsen på det nye fylkeslaget, både når det gjelder avstander og antall mennesker.

– Dere leter etter kontor i Oslo. Frykter

dere at å rekruttere folk som bor langt unna, blir vanskelig?

– Vi håper ikke det. Man skal være valgbar uansett hvor man kommer fra, så det er viktig at avstandene ikke diskvalifiserer noen, sier Stensli, som understreker at de også i dag har tillitsvalgte som bor langt unna.

Hun mener dagens uttalelser fra KrF ikke har bidratt til avklaring.

– De sier de ikke vil støtte endringer i regionreformen. Samtidig sier de at de vil se på hva arbeidsoppgavene blir først. Det kan tolkes på flere måter, så den uttalelsen avklarer ikke noe mer. Alt er fortsatt usikkert, sier Stensli.

Blir sammenslåingen noe av, konstitueres Utdanningsforbundet Viken på årsmøtet 15. mai 2019.

UKENYTT

FØLG NYHETENE MED UKENYTT

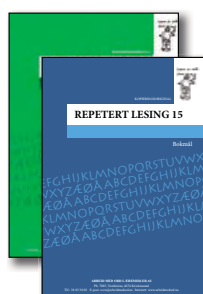


- * Quiz på 2 nivå
- * Konkurrans
- * Artikkel
- * Begreper
- * BM, NN
- * 1/1 år kr 1180,- + mva.
- * 1/2 år kr 650,- + mva.

REPETERT LESING

- * Totalt 24 hefter.
 - * Også for eldre elever. To nivå.
 - * BM og NN. kop.or.
 - * Digital utgave
- Pris pr. hefte kr 450,- + mva

EFFEKTIV LESETRENING



LYDLEK

Lekbasert opplegg med de norske språklydene. 5 permer + spillutstyr. Kun BM, Kop.or.

Førpris kr 3700,- + mva. Nå kr 2700 + mva.

Kr 1000,-
i avslag



GOD LESESTART FOR ALLE

15 LETTLESTBØKER (1.-6. TRINN) M/ OPPGAVESAMLING

Tre nivå.
Tre fyldige oppgavesamlinger m/ digital utgave, kop.or.
kr 480,- pr. stk. + mva.
Bøker kr 40,- pr. stk. BM og NN

LESE- OG SKRIVEKURS



SIRKELSERIEN (5.-7. TRINN) M/ OPPGAVESAMLING

10 lettlestbøker i A5 format.
Kr 50,- pr. stk.
To fyldige oppgavesamlinger m/ digital utgave, kop.or.
kr 480,- pr. stk. + mva. BM, NN.

LESE- OG SKRIVEKURS



FOKUS PÅ SKRIVING 1-6

Passer best på 1.-4. trinn

- * Hefte 1: Skrive til tegninger og bilder
- * Hefte 2-6: Skrive med utgangspunkt i illustrerte historier
- * Passer meget godt for **minoritetsspråklige**

BM, NN. Digital utgave. Kop. or.
Pris pr. hefte kr 490,- + mva

SKAPER SKRIVEGLEDE



LESEØVING 1 OG 2

- * Lesetrening 1.-4. trinn
- * 80 sider i hvert hefte.
- * Tekst og oppgaver om dyr
- * Mange illustrasjoner
- * BM, NN, Kop.or. Digital utgave.
- * Pris kr 520,- + mva pr. stk.

SKAPER LESELYST



HELHETSLESING A-F

Heftene ABC er for spesialundervisning. Heftene DEF passer på 6. og 7. trinn, u.skole, vgs og vo. Kun BM. Kop.or.
ABC kr 300,- pr. hefte + mva. (kun digitalt)
DEF kr 380,- pr. hefte + mva. (inkl. dig. utgave).

EFFEKTIV LESETRENING



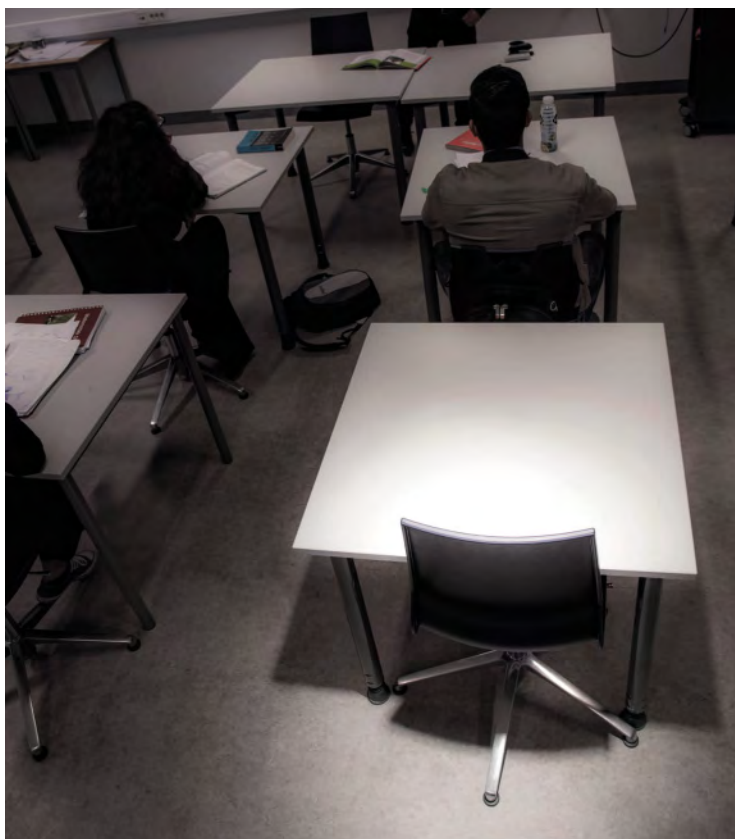
LESESTRATEGIER 1-4

Passer best på 4.-6. trinn. Brukes også i tilpasset opplæring på 7. trinn, u.skole, vgs og vo. Tre nivå. BM/NN. Digital utgave
Pris pr. hefte kr 450,- + mva

EFFEKTIV LESETRENING



● Elevfravær



Mange grunnskoleelever har høyt fravær, viser nye tall fra Utdanningsdirektoratet.
ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

● Arbeidskonflikt

Barnehagestreik avsluttet

Streiken i Krokusen barnehage i Sandefjord endte med tariffavtale for alle ansatte.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Eieren, Irina Jonsson, drev først barnehagen videre med innleide personer i stedet for de fire i streik. Da Sandefjords barnehagemyndighet ba om dokumentasjon på forsvarlig drift, med tilstrekkelig bemanning og gyldige politiattester, stengte eier barnehagen.

7. september meldte imidlertid streikeleder Jan-Ole Engnes i Fagforbundet at eier valgte å inngå tariffavtale gjennom PBL dagen før. I tillegg kom avtale for Prestekragen barnehage i Sandefjord, som Jonsson også eier, på plass. De streikende sikret slik at andre også fikk tariffavtale, sier Engnes til Utdanning.

De ansatte streiket i litt over en uke.

– De gleder seg til å begynne å jobbe igjen. Vi er veldig glade for at konflikten løste seg, sier Engnes.

Utdanning lyktes ikke å innhente kommentar fra Irina Jonsson før bladet gikk i trykken.

Fraværet i grunnskolen er høyt

9000 tiendeklassinger har mer enn tre uker fravær i året, viser nye tall fra Utdanningsdirektoratet.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

Utdanning publiserte tidligere i år en artikkel som viste at 4,5 prosent av alle elevene i grunnskolen har høyt fravær. Bakgrunn for saken var at det ikke fantes fraværstatistikk.

Flere forskere etterlyste disse tallene. Nå har Kunnskapsdepartementet fått tall for fravær i tiende klasse. Dette fraværet er høyere enn i videregående skole.

Myndighetene har ikke oversikt over hvor mange elever i barne- og ungdomsskolen som tilbringer skoledagen hjemme, men har nå laget statistikk for siste året i grunnskolen. Utdanning kontaktet de 150 største kommunene i Norge, og bare fem av dem hadde tallene sentralt på kommunenivå.

Ny statistikk

For første gang har direktoratet fraværstatistikk. Den viser at en elev på 10. trinn normalt har seks dager og fem timer fravær i snitt. Fraværet på 10. trinn har vært stabilt de siste fire årene, og tallene er like for gutter og jenter.

Utdannings undersøkelse viste at totalt hadde 8410 elever i de 35 kommunene vært borte i en måned eller mer i fjor. Andelen elever med høyt fravær er høyere i storkommuner enn i små kommuner. I de fem storkommunene er 4,5 prosent av elevene borte fra skolen i en måned eller mer. Gjennomsnittet for alle de 35 kommunene er 3,7 prosent.

– Alvorlig

– Det er alvorlig at så mange elever er borte fra skolen i tre uker eller mer. Skolene har et klart ansvar for å følge opp elever som ikke møter på skolen. Vi må diskutere om skolene bør ha plikt til å gjøre mer når fraværet til en elev blir for høyt, sier kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner i en pressemelding.

Utdannings undersøkelse avslørte at 7031 elever i Oslo, Bergen, Trondheim, Bærum og Stavanger var borte i en måned eller mer i fjor. Kommunene har rapportert inn tall for fravær hele året, eller i siste semester. Tallene Utdanning hentet inn er unike her i landet.

● Privatskole

Realfagsgymnas åpnet i Bærum

● 27. august ble den første videregående profilskolen med fokus på matematikk, naturfag og teknologi offisielt åpnet. Den private skolen Norges Realfagsgymnas ligger i Sandvika i Bærum i Akershus. Skolen har i dag 135 elever fordelt på ungdomsskole og videregående skole. Ett skoleår koster 25.000 kroner.

Yrkesliv



Årsaken til årets overbooking ved barnehagelærerstudiene kan være at yrket har fått høyere status. Det mener forsker Lars Petter Gulbrandsen.

ILL. FOTO JOHN ROALD PETERSEN

Det kan bli for mange barnehagelærere

Stadig flere søker seg til barnehagelærerutdanningene, og flere auditorier er mer enn fulle på grunn av overbooking. – Kanskje de skal kunne jobbe i skolen igjen hvis det blir for mange, sier en forsker.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

I 2013 var det 2498 studieplasser ved landets barnehagelærerutdanninger. Den gang sto 67 studieplasser tomme. I fjor hadde antallet studieplasser økt til 2607, og alle plassene var fylt opp. 218 flere hadde begynt enn hva det var plass til.

Foreløpige tall Utdanning har hentet inn fra Samordna opptak, tyder på at overbookingen er enda større i år.

Nord universitetet er blant dem som ser en pen økning. I fjor møtte 169 studenter til studiestart ved de ulike studiestedene og tilbudene universitetet tilbyr. I år viser foreløpige tall at 202 studenter har møtt.

Fristen for å betale semesteravgift er 15. september. Da vil en ha mer nøyaktige tall for antall registrerte ved Nord

universitetet. Ved lærerutdanningene ved samme universitet er det 50 ledige plasser. Dekan for begge utdanningene er Egil Solli.

– Det er meget gledelig at plassene ved barnehagelærerutdanningene fylles opp, sier Solli til Utdanning.

– Anerkjennelse

En mulig grunn til at flere ønsker å utdanne seg til barnehagelærere, er at yrket har fått høyere status, mener forsker Lars Petter Gulbrandsen.

– Det vil bli nok barnehagelærere i fremtiden, og det er fare for at det blir for mange. Å jobbe i barnehage har fått anerkjennelse, og lønnsutviklingen har også vært forholdsvis god de siste årene, sier han.

Gulbrandsen er forsker ved Norsk institutt for forskning om oppvekst,

velferd og aldring (NOVA).

– En grunn til at det blir for mange, er at stadig flere utdannede barnehagelærere blir i yrket, sier han.

– Tilbake til skolen

– Dette er en treårig utdanning. Til sammenligning har lærerutdanningen blitt femårig. Kan det forklare at flere søker seg hit?

– At det kan spille inn, skal en ikke se bort fra. De som utdanner barnehagelærere, er flinke til å få studentene gjennom hele studiet, til tross for at en del av studentene har lave karakterer ved inntak.

– Hva bør en gjøre hvis det blir for mange barnehagelærere i fremtiden?

– Jeg synes en bør se på muligheten for at barnehagelærere igjen kan jobbe i skolen, slik det var da Reform -97 ble innført, sier Gulbrandsen.

MEST LEST:

- Det kan bli for mange barnehagelærere
- Stenger barnehage som er i streik
- Kunnskapsdepartementet vil øke utstyrsstipend for dyre yrkesfag
- Vil lære ledere i skole og barnehage å ta i bruk styrken i mangfoldet
- Thomas Nordahl: – En inkluderende skole gir et inkluderende samfunn
- «Læreren må ta ansvar for å skape gode relasjoner»

Gikk du glipp av denne?

Alternativ ungdomsskole

Ved danske efterskoler kan elevene ta 8., 9., 10. og 11. klasse-trinn, mens de bor på skolene.

Utdanningsnytt.no/ efterskolen02

● Mobiler i skolen

– Skolene må avklare et forbud med foreldrene

Det er rart å gi elever hvert sitt nettbrett, for så å innføre forbud mot mobil, mener Foreldreutvalget for grunnopplæringen.



Gunn Iren Gulløy Müller, leder for Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG).
FOTO FUG

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

I høst innførte Frankrike et nasjonalt forbud mot mobiltelefoner i skolen. Det har ført til debatt om Norge bør følge etter.

Flere sentrale Høyre-politikere har diskutert om det er behov for klarere retningslinjer. Blant dem er kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) og hans

forjenger og partifelle Torbjørn Røe Isaksen. Men de er fortsatt mot et nasjonalt forbud fordi de ikke ønsker for mye statlig styring. Også Arbeiderpartiet mener skolene bør få håndtere dette selv.

Sist ute var barne- og likestillingsminister Linda Hofstad Helleland (H), som i et intervju med Adresseavisen sier hun ønsker å løfte fram mobilforbud som en nasjonal sak. Hos regjeringspartner

Frp er de imidlertid skeptiske.

Foreldrenes talerør mener heller ikke forbud er veien å gå.

– Vi kan ikke ha nasjonale forbud og retningslinjer for alt her i verden, sier Gunn Iren Gulløy Müller, leder for Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG).

– Må avklare med foreldrene

Hun sier det bør være opp til skolene selv, i dialog med foreldrene, å finne ut hva som fungerer best på sin skole.

– Skoler som har mobilhoteller, er ganske vanlig, noe som gir lærerne mulighet til å styre bruken i skoletimene, og det gir mening. Men er det snakk om å samle inn telefonene på starten av dagen og beholde dem hele skoledagen, bør skolen konferere med FAU først. Da må alle parter være enige om at det er slik det skal gjøres på den skolen, sier Müller.

Hun peker også på at elever ved flere skoler nå får utdelt nettbrett til skolearbeidet.

– Da blir det snodig å skulle ha et mobilforbud, sier Müller.

Storkommuner vurderer forbud

På lederplass har VG og Morgenbladet sagt «Ja til forbud», mens Aftenposten mener at det fortsatt skal være opp til hver enkelt skole å håndtere mobilbruken. Elevorganisasjonen ønsker ikke et nasjonalt forbud.

I noen av de store kommunene er det politisk bevegelse i retning av et overordnet forbud i kommunen. I Trondheim og Stavanger ønsker flere politikere nå en diskusjon om mobilforbud i alle skoler i kommunen. Stavanger har allerede et konkret forslag som skal opp i bystyret, ifølge Klassekampen. Mens i Oslo og Bergen står de på at det er best å la skolene selv avgjøre.

Selv om flere kommuner vurderer egne kommunale retningslinjer for mobiler i sine skoler, er det få politikere som ønsker et nasjonalt forbud.



Ved mange skoler må elevene gjøre seg ferdige med mobiltelefonen før de går inn i skolegården. Men nasjonale retningslinjer ser foreløpig ikke ut til å være på trappene.

ILL. FOTO PAAL SVENDSEN

● Kildekritikk

Ungdomsskoleelever skal lære å oppdage falske nyheter

● Norske ungdomsskoleelever skal nå læres opp i å være kritiske til det de leser på nett, og bli mer oppmerksomme på falske nyheter og hva som er sant eller usant.

Det er Medietilsynet, Faktisk.no og Utdanningsdirektoratet som samarbeider om et nytt læringsopplegg om kritisk medieforståelse for ungdomsskoleelever. Det nye læringsoppleg-

get har fått navnet «Falske nyheter – kritisk medieforståelse».

En undersøkelse fra i fjor viste at seks av ti ungdommer mellom 15 og 18 år daglig eller ukentlig leser nyheter på nett som de ikke opplever som sanne. Det er særlig informasjon på sosiale medier som de tviler på sannhetsgehalten i.

Aktuelt navn



Li! (nei!)

Det blir ikke noe Stor-Nord om Ragnhild Vassvik og finnmarkingene får bestemme.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

FOTO Ekaterina Golitsyna

● Ragnhild Vassvik (52)

Hvem

Fylkesordfører i Finnmark for Arbeiderpartiet.

Aktuell

Regjeringas region-reform vil tvinge landets to nordligste fylker til å bli ett, og Vassvik nekter å komme til Oslo for å diskutere hvordan.

87 prosent av finnmarkingene stemte imot en sammenslåing med Troms. Hva er det som er så galt med Troms?

Ingenting er galt med Troms. Troms er vårt nabo-fylke og vår nærmeste samarbeidspartner. Tromsø by er byen i mitt hjerte fra studietiden og et viktig kraftsenter i Nord-Norge. I spørsmålet om sammenslåing blir Tromsø en magnet som vil suge til seg all oppmerksomhet og dominans i et storfylke som har så mye mer å by på. Finnmark ønsker å stå på egne ben nå og i framtiden, men vi er åpne for et utvidet samarbeid med Troms.

Du ble invitert til Oslo og dialogmøte om sammenslåing med Troms, men valgte å bli i Finnmark. Hvorfor?

Agendaen som statsråd Monica Mæland la opp til for møtet i Oslo 20. august, var uforenlig med mandatet fylkestinget og et stort flertall av befolkningen i Finnmark har gitt meg. Jeg kunne ikke komme til et møte om hvordan vi, sammen med Troms, skulle få i gang sammenslåing av Finnmark og Troms, når kampen for oss nå står om hvordan vi får opphevet vedtaket i Stortinget av 8. juni 2017.

Er det ingen sjanse for et storfylke i nord?

Dette spørsmålet skal Stortinget ta opp til behandling og besvare i løpet av høsten. Er det opp til oss, er sammenslåing ikke ønskelig.

Til våre faste spørsmål: Hva liker du best med deg selv?

At jeg har godt humør og sover godt om natten.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Den samiske språkforskeren, professoren og politiker Ole Henrik Magga. Han er en klok og kunnskapsrik person.

Du får holde en undervisningstime for det norske folk, hva handler den om?

Om samisk kultur og samfunnsliv i historisk og nåtidig perspektiv.

Hvem ville du gitt straffelekse?

Erna Solberg og Monica Mæland. De to kunne fått et halvt års gjensitting i et fiskevær på Finnmarks-kysten.

Hva er din favorittbok?

Jeg likte godt «Seierherrene» av Roy Jacobsen.

Hvilken bok skulle du gjerne lest, men ikke fått lest?

Jeg skulle gjerne lest Trygve Brattelis «Fange i natt og tåke»

Hvem er din favorittpolitiker?

Det må bli Jens Stoltenberg.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Det har blant annet vært å jobbe for utdanning for masai-barn i Tanzania gjennom organisasjonen Mama Sara Education Foundation for Maasai School Children. En organisasjon hvor urfolk hjelper urfolk.

«Erna Solberg og Monica Mæland kunne fått et halvt års gjensitting i et fiskevær på Finnmarkskysten.»



Foreldreeide barnehager over en milliard kroner

Det er gylne tider for mange foreldreeide barnehager. Men disse barnehagene er sakte i ferd med å forsvinne.



ger har ri i banken

Pedagogisk medarbeider Hedda Tryland skuer utover foreldreeide Hebekksgogen barnehage i Ski kommune. Barnehagen har nær toppskår på foreldreundersøkelsen og er svært populær. Den er også blant de mange foreldreeide barnehagene som har spart opp millioner av kroner i banken.



«Vi har blitt forsøkt kjøpt opp av alle de store barnehagekjedene.»

Foreldreeierne peker på lavt sykefravær, dugnader og nøktern budsjettering som en nøkkel til overskudd. Det gjør dem også attraktive for de kommersielle driverne.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

FOTO Erik M. Sundt

I Kolåsbakken barnehage på Tonsenhagen i Oslo står vinduene på vidt gap i et moderne kjøkken og oppholdsrom. Sola skinner inn, og på tavlen står oppskriften på et brød. Siden 2002 har den foreldreeide barnehagen ligget her på høyden med utsikt mot fjorden, og det går strålende. I flere av de siste årene har de gått med over én million kroner i overskudd.

– Vi er konservative og budsjetterer hvert år med lavere inntekter enn vi ender opp med. Blant annet fordi finansieringsordningen er uforutsigbar, sier styreleder og forelder Tone Strugstad Kongsro.

Daglig leder Mette Hellstrøm har ledet barnehagen helt siden starten. Hun understreker at også de har opplevd trangere tider.

– På de første styremøtene bestilte vi pizza fra Peppes, men på et tidspunkt bestemte vi at det hadde vi ikke råd til, så det ble Grandiosa i noen år. Etter hvert kom Peppes tilbake igjen, sier Hellstrøm som et illustrerende eksempel på utviklingen.

Gjennom de siste årene har de brukt store summer på å ruste opp ute- og inneområder. Samtidig har de siden 2011 doblet egenkapitalen til over 13 millioner kroner. Det fører dem inn på topp-listen over foreldreeide barnehager med mest oppsparte midler. Egenkapitalen i regnskapene er i stor grad penger man har i banken og nedbetalte eiendomsverdier. Den gode økonomien blir lagt merke til.

– Vi har blitt forsøkt kjøpt opp av alle de store private barnehagekjedene, sier Hellstrøm og titter bort på hunden som har blitt med på jobb denne dagen og slapper av i hjørnet.

– Hvert år får vi nye tilbud.

Kommersielle friere

Utdanning har vært i kontakt med flere foreldreeide barnehager som forteller at det ikke er



uvanlig med friere på telefonen.

I Fredrikstad driver Samvirkebarnehagene seks foreldreeide barnehager. I fjor ble en av dem, Trondalen barnehage, kåret til «Årets barnehage» av Private barnehagers landsforbund. Samme år hadde selskapet inntekter på over 70 millioner kroner og et overskudd på rundt 5,5 millioner. Selskapet har bygd opp egenkapital på over 60 millioner kroner.

– Jada, vi har fått henvendelser om oppkjøp fra flere av de store kjedene, men de siste månedene har det vært stille, sier Mette Bakken, som er felles daglig leder for alle barnehagene.

– Hva sier de når de ringer?

– Det er vel for å lodde stemningen og fortelle at de ønsker et samarbeid hvis det er aktuelt å selge. Men for oss har det aldri vært aktuelt, sier hun.

Mye av egenkapitalen er verdi av nedbetalt eiendom, så selskapet har ikke 60 millioner kroner i frie midler. Bakken sier alt overskudd blir

værende i foretaket og brukes til utvikling og vedlikehold.

– Vi har hatt som mål å ha tre prosent overskudd hvert år, som er det vi må ha for en sunn drift. Vi må ha en buffer til usikre tider og til å ta løpende vedlikehold, sier Bakken og peker på gode resultater fra foreldreundersøkelser, god beliggenhet og stordriftsfordeler som noen av årsakene til den gode økonomien.

Foreldreeide Gauselbakken barnehage i Stavanger går også med bra overskudd hvert år og har rundt 11 millioner kroner i egenkapital. Daglig leder, Kirsti Gundersen, skriver i en e-post at barnehagen allikevel har klart å ha høyere bemanning enn den nye bemanningsnormen. Også de har fått telefoner fra beilere som ønsker å kjøpe.

«Det har vært henvendelser fra aktører som eier et par barnehager, og det har vært henvendelser fra store kommersielle barnehageaktører,» skriver Gundersen.



Daglig leder i Kolåsbacken barnehage, Mette Hellstrøm (t.v.), sier at de har gått fra Grandis til Peppes på styremøtene. Her diskuterer hun med styreleder og forelder Tone Strugstad Kongsro og pedagogisk leder Pia von Krogh.

FOTO JØRGEN JELSTAD

Færre foreldreeide barnehager

Det er usikkert om oppkjøp er årsaken, men de foreldreeide barnehagene blir færre og færre. I 2017 var det 667 foreldreeide barnehager i Norge, rundt hundre færre enn i 2011. Tallene er noe usikre, men det ser ut til at nesten hver sjuende foreldreeide barnehage er borte. Nå som alle har lovfestet rett til barnehageplass, er kanskje ikke foreldre like motiverte for å drive barnehager lenger. Da kan det være fristende å selge, og disse barnehagene kan være svært attraktive for oppkjøpere.

Debatten om private barnehager og «velferds-profitører» har handlet om de kommersielle driverne, hvor et av målene naturlig nok er å tjene penger. De foreldreeide barnehagene har imidlertid gode grunner til å bruke alt de får av inntekter til barnas beste – det er tross alt deres egne barn som går der.

Allikevel går nesten alle med overskudd, til dels store overskudd. Utdanning har hentet ut regnskapstall for 2016 for 431 foreldreeide barnehager. De har bygget opp store verdier gjennom nedbetalt eiendom og over en milliard kroner i banken (se faktaboks).

Hvordan har det seg at barnehager helt uten profittmotiv ender opp med mange millioner på bok?

Lavt sykefravær

I Kolåsbacken peker styreleder og forelder Tone Strugstad Kongsro på lavt sykefravær som en viktig grunn til god økonomi.

– Vi har korttidsfravær på under to prosent, det er eksepsjonelt lavt. Stabile ansatte er en nøkkel, sier Kongsro.

– Og i kommunen er det kanskje mange administrativt ansatte involvert. Her er det bare meg, sier daglig leder Mette Hellstrøm.

Obligatoriske dugnader hjelper også på. Foreldregruppen innehar ofte etterspurt kompetanse, noe som har resultert i profesjonell malehjelp og gratis bistand fra økonomer og jurister.

– Da jeg lagde vedlikeholdsplan for barnehagen, var en av foreldrene i styret prosjektleder i Statsbygg og kunne hjelpe til, sier Hellstrøm.

Det er lite utskeielser å spore som følge av en fet bankkonto.

– Vi har julebord for de ansatte, og så har vi én faglig tur hvert år, sier Hellstrøm.

– Med deres resultater ville det vel vært rom for å hente ut profitt om dere var kommersielle?

– Ja, sier de begge i kor. Så understreker de at de har lite sans for at noen tjener store penger på barnehager.

>

Hva er en foreldreeid barnehage?

Foreldrene som har barn i barnehagen, kjøper en eierandel når barnet begynner. Denne får de igjen når barnet slutter. Eierne er altså de foreldrene som til enhver tid har barn i barnehagen. Barnehagen har et styre valgt av foreldrene.



Foreldremilliarden

Det er over 600 foreldreeide barnehager. Utdanning har sett på 2016-regnskapene til 431 av dem, hentet ut via regnskapstjenesten Proff Forvalt.

Inntekter: 4 milliarder kroner.

Overskudd: 100 millioner kroner.

• Én av fem hadde over en halv million i overskudd.

Egenkapital: 1,3 milliarder kroner.

• Består i stor grad av bankinnskudd og nedbetalte eiendomsverdier.

Over 1 milliard kroner i banken.

• Noe skal håndtere kortsiktig gjeld, men en stor andel er sparepenger.

Samlet gjeld: 2 milliarder kroner.

Doblet nesten egenkapitalen på fem år.

• For 226 av barnehagene fikk Utdanning regnskapstall tilbake til 2011. I løpet av fem år vokste egenkapitalen fra 460 millioner kroner til over 800 millioner.

«Noen sparer mer enn nødvendig, særlig med tanke på at risikoen i barnehagemarkedet er veldig lav.»

Trond Erik Lunder, samfunnsøkonom og seniorforsker i Telemarksforsking

– Men uten de private driverne ville vi ikke hatt full barnehagedekning. Samtidig har det kanskje vært for lett å tjene penger på barnehagevirksomhet, sier Kongsro.

– Dere har litt flere barn per ansatt enn de kommunale barnehagene. Har dere diskutert å investere i høyere bemanning?

– Ja, det har vi. I perioder har vi også hatt det. Og vi har allerede høyere pedagogtettethet enn i de kommunale barnehagene, sier Kongsro.

– Og vi har egen kokk i åtti prosent stilling, sier Hellstrøm.

– Helt uten å kreve matpenger fra foreldrene, følger Kongsro opp.

– Vi setter også inn vikar tidligere enn det jeg hører blir gjort mange andre steder. Vi vil ikke drive rovdrift på ansatte. Barnas behov skal ivaretas, sier Hellstrøm.

Men kan det være at de foreldreeide barnehagene er for forsiktige i pengebruken? Da samfunnsøkonom og seniorforsker Trond Erik Lunder i Telemarksforsking nylig sammenlignet pengebruken i forskjellige former for private barnehager, ble han overrasket over det han fant.

Nyansatt daglig leder i Hebekksgogen barnehage, Katja Kessler-Hansen, sammen med Lene Haugland, som har vikariert som daglig leder, og styreleder og forelder Michael Sars Norum.



Sparer de for mye?

Undersøkelsen ble gjort på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet, og Lunder fant at de foreldreeide barnehagene ikke skilte seg nevneverdig fra enkeltstående private barnehager drevet som aksjeselskap. De brukte for eksempel ikke mer penger på bemanning.

– Det var litt overraskende. Muligens gjenspeiler det at foreldreeide barnehager ikke har profesjonelle styrever, og at de vil være på den sikre siden gjennom å spare penger og unngå gjeld. Det er selvsagt fornuftig til en viss grad, men ikke i den graden vi ser foregår. Noen sparer mer enn nødvendig, særlig med tanke på at risikoen i barnehagemarkedet er veldig lav, sier Lunder.

At mange foreldreeide barnehager har flere millioner i banken, tyder ifølge Lunder på at de ikke sliter med å oppfylle kvalitetskravene, for eksempel når det gjelder bemanning.

– Hvis det hoper seg opp store summer i banken, vil vel dette være en form for døde barnehagepenger?

– Ja, hvis pengene blir stående der over tid. Da kunne de isteden vært brukt til drift, for eksempel flere ansatte, sier Lunder.

– Nøktern filosofi

I Ski kommune i Akershus ligger et annet eksempel på en foreldreeid barnehage med mye penger på bok. Det til tross for at kommunen har blant de laveste tilskuddene til private barnehager i landet. Og ja, foreldreeierne bekrefter nøkternhet og måtehold.

Kjeder kjøper foreldreeide barnehager

Læringsverkstedet har kjøpt åtte foreldreeide barnehager de siste par årene. De råder foreldrene til å bruke salgsinntektene på å oppgradere barnehagen.

Barnehagekjeden Læringsverkstedet er blant dem som tar kontakt med foreldreeide barnehager for å sonde terrenget.

Eier og daglig leder, Hans Jacob Sundby, sier til Utdanning at kontakten går begge veier. De får forespørsler om mulig oppkjøp fra foreldreeiere eller ansatte, samtidig som de selv jevnlig kontakter foreldreeide barnehager for å forhøre seg.

Ifølge Sundby saumfarer de ikke regnskapstall for å finne barnehager med store overskudd.

– Alt av inntekter er uansett regulert, slik at vi gjør beregninger ut fra hvordan vi driver våre egne barnehager før vi avgjør om det er aktuelt å kjøpe, sier han.

Bruker pengene på utbedringer

Sundby sier prisingen av barnehagene følger de samme prinsippene som når de kjøper andre typer barnehager. De store barnehagekjedene offentliggjør aldri kjøpesummer. Men en kartlegging av Dagens Næringsliv viste at en barnehage kan koste langt over ti millioner kroner. Hvem får pengene når foreldrene er eiere?

– Eierne i disse barnehagene er alle foreldrene som har eid barnehagen opp gjennom tidene. Så rent praktisk kan det være vrient å skulle fordele en kjøpesum på alle disse, sier Sundby.

Han sier at de derfor råder foreldreeierne til å bruke kjøpesummen på noe de trenger i barnehagen.

– De kan finne noe som barna, de ansatte og foreldrene føler det er behov for, og så bruke pengene på det. Enten at de gjør det selv, eller så kontraktfester vi at vi skal gjøre det for dem, sier Sundby.

– Får glede av pengene

Han sier det har vært gjort mange forskjellige ting under slike oppkjøp, som fullstendig oppussing av barnehagen, nye tilbygg, nytt ventilasjonssystem, etablering av parkering og andre ting.

– Blir ikke det som å kjøpe en leilighet og be selgeren om å bruke salgsinntektene til å pusse opp leiligheten før han flytter?

– Jeg kan forstå spørsmålet, men 100 prosent av pengene vi får, går til barnehagene. Vi ønsker å



Halvar Haug Norum og Hennie Brudeli nyter solen utendørs i Hebekkskogen barnehage. – Målet er å levere barnehagen videre i bedre stand enn da vi selv kom inn, sier styreleder og forelder Michael Sars Norum.

Hebekkskogen barnehage har siden 2011 tidoblet egenkapitalen og har nå over sju millioner kroner i banken. Samtidig får barnehagen nær toppskår på den årlige foreldreundersøkelsen og har ventelister.

– Vi har alltid hatt en nøktern filosofi. Alt vi

bruker, skal gå til barnas beste, sier Lene Haugland, som er fungerende daglig leder, da Utdanning møter henne sammen med den nyansatte daglige lederen, Katja Kessler-Hansen, og styreleder Michael Sars Norum.

drive gode barnehager med de pengene vi mottar. Hvis kjøpesummen benyttes til oppgraderinger, frigjør det midler til andre områder i barnehagen. Som eiere har vi aldri tatt utbytte fra våre barnehager, sier Sundby.

Han sier alternativet er at foreldrene bestemmer seg for at kjøpesummen skal gis til noe som barnehagen ikke har glede av. Ved oppkjøp blir kjøpesummen belastet barnehagen med et lån.

– Da må barnehagen betjene lånet, men ikke få glede av pengene. Jeg har aldri hørt om at noen har forsøkt å oppdrive alle foreldre gjennom tidene og foretatt en forholdsmessig utdeling av kjøpesum til disse avhengig av hvor lenge de var inne som eiere, sier Sundby.

– Er det billigere for dere å kjøpe opp foreldreeide barnehager enn andre barnehager?

– Det har jeg ikke noe tall på. I den grad det er billigere, fører det i så fall til at barnehagen får

mindre framtidig gjeld å betjene. Sånn sett kommer en lavere pris uansett barnehagen til gode, sier Sundby.

Espira har kjøpt fire siden 2010

Espira er en annen barnehagekjede som kontakter foreldreeide barnehager for å forhøre seg, men kommunikasjons- og organisasjonsdirektør Jens Schei Hansen sier det er sjelden. Som Læringsverkstedet anbefaler også Espira at pengene i forbindelse med et oppkjøp brukes til formål som kommer barnehagen til gode.

– Vi har kun overtatt fire slike barnehager siden 2010. Det sier litt om hvor sjeldne slike prosesser er for oss, skriver Schei Hansen i en e-post til Utdanning.

– Vi foreldre eier barnehagen og tenker lang-siktig. Målet er å levere barnehagen videre i bedre stand enn da vi selv kom inn. Det er ikke noe profittjag for oss, sier Norum.

Han har sittet i styret i barnehagen siden 2014 og ble i år valgt til styreleder. De påpeker at den gode økonomien i barnehagen kommer av lang-siktig arbeid.

– Vi har økonomisk god ryggdekning nå, men også vi har skrappt oss gjennom magre år. Alle pengene fra overskuddene de siste årene er øremerket videre utvikling, sier Norum.

– Naturlig at de bygger opp egenkapital

Tilskuddene til private barnehager er basert på hvor mye kommunen bruker på sine kommunale barnehager. Ski kommune gir lavere tilskudd enn de fleste andre kommuner i Norge. Det betyr altså at de har en billig drift av sine kommunale barnehager. Allikevel går flere av de private barnehagene, som Hebekkskogen, med solide overskudd. Flere av dem har bygget opp egenkapital på millioner av kroner, noe de også har merket seg i kommunen.

– De betydelige overskuddene vi så, gjorde at vi gjennomførte økonomiske tilsyn for noen år siden, sier Ketil Aldrin, barnehagekonsulent i skole- og barnehageavdelingen i Ski kommune.

Tilsynene viste imidlertid at alt var i orden.

– Vi fant ingenting som ga grunn til kritikk. De

private barnehagene i Ski kommune driver ryddig, men de går med til dels store overskudd fordi finansieringssystemet er såpass raust, sier Aldrin.

– Er dere overrasket over overskuddene i de foreldreeide barnehagene?

– Med god drift er det naturlig at det bygger seg opp egenkapital. Noen setter av overskudd til opprusting og vedlikehold, og det er helt legitimt og kommer barna til gode. Vi må stole på at de forvalter oppsparte midler på best mulig måte, så må vi følge opp med tilsyn, sier Aldrin.

– Skal ikke gå med millionoverskudd

Til tross for de lave tilskuddene har Hebekksgogen klart å spare opp flere millioner kroner gjennom noen år. Styreleder Michael Sars Norum peker på nøkterne budsjetter, svært lavt sykefravær og at hver familie må levere ti dugnadstimer i løpet av året.

– Da blir det ofte gjort en del vedlikeholdsarbeid andre barnehager kanskje må betale for, sier Norum.

– Noen vil sikkert lure på om dere trenger alle pengene?

– Vi må ha en sikkerhetsmargin, for det kan skje ekstraordinære ting som gir store kostnader. Vi må ha midler til å håndtere det. Men vi skal ikke gå med millionoverskudd. De store overskuddene vi har hatt, bunner i tilbakebetalinger av for lite tilskudd, sier Norum.

For Ski kommune ga i en periode for lave tilskudd. Da det ble ryddet opp i, resulterte det i tilbakebetalinger på mange millioner kroner. Dermed fikk Hebekksgogen over tre millioner i overskudd det året.

– I fjor hadde vi bare et lite overskudd, så det er tilbake til mer normale forhold igjen nå. Alle midlene går uansett tilbake til barna. Jeg er glad vi driver som vi gjør. Det hadde kjentes feil å ta ut utbytte fra overskuddene, sier Haugland.

Styreleder Norum nikker.

– Men hvis vi hadde vært en kommersiell driver, ville det vært rom for å hente ut forsvarlig utbytte med økonomien vi har nå, sier han.

De kommunale tilskuddene varierer med titusener av kroner per barn mellom kommunene. Hadde Hebekksgogen barnehage ligget i Oslo, slik som Kolåsbakken, ville de fått opp mot en million kroner mer hvert år.

– Det ville gitt mer handlingsrom. Vi kunne hatt en enda bedre barnehage, sier Norum.

– Men hadde dere trengt mer penger?

– Vi hadde kunnet ansatt flere folk, sier Haugland. Norum støtter den daglige lederen i prioriteringen.

– En god barnehage står og faller med personalet. All virksomhet handler jo om folkene som jobber der, sier Norum.

Kommunale barnehageplasser koster mer enn private

De private sparer skattebetalingene for milliardbeløp, mener Private barnehagers landsforbund. Private barnehager kan få penger til kostnader de ikke har, mener barnehagekonsulent i Ski kommune.

Mange spør seg hvordan private barnehagedrivere kan gå med solide overskudd. Noe av årsaken kan være dyr drift i kommunene.

– Noen kommuner driver helt klart dyrt. Det kan være kommuner som for eksempel velger å opprettholde en distriktsbarnehage som er dyr i drift, men av og til kan det være uklart hvorfor de driver dyrt, sier Trond Erik Lunder, forsker i Telemarksforskning.

Mens noen vil tolke store utgifter til barnehage som ineffektiv drift, vil andre tolke det som positivt at en kommune bruker mye penger på barnehage – for eksempel om det gir økt bemanning.

– Vi ser at rike kommuner bruker mer på barnehage enn fattige kommuner, og det er nok noen som kunne strammet inn noe. Dette handler delvis om politiske valg og delvis om struktur og bosetningsmønster i kommunene, sier Lunder.

Uansett vil høye kostnader i kommunale barnehager gi større inntekter for de private barnehagene i kommunen, noe som kan bidra til overskudd.

Kommunal drift er dyrere

En fersk rapport fra Agenda Kaupang på oppdrag fra PBL (Private barnehagers landsforbund) viser at kommunene sparer drøyt to milliarder kroner hvert år på å sette bort barnehagedrift til private drivere. Agenda Kaupang beregner at kommunene har over ti prosent høyere kostnader til sine egne barnehageplasser enn det de gir i tilskudd til private.

En rapport fra Telemarksforskning i 2018 fant også at kommunene drev dyrere enn de private, men de fant langt mindre forskjell enn Agenda

Kaupang. Telemarksforskning så også på årsakene bak og fant at det først og fremst bunnet i høyere pensjonskostnader til de ansatte i kommunale barnehager. Da forskerne justerte for dette og enkelte andre faktorer, var det svært liten forskjell på private og kommunale kostnader, selv om kommunene fortsatt drev litt dyrere.

PBL mener imidlertid at de to milliardene fra Agenda Kaupang-rapporten er et minimumsbeløp, og at forskjellene sannsynligvis er større. Administrerende direktør Arild M. Olsen sier det blant annet bunner i at private har lavere kostnader til pensjon og bygg, mer effektiv drift og lavere sykefravær.

– Foreldrene er minst like fornøyde med private barnehager, og private har konkurransedyktige ordninger for de ansatte, sier Olsen.

– Mener PBL at de private driverne blir snytt for disse to milliarder kronene i året?

– Nei, hundre prosent økonomisk likebehandling vil det aldri bli. Men de private burde fått noe mer av pengene. De leverer allerede veldig god kvalitet, men da kunne de levert enda bedre, for eksempel med økt bemanning. I den grad noen blir snytt, er det skattebetalingene som må betale vesentlig mer for det kommunale barnehagetilbudet uten at det gir seg utslag i tilsvarende høyere kvalitet i tilbudet til barna eller de ansatte, sier Olsen.

Når det gjelder pensjonskostnadene, mener han at de private tilbyr gode betingelser for sine ansatte, men ofte til en lavere kostnad enn i kommunale barnehager.

– Det er ikke noe de bør straffes for, sier Olsen.



Arbeidsgiverorganisasjonen for private barnehager, PBL, mener de private eierne får mindre penger av kommunene enn de burde hatt. Barna i Hebekkaskogen barnehage springer rundt i skogen rett ovenfor barnehagen, lykkelig uvitende om budsjetter og barnehagepolitikk.

En kommune som driver billig

Ski kommune i Akershus har lave tilskudd, noe som betyr at de selv driver billig i de kommunale barnehagene.

– Vi har blant annet lite administrasjonskostnader og har valgt å bygge store barnehager som gir stordriftsfordeler, sier barnehagekonsulent Ketil Aldrin i Ski kommune.

I tillegg drev de tidligere etter noe de kalte Ski-modellen, med nokså store barnegrupper. Den modellen har de nå gått bort ifra.

– Utvidede barnegrupper med lavere bemanning har spart mye penger på drift, men det var ikke kvalitetsmessig godt nok. Det var stor politisk enighet om å forlate den modellen, sier Aldrin.

Nå har bemanningen økt, og de kommunale barnehagene oppfyller de nye bemannings- og pedagognormene. Det betyr at kostnadene går opp, noe som vil medføre mer penger også til de private barnehagene.

– Får penger til utgifter de ikke har

Aldrin mener finansieringssystemet for de private driverne er raust. Beregningsmodellen gjør at barnehagene kan ende opp med mer tilskudd enn de faktisk trenger. Han peker på følgende:

- Private barnehager får tilskudd til pensjons-

utgifter på 13 prosent av lønsmassen. Hvis de faktiske utgiftene er lavere, vil det overskytende utgjøre et overskudd.

- De får også tilskudd til kapitalkostnader for å dekke utgifter til bygg og eiendom, som lån og vedlikehold. Det er basert på et landsgjennomsnitt. Hvis barnehagene har lavere kostnader enn gjennomsnittet, vil dette tilskuddet bidra til overskudd.

- Administrasjonskostnader er satt til en fast sats på 4,3 prosent av de totale kostnadene basert på et nasjonalt gjennomsnitt. Mange kommuner har lavere kostnader, og det gjelder også mange private barnehager.

– Overskuddene til de private kan altså bunne i tilskudd de får til utgifter de ikke har. Vårt syn er at de burde fått dekket de faktiske kostnadene i driften, slik vi gjør med de kommunale barnehagene, sier Aldrin.

– Hva med handlingsfriheten til de private? I dag har for eksempel flere private ansatt egen kokk, men med slik detaljstyring av kostnader fra kommunen vil vel ikke det være mulig?

– Vårt prinsipp er likeverdig behandling av kommunale og private. Vi ønsker ikke at private får tilskudd til kostnader de faktisk ikke har. Men de vil jo fortsatt ha frihet til å styre, for eksempel gjennom hvor mange barn de har, sier Aldrin.

– Trenger forutsigbarhet

Arild Olsen i PBL mener et finansieringssystem basert på faktiske kostnader i private barnehager er en håpløs tanke.

– Det vil kun fungere kostnadsdrivende, etter som det da gjelder å få godkjent mest mulig kostnader for de private, sier Olsen.

Han sier det viktige er å få et finansieringssystem som gir forutsigbare tilskudd slik at de private lettere kan planlegge driften.

– Private eiere har vist at de driver godt, og da utfordrer det resten av sektoren til å drive bedre. Det er sunt, sier Olsen.

«Private eiere har vist at de driver godt, og da utfordrer det resten av sektoren til å drive bedre.»

Arild Olsen, direktør i Private barnehagers landsforbund



«Hvis du tror du vet alt, er du dårlig informert.»

Kinesisk ordtak

Skolemelk



Flere skolebarn vil ha melk med smak

Vanlig melk er på vikende front, mens melk med smak vinner frem.

ILL.FOTO
KARI OLIV VEDVIK

Norske skolebarn drikker mindre vanlig melk og mer melk som er tilsatt smak.

– Trendene er de samme for skolemelk som for det totale salget av melk. Søtmelk uten smak har en negativ trend, mens søtmelk med smak viser en positiv trend. Tine tilbyr to varianter smaksatt melk på skolelyst.no, Lettmelk Kakao og Økologisk Lettmelk med bringebærsmak. Begge variantene er uten tilsatt sukker, men har et naturlig

innhold av sukker fra melk, forklarer Birgit Irgens. Hun er ansvarlig for skolemelk i Tine.

I 2008 drakk norske skolebarn 18,9 millioner liter melk. I 2017 hadde dette sunket til 13,9 millioner liter melk. Men det ble også drukket 2,4 millioner liter melk tilsatt smak i tillegg i 2017.

I skoleåret 2017–2018 deltok 221.000 elever i skolemelkordningen, mot 187.000 året før.

Kari Oliv Vedvik

Lesing

Rekordoppslutning om leseaksjoner

Hittil er nærmere 230.000 elever påmeldt tre ulike lesetiltak fra Foreningen Les: Bokslukerprisen på 5. og 6. trinn, tXt-aksjonen i ungdomsskolen og Rein tekst i videregående skole.

– Vi opplever stor pågang rundt våre aksjoner. I år vil vi sende ut nærmere 240.000 antologier med smakebiter fra nyere norsk og oversatt litteratur til skoler og bibliotek. Det er ny rekord for oss, og vi er svært glade for at så mange lærere og bibliotekarer velger å bruke våre prosjekter i det viktige arbeidet med å utvikle leselyst blant barn og ungdom, sier daglig leder i Foreningen Les, Silje Tretvoll, i en pressemelding.

ILL.FOTO MONELS/ISTOCKPHOTO



Dikt

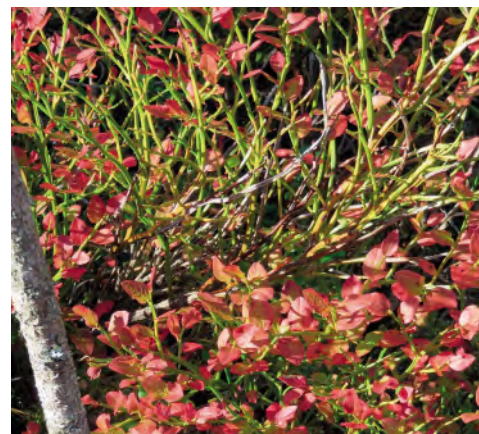


FOTO STEINAR BRÅTEN

Blåbærlyngen rødmer

Oktober søndag mild,
skogen er så still.
Blåbærlyngen rødmer
i eftassol fra vest,
mangt er kledd
til fest.

Snart vil
farger blekne,
ingen maur å se.
I horisonten
ligger alt
den første sne.

Steinar Bråten

Økonomi

– Dårlig råd går ut over karakterene

En undersøkelse som Norsk studentorganisasjon står bak sammen med Finans Norge, viser at mellom 30 og 50 prosent av studentene i perioder mangler penger eller må låne. Ifølge undersøkelsen mener tre av ti studenter at deres økonomiske situasjon påvirker det akademiske resultatet negativt. – Det bekymringsfulle er at det over hele landet er en betydelig andel av studentene som sier pengene ikke strekker til, og at de må ty til sparepenger. Det er alvorlig når dette går ut over de akademiske resultatene, sier leder Håkon Randgaard Mikalsen i Norsk studentorganisasjon.

● Skottland

Elever ønsker mer seksualundervisning



Oppunder 3000 skotske elever er blitt spurt om seksualundervisning. 41 prosent visste ikke hvor de skulle henvende seg for å få informasjon om seksuell helse.

FOTO DAVID DAVIES, PA PHOTOS / NTB SCANPIX

Elever vil ha mer seksualundervisning, viser en undersøkelse i regi av HIV Scotland. Den omfattet 2806 studenter i 418 skoler.

Undersøkelsen viste at mer enn halvparten av elevene ikke hadde deltatt i slik undervisning, skriver nettutgaven til riksavisen The Scotsman. 16 prosent av elevene mottok seksualundervisning mindre enn noen få ganger i året. 41 prosent visste ikke hvor de skulle henvende seg for å få informasjon om seksuell helse. 34 prosent av elevene visste ikke hvordan de kan minimere risikoen for å bli hiv-smittet. Litt over 25 prosent av elevene mente at hiv kan overføres via kyssing, 45 prosent mente via spyting og 34 prosent mente via toalettseter. Halvparten av elevene ønsket mer informasjon fra skolen om hiv-smitte.

Nathan Sparling, leder for politikk og kampanjer i HIV Scotland, uttaler til avisen:

– Dette viser at de unge trenger og ønsker bedre seksualundervisning som informerer dem om hiv

og hvordan forhindre smitte. Når folk som lever med hiv, mottar effektiv behandling, reduseres viruset til et så lavt nivå i kroppen at det ikke overføres til andre. Dette bør nye generasjoner få kjennskap til, ikke minst for å unngå stigmatisering av hiv-smittede.

● India

Lykke-timer som stressmestring

For å hjelpe overarbeidede elever til å mestre stress i skolen, har myndighetene i Delhi opprettet lykke-timer. Timene har ikke tester, karakterer og lekser, skriver den tyske kringkastingsorganisasjonen Deutsche Welle i nettutgaven sin.

Elevene får i oppgave å slappe av, konsentrere seg om pusten og tenke på noe som gjør dem virkelig lykkelige. Eller å tenke over hva som har gjort dem

● Japan

Lærere protesterer mot bonuser og evalueringer

I april ga en årlig nasjonal elevtest for 12-åringer og 15-åringer i matematikk, realfag og japansk dårlige resultater i byen Osaka. Blant 20 storbyer skåret Osakas grunnskoleelever lavest eller nest lavest i fagene, andre året på rad, og 15-åringene gjorde det ikke stort bedre. Osakas borgermester Hirofumi Yoshimura ønsker bedre testresultater og vil nå knytte resultatene til personlige evalueringer og bonuser til rektorer og lærere, skriver nettutgaven til dagsavisen The Japan Times i Tokyo. Men Midori Takeda, en pedagogisk koordinator i Osaka, har lansert en underskriftskampanje mot forslaget, som mer enn 15.000 har skrevet under på.

– Vi motsetter oss planene av flere grunner. Akademiske evner svekkes av fattigdom, sier hun til avisen.

I Osaka har 15,2 prosent av husholdningene en inntekt lavere enn halvparten av gjennomsnittlig inntekt. Takeda mener dessuten at planen vil demotivere lærere og ta fra dem yrkesstoltheten. Hun sier også at de foreslåtte tiltakene ikke har grunnlag i fakta som viser at de faktisk fungerer.



Osakas borgermester vil knytte elevresultatene til personlige evalueringer og bonuser til rektorer og lærere,

ILL.FOTO URBANCON/ISTOCKPHOTO



● Elin Daler

Kontaktlærer ved Nordstrand skole i Oslo.

Deler tips om kunst og håndverksundervisning og klasseromsinnredning på Instagram, bloggen «Kunst-Skaplig talt» og på Facebook.

● Dalers innrednings-tips:

1. Skap atmosfære og stemning ved å gjøre klasserommet koselig.

2. Gjør det billig og enkelt. Mye kan gjøres med maling og stoff. Bruk elevenes arbeider som dekorasjon.

3. Jobb nøye med oppgavene, og lag utstillinger av eleverarbeidene. Det er med på å løfte rommet.

4. Tilrettelegg for lesing i klasserommet. Skap rom for en hyggelig lesestund.

Har du et tips du vil dele med andre?
Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no.
Merk e-posten «Mitt tips».

Farge



Lærer Elin Daler lar seg inspirere av klasseromsinnredning i USA og England, to land hun mener ligger i forkant på denne fronten. Bildet viser elevenes mestringsmerker.

– Når vi voksne kommer inn i et fint innredet rom, syns vi det er behagelig å være der. Hvorfor skal det ikke være sånn for ungene på skolen? sier lærer Elin Daler.

TEKST OG FOTO Hans Skjong

Nå vil hun inspirere andre lærere til å innrede klasserommet på spennende måter.

– Mange lærere pynter klasserommet til jul, men kanskje ikke så mye ellers i året, sier kontaktlærer Elin Daler.

Det samme kan ikke sies om hennes klasserom for klasse 3b på Nordstrand barneskole i Oslo. En fargerik lesekrok i hjørnet, dekorative mestringsmerker, og blyantholdere og skap kledd i fargerike overflater trekker tankene i retning av en scene fra «Charlie og sjokoladefabrikken».

– Det skal være vakkert og pent, og sånne ting skaper en fin stemning i rommet. Jeg er opptatt av at omgivelsene påvirker oss ubevisst, sier hun.

Gjennom bloggen «Kunst-Skaplig talt», en Facebook-side og en Instagram-konto deler hun bilder fra kunst og håndverksundervisningen, og tips til hvordan klasserom kan innredes på spennende måter.

Avslappende pynting

Tegningene og arbeidene til elevene blir hengt opp i klasserommet og bidrar til å dekorere det fysiske læringsmiljøet.

Elin Daler sier hun lærte veldig mye av en lærer som heter Sissel Hovland.

– Hun var veldig inspirerende. Da vi hadde kunsthistorie, hadde hun laget svære plansjer i stedet for å vise den kjedelige powerpointen. Det var svære, flotte oversikter, og det var svært taktilt, sier Daler, som mener oppgaver som innebærer

at elevene bruker hendene, bidrar til at de husker stoffet bedre.

– Det er jo svært dekorativt her, men samtidig har mange lærere travle arbeidsdager og kanskje ikke nok tid til å dekorere klasserommene slik. Hvordan løser du det tidsmessig?

– Jeg bruker mye tid på dette, men jeg tenker ikke så mye over at jeg gjør det. Jeg kan av og til sitte og lage mestringsmerker på kveldene. Det er avslapning for min del, sier hun.

– Se til USA og England

– Har du noen tips til tidseffektiv dekorering for andre lærere?

– Det spørs hvor god tid man har, men å innrede klasserommet innbydende handler om å se mulighetene. Du kan få tips fra kollegaer og spørre om ledelsen kan bidra. Du kan finne god inspirasjon på blogger, nettsamfunnet Pinterest og Instagram. Jeg syns det er veldig gøy å se hvordan lærere i USA og England innreder klasserommet. De er litt flinkere til å tenke klasseromsinnredning der borte, sier hun.

Samtidig viser en større studie fra Storbritannia at for mange visuelle inntrykk i klasserommet har en negativ påvirkning på læringsmiljøet for elevene. Det samme har fraværet av dekorasjoner og farger, skriver det australske forskningsnettstedet The Conversation. Studien ble utført ved University of Salford i Manchester i England. Studien viste, som så ofte i forskning, at en gyllen mid-



I det ene hjørnet av klasserommet kan elevene sitte i den fargerike lesestolen. – Det hadde ikke vært like fint her uten fargene, sier tredjeklassingen Noah, her sammen med medelev Hanna.



Elin Daler er opptatt av å flette inn kunst og håndverksoppgaver i andre fag, som her i engelskundervisningen.

delvei er det riktige å gå for.

Elin Daler er helt enig i at klasserommet må ha god orden og struktur.

– Det som henges opp, må være relevant for undervisningen, og det må være behagelig for elevene å hvile øynene på det, sier Daler.

– Det er jo mange slunkne skolebudsjetter rundt omkring. Hvor mye koster det å innrede klasserommet på denne måten?

– Det trenger ikke å koste mye i det hele tatt. Du

kan finne mye billig på Ikea, på eBay og på løpemarked, sier hun, og legger til at folk i nærmiljøet ofte er behjelpelige med å gi puter, tepper og lignende når de hører at det går til skoleformål.

– Bør være det samme for barn

To av hennes elever, Noah og Hanna, sitter litt med Daler i lesestolen.

– Elin setter veldig stor pris på oss, og at vi har det fint på skolen, sier tredjeklassingen Hanna.

– Det hadde ikke vært like fint her uten fargene, sier Noah.

Daler er en ressurs for kollegaene, sier kontaktlærerkollega Marianne Wiig, som er assistent i kunst- og håndverkstimen til Daler da Utdanning er på besøk.

– Klasserommet gir god arbeidsro og er et godt sted å være. Når elevene har harmoni, farger og noe vakkert å se på, gjør det skolen til et spennende sted å være på gjennom dagen, sier Wiig.

Daler skulle ønske det var mer søkelys på den estetiske dimensjonen i klasserommet.

– Når vi voksne kommer inn i et fint innredet

rom, eller et kontor med behagelig innredning, syns vi jo det er fine og behagelige steder å være. Hvorfor skal det ikke være sånn for ungdomne på skolen, sier Daler.



Elevarbeidene blir hengt opp på veggen for å dekorere klasserommet. Derfor sørger Elin Daler for at det er et bredt utvalg av fargeblyanter og tusjer tilgjengelig for elevene.

Elev i en leir 13 kilometer fra IS

Hver fjerde skole i Syria er ødelagt, men Hana Yassin Hamed er blant 700 leirbarn som får daglig skolegang i leiren Al-Hol.

TEKST Ole Dag Kvamme

FOTO Afshin Ismaeli

Hana Yassin Hamed (10) smiler sjenert der hun står i sola mellom to telt i Al-Hol i Syria.

– Favorittfaget mitt? Det er morsmålet mitt, arabisk, sier hun.

For seks måneder siden kom hun til leiren. Hun flyktet fra Mosul i Irak, med mor, far, søsken, besteforeldre og flere.

– Jeg savner Mosul. Det er jo hjemmet mitt, sier Hana og ser ned.

Tanten Saina Afsala står ved siden av og priser muligheten niesen har fått til å gå på skole. Hana sparker i grusen.

– Jeg liker ikke flyktningleiren, jeg liker ikke å bo i telt. Jeg savner isbiter og kaldt drikkevann, sier Hana.

Slik sammenfatter hun raskt livet for de rundt 14.000 syriske og irakiske flyktningene i den ganske kummerlige flyktningleiren Al-Hol, bare 13 kilometer* fra områder kontrollert av opprørsgruppen (IS) Den islamske staten, like ved grensen til Irak.* (13 kilometer er avstanden da reportasjen ble gjort i mai/juni, senere er IS fordrevet fra området).

Sju års ulykke

Borgerkrigen i Syria raser snart på åttende året. Det som begynte som en avlegger av den arabiske våren, utviklet seg til en krig med fronter mellom opptil 1000 grupper med delvis motstridende interesser, ifølge Cecilie Hellestveit i boken «Syria

– En stor krig i en liten verden».

I ly av amerikanske tropper har kurderne i nord-øst etablert et selvstyre fra 2013 kalt Rojava. Det har klart å opprette en slags orden.

Det er rundt 35 grader, og drosjen har ingen luftkjøler. Fra «hovedstaden» Qamishlo og sørover til landsbyen al-Hawl går veien over glovarm asfalt til flyktningleiren Al-Hol like utenfor.

Her etablerte Syria en leir i 1991, da irakiske sjiamuslimer flyktet fra Saddam Husseins baath-styre, med støtte hos det sunnimuslimske mindretallet.

I 2015 tok IS-krigerne over byen og gjorde den til en militærleir. I april jaget kurderne IS-krigerne på dør. Leiren ble gjenåpnet for flyktninger, forklarer leirsjef Kemal Derek.

Sjia-muslimene tar kontroll over stadig større områder i Irak. IS er drevet vekk fra nesten hele det sunnimuslimske beltet nordvest for Bagdad og langt over grensen til Syria, men flyktningene kan fortsatt ikke vende hjem. Hjemmene er ødelagt, mye er lagt i grus og sjiamuslimske militser stopper dem på grensen eller krever store løsepenger, ifølge både leirsjef Derek og flyktningene i leiren

Et liv på lavbluss

Rojava etablerte seg med egen grunnlov i 2014, og har egen regjering og rettssystem, forklarer lederne Luqman Ibrahim og Aynur Basha i Rojajas Høyesterett i Qamishlo.



Men området nyter ikke internasjonal anerkjennelse for noen uavhengighet. Selv om Syrias president Bashar al-Assad har inngått våpenhvile med regionen, truer han jevnlig med å ta tilbake området. Foreløpig forhindrer amerikanske styrker dette.

Norske hjelpeorganisasjoner som er registrert i Damaskus, tør derfor ikke assosieres med sitt arbeid i de selvstyrte områdene.

– Den syriske regjeringen vet selvsagt at vi er her, men vi kan ikke gå ut offentlig. Det ville selvsagt vært fint for vårt omdømme og finansiering, men vi er redde for å bli kastet ut av hele Syria, sier en talsperson for en stor norsk hjelpeorganisasjon.



I dag står vel to millioner syriske barn uten tilgang til skole, ifølge Tuva R. Bogsnes i Flyktninghjelpen. Hana Yassin Hamed er blant 700 barn som får daglig skolegang i leiren Al-Hol.

Talspersonen, som befinner seg i Amman i Jordan lar seg likevel intervju om situasjonen.

– De har hatt det voldelig. Mange av dem har fått undervisning de siste årene hvor man har spurt i mattetimene: «Hvor mye er to maskingevær pluss to maskingevær?», sier talsmannen.

Hver fjerde skole ødelagt

Kommunikasjonssjef Tuva R. Bogsnes i Flyktninghjelpen viser til at én av fire skoler er helt eller delvis ødelagt. Vel to millioner barn i dag står uten tilgang til skole.

Før konflikten brøt ut, gikk 97 prosent av syriske barn på barneskolen og 67 prosent på ungdomsskolen, sier Bogsnes.

Norsk Folkehjelp driver ikke med skolearbeid i Syria. Det gjør Redd Barna og Flyktninghjelpen, men de omtaler ikke alle steder de driver av sikkerhetshensyn. Flyktninghjelpen arbeider også for å bygge opp læresteder og skaffe midlertidige lokaler.

– Utdanning er en grunnleggende menneskerett for alle barn og ungdommer. Det gir barn selvtilit, trygghet og kompetanse og det er utgangspunkt

tet som senere hjelper dem med å benytte seg av andre rettigheter. Nettopp derfor jobber vi mye med utdanning i krise. Flukt har en svært ødeleggende effekt på barns læring og resulterer ofte i at mange barn og unge må avbryte skolegangen sin eller ikke får sjansen til å begynne på skolen i utgangspunktet, sier Bogsnes.

Før krigen kunne ni av ti syriske menn og kvinner lese og skrive, ifølge Bogsnes.

– Vi risikerer at mange syriske barn aldri lærer å lese. I et forsøk på å forhindre dette samarbeider Flyktninghjelpen med ledere og lokalsamfunn om

>



å undersøke skoler vi vil omgjøre til «velkomst-skoler» for å hjelpe barn og ungdom som har falt utenfor skolen til å komme tilbake til læring, sier Bogsnes.

Traumatisert barndom

Svært mange barn i Syria er traumatisert, og det gjelder langt flere enn de som er på flukt. De har kanskje vært ute av skolene i mange år, og en ukjent andel er traumatisert, forklarer den stedlige representanten i Amman for den norske organisasjonen som driver skolesenteret i Al-Hol.

– Jeg har møtt barn som har overlevd luftangrep, sett foreldre bli truffet, opplevd snikskyttere som har skutt etter dem mens de flyktet. De har sett folk bli drept, mennesker hakket i biter, folk bli funksjonshemmet for livet av miner. De som har flyktet fra IS, både på syrisk og irakisk område, har kanskje gått dagevis på beina. Andre i følget har gjerne omkommet av sykdom og skader, sier han, og legger til: – Spaserturen fra Mosul er lang.

På Google Maps angis gangavstanden fra Mosul til Al-Hol nord for Sinjar til 219 kilometer.

Men nå er de trygge i Al-Hol-leiren. Det gjelder å etablere en slags hverdag. Bak et høyt gjerde med en egen vakt ligger et kontor i en brakke. Herfra organiserer tre syrere det som omtales som læringssenter, all den tid man ikke har de nødvendige autorisasjoner til å drive en «skole».

08.30 starter skolen, som tar inn alle barn fra 6 til 14 år. Snittet er 25 elever per klasse, som har tre skoletimer per dag, frem til halv tolv. Deretter overtar neste pulje. Dette foregår i sju telt, med plass til to klasser i hver. Dermed har 14 klasser skole om formiddagen, 14 om ettermiddagen, og dermed betyr det at rundt 700 barn får daglig skolegang.

– Om vinteren er det for kaldt. Om sommeren er det for varmt, sier en skoleleder.

På grunn av organisasjonens behov for sikkerhet for sine ansatte blir vedkommende ikke identifisert.

Arabisk og kurdisk

Når vi åpner en flik av den tunge teltduken, vender barna blikket. Denne morgenen er sval, og den kvinnelige læreren ber oppgitt barna se på henne.

De arabiske barna blir tvunget til å lære kurdisk.

Rundt 800 000 personer flyktet fra Mosul under kampene for å frigjøre byen fra IS i 2016–17, ifølge FN. Noen av dem, som Hana Yassin Hamed og hennes familie, havnet i leiren Al-Hol, 219 kilometer fra Mosul.

ILL. GOOGLE MAPS.

En elev henter vann fra tankene i leiren. Vannet er ikke rent, og mange sliter med sykdommer.



Det er verken laptop eller annet datautstyr – det er hverdag, det er skole, det er fremtiden i potten.

32 barn sitter samlet i teltet når læreren går gjennom det kurdiske alfabetet.

– At barna også lærer kurdisk, var en forutsetning for å kunne drive læringssenteret. Jeg synes heller ikke det er så dumt, all den tid de lever i et kurdisk område, sier talspersonen for organisasjonen i Amman.

Ved siden av arabisk og kurdisk, er matematikk, engelsk og naturfag øverst på listen:

– Ideen bak arbeidet vårt i leiren er ikke bare skole. Det er å få barna til å leke, få barna til å stole på hverandre igjen og kanskje oppleve at livet ikke er bare fælt. Når de har fått litt tillit til seg selv, livet og hverandre, kan vi begynne med litt utdanning, begynne å ta igjen årene de har tapt, sier han.

Dermed må man finne ut hvem som kan hva, hvem som kan lese og skrive, og prøve å finne en vei.

– Det ultimate målet er at de skal kunne komme seg videre på skole, men uansett er vi glade om de lærer seg alfabetet, og senere kan være i stand til å ta til seg en slags yrkesutdanning eller noe, sier talspersonen.

Mer enn 2000 skoler

Hoveddelen av selvstyremyndigheten i Rojava etter det som kalles revolusjonen, består av Jazira

kanton. Her er det 2033 skoler, 15 høyskoler og fire universitet, forklarer Samira Haj Ali, medleder i utdanningskommisjonen for Jazira.

Elevantallet er 209.046, med 20.300 lærere.

– Selv sagt har krig en stor påvirkning på skoler og studenter, selv om Rojava har blitt mindre påvirket av krigen, sier Samira.

Hun sier de arabiske områdene i Raqqqa og Deir ez-Zor er mye mer preget av krigshandlinger.

– Vi prøver å bygge opp skoler og barnehager umiddelbart etter at området blir frigjort. Særlig i IS-kontrollerte områder i Shadadi, Tel Tamar, Hole, Tal Kochar og Tal Hamis er mye ødelagt. Vi har lite midler, men etter at vi tok over, startet vi med å fikse vinduer og dører, sier hun.

I tillegg til skolen de driver i Al-Hol, driver den norske organisasjonen gjennom partnere en rekke andre steder, både i regjeringskontrollerte områder og andre steder.

– Millioner av barn har vært uten skole i årevis, sier talspersonen.

Droppet skole for militærvesenet

Noe annerledes er det i Rojava, hvor mange går på skole. Men selv om det er et fredeligere område, har mange droppet ut, og andre er tatt inn i den kurdiske militsen YPG, som utgjør hoveddelen av regionen Nord-Syrias væpnede styrker.

Øst for Qamishlo, i hjembyen Rmelan, møter vi



Skolene i Syria er rasert eller i svært dårlig stand etter flyangrep, som skolen vi ser på bildet. Den ligger i den lille byen Ain Issa i regionen Raqqa i nord.

Mohammad Abdulqadir (21).

– Jeg gikk på siste året i videregående, og mistet eksamen på grunn av krigen, sier Mohammad.

Selvstyremyndigheten i Rojava har innført to års plikttjeneste for militærvesenet. Mohammad er usikker på fremtiden.

– Jeg ble innkalt, og hadde ikke noe valg, sier Mohammad.

Fortsatt en krigssone

Etter kamper i Øst-Ghouta i vår viste reportasjer i internasjonal presse store menneskelige og materielle skader.

– Jeg kom nettopp tilbake derfra, og skadene er totale. Vi snakker om en halv million dollar per skole. Det er bare for gjenoppbygging, sier talsmannen for den norske organisasjonen i Amman.

Han sier forholdene er svært skiftende i Syria, og at det er vanskelig å beskrive hvor det er verst.

– Frontlinjene skifter fra uke til uke. De som vel likevel har hatt det verst, er områdene som har vært beleiret. Og selv om vi bygger skolene opp igjen, er det vanskeligere å bygge barndommen opp igjen. Den er stjålet fra dem for alltid, sier talsmannen.

Mange områder er rammet av nær total ødeleggelse. I Raqqa er mye sønderknust, forteller han som har tatt bildene til denne reportasjen, Afshin Ismaeli. Bilder han tok i oktober i fjor viser ødelagte skoler.



Barn leker i en skolegård i Ahras, en kurdisk landsby nord i provinsen Aleppo, nordvest i Syria.

Over ett år etter at kurdiske styrker jaget ut IS, er skolene i gang, men det mangler vinduer, dører og lærere. Undervisningslokalene er overfylte og provisoriske.

Det manglet oppvarming og avkjølingsanlegg, så vinteren er kald, sommeren for varm.

– Selv i områder hvor krigen ikke lenger herjer, kan folk ikke komme tilbake. Livene kan ikke begynne igjen. Store områder er fortsatt fulle av dødelige, udetonerte bomber. Det finnes flere eksempler på at folk har reist hjem, og så omkommet. Det er fortsatt en krigssone, selv om det er noe roligere, sier talsmannen.

Redd Barna nådd 2,7 millioner

– Når vi er ute og snakker med barn og foreldre i disse områdene, er utdanning noe av det første de etterspør. Utdanning kan rett og slett bidra til å unngå at en hel generasjon går tapt i Syria, sier Linda Bukåsen, Redd Barnas regionleder for Midt-

østen og Europa.

Hun vil heller ikke si hvor de holder til, men bekrefter at Redd Barna er til stede i de selvstyrte områdene nordøst i landet.

– Vi startet vår utdanningsrespons i Syria i 2013 og gir blant annet utdanning til internt fordrevne. Vi har gitt utdanning til over 300.000 barn. Totalt har vi nådd 2,7 millioner mennesker med vårt arbeid i Syria, inkludert mer enn 1,8 millioner barn. Med støtte fra norske Redd Barna når vi 31.000 barn gjennom våre utdanningsprosjekter, sier Linda Bukåsen.

Redd Barna har lokalt ansatte i Rojava, mens i andre deler av Syria implementer man prosjekter gjennom partnere. Redd Barna er ikke registrert hos regimet i Damaskus.

– Vi søker registrering i Damaskus og ønsker velkommen muligheten til å jobbe i alle deler av Syria der barn og familier har behov for hjelp – og hvor det er trygt for oss å hjelpe, sier Linda Bukåsen.



Tall fra Samordna opptak viser at høyskolene har 190 tomme studieplasser på grunnskolelærerutdanningen. Til sammenligning er det ingen ledige plasser på sykepleierutdanningen.

Ved Nord Universitet i Bodø (bildet) er det halve lærerklasser.

FOTO GOOGLE



Lærerutdanningen:

190 tomme seter

Arbeiderpartiet:

– Mangelen på lærerstudenter er

Arbeiderpartiets Martin Henriksen er bekymret over at høyskolene ikke klarer å fylle opp lærerstudiene.

Tall fra Samordna opptak viser at høyskolene har 190 tomme studieplasser på grunnskolelærerutdanningen. I Bodø er halvparten av studieplassene fortsatt ledige.

– Dette er alarmerende høye tall, som gjør at kommunene vil slite med å finne nok kvalifiserte lærere, særlig i distriktene. Det haster med et krafttak for å gjøre læreryrket mer attraktivt, mener Martin Henriksen, utdanningspolitisk talsperson for Arbeiderpartiet.

– Selv om søkningen har gått noe opp, er det fortsatt for mange ledige plasser og også stort frafall i lærerutdanningen. I tillegg velger mange utdannede lærere å heller ville jobbe andre plasser. Dette er en varsla krise, og jeg mener regjeringa har sovet på vakt, sa Henriksen til Utdanningsnytt, no i slutten av august.

– Vi mener norske lærere trenger mer tillit og bedre tid til å være lærer, og mener vi må ta et oppgjør med detaljstyringen og tidspresset mange lærere melder om, sier Henriksen.

Ap vil sikre kommunene råd til flere lærere

På Samordna opptak ligger det nå ledige studieplasser på 19 ulike lærerstudier. Det er yrkesfaglærerlinjer og grunnskolelærerlinjene som har problemer med å få fylt opp plassene. Linjene som utdanner lærere for 1. til 7. trinn sliter mest med å fylle opp studieplassene. På Stord er 34 av 54 plasser tomme.

Arbeiderpartiet mener noe må gjøres for at flere skal søke lærerutdanning.

– Vi vil styrke kommuneøkonomien, slik at kommunene kan ansette flere lærere, og vi mener det trengs en offensiv for å skaffe nok kvalifiserte lærere å ansette. Vi vil også bedre lærerutdanningene med mer praksis og større andel pedagogikk, sier Henriksen.

Linjene som utdanner lærere for 1. til 7. trinn sliter mest med å fylle opp studieplassene.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT



Studieåret har startet, men i Bodø er halvparten av grunnskolelærerplassene ledige. Universiteter og høyskoler over hele landet sliter med å fylle plassene.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

Tall fra Samordna opptak viser at høyskolene har 190 tomme studieplasser på grunnskolelærerutdanningen. Til sammenligning er det ingen ledige plasser på sykepleierutdanningen.

I Bodø er det bare halve lærerklasser.

– Vi har ikke fått så mange søkere som vi hadde håpet, sier dekan Egil Solli ved Nord Universitet til Utdanning.

– Samfunnsutfordring

Studieåret har startet, men ifølge Samordna opptak har grunnskolelærerutdanningen for 1.–7. trinn og 5.–10. trinn fortsatt over 50 ledige plasser i Bodø.

– Rekrutteringen til læreryrket er for svak, og det har vi sett lenge. Dette er en samfunnsutfordring, sier Solli.

Han mener det er viktig å gjøre masterutdanningen kjent og samtidig å gjøre flere studenter kvalifisert for studiet.

– Vi har kurs i matematikk for dem som ikke har gode nok karakterer der. Dette kurset må vi gjøre bedre kjent og enda bedre, sier Solli.

Mangler studenter

På Samordna opptak ligger det nå ledige studie-plasser ved 19 ulike lærerstudier.

Det er yrkesfaglærerlinjer og grunnskolelærerlinjene som har problemer med å få fylt opp plassene. Linjene som utdanner lærere for 1. til 7. trinn sliter mest med å fylle opp studieplassene. På Stord er 34 av 54 plasser tomme.

● Grunnskolelærerstudier med flest ledige plasser:

34 av 54 ledige på grunnskolelærer 1. til 7. trinn Stord
28 av 60 ledige på grunnskolelærer 5. til 10. trinn Bodø
23 av 40 ledige på grunnskolelærer 1. til 7. trinn Bodø
13 av 36 ledige på grunnskolelærer 1. til 7. trinn Sogndal
13 av 40 ledige på grunnskolelærer 1. til 7. trinn Volda

ei varsla krise

– Mangel på utdannede lærere er en utfordring

Forskningsminister Iselin Nybø erkjenner at det er for få utdannede lærere, men mener regjeringens satsing på lærerutdanningen vil gi resultater.

Storingsrepresentant Mona Fagerås (SV) stilte forskningsministeren et skriftlig spørsmål om de mange ledige studieplassene ved grunnskolelærerutdanningene.

Statsråd Iselin Nybø (V) mener dette er et øyeblikksbilde, og at det vil se annerledes ut senere i høst. Men hun innrømmer likevel at det trengs flere nyutdannede lærere.

«Regjeringen erkjenner at tilgangen til kvalifiserte lærere er for liten, særlig i enkelte steder i landet, og at dette vil være en utfordring også i årene som kommer. Regjeringen arbeider derfor systematisk med å sikre rekrutteringen til læreryrket og lærerutdanningene, blant annet gjennom oppfølging av strategien Lærerutdanning 2025.»

Ufaglærte lærere

Mona Fagerås er fra Nord-Norge og er særlig bekymret over situasjonen i nord. Svaret fra Nybø imponerte ikke henne.

– Regjeringen styrer med åpne øyne mot økt lærermangel. Det handler med å ta grep, men ingen straks-tiltak blir iverksatt, sier Fagerås til Utdanning.

Hun frykter at mangel på utdannede lærere vil ramme landsdelen hardt.

– Etter dette svaret er det ikke bare rektor ved Nord Universitet som ligger våken om natta på grunn av fremtidens lærerkrise i Nord-Norge. Det gjør jeg også. Mine barnebarn kommer sannsynligvis til å bli undervist av en ufaglært lærer fordi regjeringa driver symbolpolitikk du må være høyre-medlem for å forstå, sier Fagerås.



Iselin Nybø (V), minister for forskning og høyere utdanning.

FOTO FREDRIK HAGEN / NTB SCANPIX

Spesialundervisning

Kø for å få plass på spesialskoler

Stadig flere foreldre ønsker at barna skal gå på spesialskole, og kapasiteten er sprengt.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no og Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Oslo har bygget opp et stort alternativt tilbud til elever. 383 elever går på spesialskoler, mens 587 går i spesialgrupper ved ordinære skoler. Oslo kommune oppretter stadig nye plasser, men antall søkere øker enda mer. I år er det 36 flere spesialplasser enn i fjor, men ikke alle som ønsker det, får plass.

Professor i spesialpedagogikk Marie-Lisbet Amundsen skjønner godt at mange foreldre ønsker å ta barna ut av den ordinære skolen.

– I ordinærskolen er det ofte ikke mulig å tilrettelegge godt nok for et helhetlig tilbud. Bare overgangen til skolefritidsordningen kan by på store problemer, fordi skoledagen blir uforutsigbar og utrygg, sier hun.

Amundsen har jobbet som pedagogisk-psykologisk rådgiver, er ansatt ved Høgskolen i Vestfold og professor 2 ved Høgskolen i Østfold.

Hun mener spesialskole er det beste for mange elever.

– Mange foreldre til barn med autisme og utviklingshemming forteller at deres barn første gang fikk venner da det begynte på spesialskole. Bare det å bli invitert i bursdagsselskap var en god og ny opplevelse etter at de tidligere hadde vært sosialt isolert i ordinærskolen, sier Amundsen.

Stadig flere ut av ordinærskolen

– Foresatte til barn med store kognitive vansker og funksjonsnedsettelse ønsker det beste for sine barn, akkurat som de fleste andre foresatte. Når de søker om plass i spesialskole, er dette fordi de ser at skoletilbudet i ordinær skole ikke i stor nok grad er tilpasset deres barns behov, sier Amundsen.

I år fikk 139 søkere avslag på plass, opplyser Utdanningsetaten i Oslo til Utdanning. Antall søkere har steget fra i fjor til i år. I skoleåret 2014/15 var det 834 plasser på spesialskoler og spesialgrupper i Oslo.

3993 elever i spesialgrupper eller -skoler i Norge

Tall fra Grunnskolens informasjonssystem viser at det i fjor var 3993 elever som gikk i spesialgrupper eller på spesialskoler i Norge. Antall elever har økt litt for hvert år siden myndighetene fikk oversikt over dette i 2015.

Professor Marie-Lisbet Amundsen mener segregeringen ikke er like positiv for alle grupper elever som forsvinner fra ordinærskolen.

– Ulempene er at flere skoler oppretter egne klasser for elever med kognitive vansker og sammensatte lærevansker. Dette er uakseptabelt, fordi det lett fører til sosial utestengelse og stigmatisering, sier Amundsen.

Hun mener skolene svikter disse elevene.

– Slike løsninger viser at skolen ikke klarer å leve opp til eget mål om å framstå som en inkluderende og tilpasset oppvekstarena for alle barn og unge. I stor grad kan nok dette dessverre forklares med skolens altfor snevre rammebetingelser, sier Amundsen.

Oslo kommune oppretter stadig nye plasser, men antall søkere øker enda mer. I år går 383 elever på spesialskoler i Oslo, mens 587 går i spesialgrupper ved ordinære skoler.

ILL. FOTO ESPENA A. ISTD





– En inkluderende skole gir et inkluderende samfunn

Forsker Thomas Nordahl er bekymret over at stadig flere elever går på spesialskoler.

– **Lærere og skoleledere** må forstå at det ikke går noen grense for inkludering. Det handler om holdninger og handlinger, sier Nordahl, som er professor i pedagogikk ved Høgskolen i Innlandet.

Nordahl forstår at foreldre søker barna ut av ordinærskolen.

– Det er eksempler på at skoleledere i normalskolen har sagt til foreldre at de ikke klarer å gi deres barn et godt tilbud og anbefaler spesialtiltak. Da er det ikke lett for foreldre å stå imot, selv om alle elever har rett til å gå i normalskolen, sier Nordahl.

Han mener det er mulig for ordinærskolen å inkludere alle.

– Skal vi ha et inkluderende samfunn, er vi avhengige av at skolen også gir inkluderende opplæring uavhengig av evner og forutsetninger. Skal vi lære å leve sammen i dette samfunnet, er det viktig at vi også lærer det i skolen, sier Nordahl.

Mener skolen må ta imot alle

– Da må skoleledere forsikre foreldre om at «vi ønsker at ditt barn med særskilte behov starter hos oss, og vi skal gi barnet et godt opplæringstilbud i dag», sier Nordahl.

Han mener inkludering ikke betyr at elever med særskilte behov skal være i klasserommet alltid.

– Skolen må gi alle elever en aktiv deltagelse i faglig, sosial og personlig inkludering. Dette betyr ikke at alle elever skal gjøre det samme og være i det samme rommet hele tiden, sier Nordahl.

Han mener det er flere bekymringer knyttet til ekskludering av elever.

– Ulempene er blant annet knyttet til sosial stigmatisering fra andre jevnaldrende som ikke går i spesialtilbudet, sier Nordahl.

Ulikt faglig tilbud

Tilbudet elever utenfor ordinærskolen får, varierer mye. Enkelte spesialskoler har mange spesialpedagoger og god kompetanse.

– Flere spesialskoler og spesialgrupper har spesialpedagogisk kompetanse knyttet til barnas spesielle behov. Elever kan oppleve en trygghet i at de blir sett av lærere og andre voksne, sier Nordahl.

Men i andre spesialtiltak er det faglige tilbudet ikke like bra.

– De ansatte har ofte lav kompetanse, særlig tilknyttet alternative tiltak for elever som viser problematferd, sier Nordahl.

UDF vil beholde den individuelle retten

Utdanningsforbundet støtter ikke forslaget om å fjerne individuell rett til spesialundervisning i opplæringsloven og spesialpedagogisk hjelp i barnehageloven.

I april leverte en ekspertgruppe ledet av professor Thomas Nordahl en rapport der de konkluderte med at den lovfestede retten til spesialundervisning er nødvendig. Utvalget foreslår at det ikke skal fattes enkeltvedtak eller lages sakkyndig utredning for hver enkelt elev. Forslaget er sendt på høring. Utdanningsforbundet har levert et svar på 13 sider. I høringsuttalelsen står det: «Utdanningsforbundet mener det i hovedsak trengs mer spesialpedagogisk kompetanse/opplæring i alle ledd, slik at det kan bli større samsvar mellom sakkyndig vurdering, enkeltvedtak, individuelle opplæringsplaner og utøvelsen av den spesialpedagogiske hjelpen eller spesialundervisningen».

Hektisk å være student på rektorstudium

Studentene ved landets rektorutdanninger er godt fornøyd med studietilbudet de får, men de er ikke like tilfreds med tilretteleggingen fra arbeidsgivers side.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Rektor-utdanningen

Rektorutdanningen ble etablert i 2009.

Siden den gang har 3700 skoleledere gjennomført utdanningen ved sju læresteder.

Utdanningen er et tilbud til skoleledere i både grunnskolen og videregående opplæring.

Kilde: Evaluering av den nasjonale rektorutdanning 2015-2019. Delrapport 2 (NTNU)

– Å skulle ta en etter- eller videreutdanning er krevende. Studentene sier de skulle ønske at de fikk litt mer tilrettelagt arbeidstid med hensyn til det å skulle ha både en krevende jobb og et studium ved siden av, sier Joakim Caspersen til Utdanning.

Caspersen er forsker 1 ved NTNU Samfunnsforskning, og han har vært prosjektleder for evalueringen av rektorutdanningene i Norge. Nå er den andre delrapporten klar.

– I den forrige rapporten så vi at det var forskjell på hvor fornøyd studentene var med de enkelte studiestedene. Det virker som denne forskjellen er borte nå. Vi vet ikke hvorfor, sier han.

Lite internasjonalt på pensum

I denne rapporten har forskerne også sett på pensum til de ulike utdanningene. De så at det var lite spredning i hvilke forlag som leverte pensum til rektorutdanningene.

– Jeg har tidligere vært med på å se på pensum på lærerutdanningene, og der var det langt større spredning. Vi så også at det var lite internasjonal litteratur på pensum. Der oppga utdanningsstedene at det kom av at artikler ble delt ut på samling. Det kan være vanskelig og utfordrende for studenter som studerer på deltid å ikke ha oversikt over alt på pensum, sier Caspersen.

I sin kartlegging har forskerne brukt en kontrollgruppe som ikke har gått på rektorutdanningen. Da kunne de sammenligne med dem som gikk på studiet.

– Dermed kan vi si med sikkerhet at de som

gikk på studiet, hadde et mye større faglig løft og oppnådde en endring i hvordan de benyttet seg av den kunnskapen de fikk på studiet.

Rektorutdanningen skal evalueres enda en gang. – Vi kommer til å være med på noen samlinger og se om det har blitt endring i praksis på skolene etter endt rektorutdanning. Vi har også noen langtidsstudier, der vi følger noen få rektorer over tid for å se om ny praksis blir fulgt opp over tid, sier Caspersen.

Bedre skolehverdag

Rektorene mener utdanningen holder svært god kvalitet, og at den er relevant for deres egen arbeidshverdag, viser en ny forskningsrapport.

– Vi synes det er svært positivt at så mange rektorer opplever rektorutdanningen som relevant for sin egen arbeidshverdag. For at elevene skal få en best mulig skolehverdag, må vi også satse på rektorene, sier divisjonsdirektør Kjersti Flåten i Utdanningsdirektoratet.

Rektorene opplever betydelig mer mestring i jobben når de nærmer seg slutten av utdanningen. Det at utdanningen oppleves som relevant, fører til at rektorene endrer måten de jobber på. De endrer også synet på seg selv som ledere etter utdanningen.

– Vi vet fra internasjonale studier at rektorenes følelse av mestring er viktig for å få til gode skoler, forteller Kjersti Flåten i Utdanningsdirektoratet.



De fleste deltakerne mener rektorutdanningen er relevant for arbeidshverdagen, går det fram av den siste evalueringsrapporten.

ILL. FOTO ERIK M. SUNDT



Fotografiske
tilbakeblikk
frå skule og
barnehage.

Fire på rad

Ein tredel av elevane i klassen for dei eldste ved Dalen skule i Hjelmeland i Rogaland smiler til fotografen denne skuledagen i 1956. Svanhild Kaltveit Suarez, som sit bakarst, fortel til Utdanning at dei var 12 elevar i «størsteklassen», det vil seie frå 4. til 7. klasse. Dei gjekk på skulen annankvar dag, og det same gjorde elevane i 1.-3. klasse. Framfor Svanhild sitter Solveig Egeland, Ragnar Skogerbø og Oddvar Skogerbø, ifølgje opplysningane frå Ryfylke museum. Dalen skule vart lagt ned i 1963, då den nye sentralskulen i bygda Årdal sto ferdig. Eigar av originalbildet er John Sigmund Jensson, ifølgje museet.

FOTO RYFYLKEMUSEET TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Barnehager skal sjekkes for uklar økonomi

Kunnskapsdepartementet har bedt fylkesmenn vurdere å utføre økonomisk tilsyn i sju navngitte private barnehager eller barnehagekonsern.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Blant barnehageeierne departementet vil at fylkesmennene skal granske, er de to store eierne Trygge Barnehager og Norlandia Barnehager. De andre barnehagene er Nøtteliten familiebarnehage i Bærum, Gråtass barnehage i Fredrikstad, Sol-Li barnehage i Austevoll, Kristiansund idrettsbarnehage og Tripp Trapp barnehage i Færder kommune.

Fylkesmannen i Rogaland og Fylkesmannen i Oslo og Akershus er bedt om å samarbeide om å granske Trygge barnehager, siden 49 prosent av konsernets barnehager ligger i de to fylka, og hovedkontoret ligger i Rogaland. Trygge barnehager kaller seg barnehageentreprenør. Ifølge nettsidene sine har Trygge Barnehager etablert mer enn 450 barnehager siden 1987. Samtidig eier selskapet barnehagekjeden FUS, med 174 barnehager.

Kunnskapsdepartementet skriver i brev til de to embetene at Trygge barnehager AS har en lite transparent konsernstruktur med omfattende bruk av oppdelinger, sammenslåinger og flytting og bytting av juridiske enheter i holdingstrukturen. Dessuten blir det peikt på at konsernet ikke har ført opp honorarer for regnskapstjenester som en transaksjon med nærstående, trass i at barnehagens registrerte regnskapsfører inngår i samme konsern.

På denne bakgrunn ber departementet de to fylkesmannsembetene om å foreta en sjølsten-dig vurdering av om det er grunnlag for nærmere undersøkelser og eventuelle tilsyn etter barnehageloven.

Tok ut nesten én milliard på ti år

Aftenposten skreiv i vår at eierne av Trygge Barnehager i løpet av ti år har tatt ut nesten én milliard kroner av Trygge Barnehager AS.

Ifølge Aftenposten har FUS-barnehagene i løpet av ti år hatt et samla resultat etter skatt på 685 millioner kroner. Entreprenørvirksomheten har i samme tidsrom bidratt med 190 millioner til Trygge barnehagers resultat. Dessuten har finansforvaltninga i Trygge Barnehager bidratt med 128 millioner etter skatt.

FUS-barnehagene fikk ifølge Aftenposten 1,8 milliarder kroner i offentlig støtte i 2016.

Eli Sævareid er daglig leder av Trygge Barnehager AS, som hun eier sammen med sin mann. I en e-post til Utdanning skriver hun at hun ønsker et tilsyn velkommen.

– Det har vært skrevet så mye feil om oss at det blir bare fint. Jeg er også interessert i å få vite hva som menes med påstander i dette brevet, skriver hun.

Sævareid understreker at skulle et tilsyn finne feil, vil disse bli retta opp. Hun legger til at firmaet Deloitte i alle år har vært revisor for konsernet.

Handler med seg sjøl

Kunnskapsdepartementet har bedt Fylkesmannen i Oslo og Akershus om å undersøke pengeoverføringer på 45,8 millioner innad i Norlandia-gruppa.

Norlandia Barnehagene AS driver 59 barneha-

«Det har vært skrevet så mye feil om oss at det blir bare fint.»

Eli Sævareid, daglig leder og deleier av Trygge Barnehager AS



Eli Sævareid, daglig leder og deleier av Trygge Barnehager AS.

FOTO MIMSY MØLLER/SAMFOTO

ger i Norge. De kaller seg barnehagedivisjonen til Norlandia Care Group, som gir private tjenester innafor flere omsorgsområder.

Departementet ber fylkesmannen vurdere å granske overføringer mellom selskapa Norlandia Barnehagene AS og Norlandia Preschool. Norlandia Preschool omfatter alle Norlandias barnehager i Norge, Sverige og Finland.

Transaksjonene som departementet vil ha ettergått, gjelder kurs, lederutvikling, helse, miljø og sikkerhet, og ledelse. Norlandia Barnehagene betalte Norlandia Preschool 45,8 millioner for dette over fire år.

Direktør Kristin Voldsnes i Norlandia Barnehagene meiner summen burde vært høyere.

– Ifølge departementet har vi brukt 3 millioner på dette i 2016. Men det tallet må være altfor lavt, sier hun til Utdanning.

De 3 millionene skal være på vegne av 15 barnehager. I 2015 kjøpte Norlandia Barnehager slike



Trygge Barnehager, som blant annet eier barnehagekjeden FUS, er blant barnehageeierne som departementet ønsker et særskilt tilsyn med.

ARKIVFOTO HARALD F. WOLLEB/ÆK



ILLUSTRASJON LARS AURTANDE

tjenester av Norlandia Preschool for 14,3 millioner på vegne av 46 barnehager. I 2014 var tallet 13,8 millioner på vegne av 38 barnehager, og i 2013 14,7 millioner på vegne av 47 barnehager.

– Tallet fra de tre siste åra virker riktigere. Hvis det er noe som er rart her, så er det det lave tallet for 2016, sier Voldsnes.

– Hvorfor kjøper Norlandia tjenester av seg sjøl?

– Det er samme som kommuner gjør. Da jeg ledet barnehagene i en bydel i Oslo, var min lønn under administrasjonen. Den ble ikke tatt fra barnehagebudsjettet. Tjenester som lederutvikling og helse, miljø og sikkerhet, skal heller ikke belastes barnehagene, sier Kristin Voldsnes.

Norlandia har barnehager flere steder i Norge. Men siden de fleste barnehagene ligger i nettopp Oslo og Akershus, går oppdraget dit.

Mener økonomisjef hever årslønn på 5 millioner kroner

Fylkesmannen i Oslo og Akershus er også bedt om >

å se på Nøtteliten familiebarnehage, som driver 18 familiebarnehager i Bærum. Fylkesmannen er bedt om å sjekke lønnsutbetalinger på til sammen fem millioner kroner.

I brevet fra departementet til fylkesmennene står det følgende:

«BDO viser til at Nøtteliten familiebarnehager har lønnsutbetalinger som isolert sett kan fremstå som særlig høye. Barnehagen har utbetalt en samlet lønn på kr. 5 millioner for stillingen som økonomisjef. Lønnen består av kr. 282 546 for hver av de 18 barnehagene i Nøtteliten-delen av familiebarnehagene.»

Eierne av Nøtteliten familiebarnehage driver også Hakkebakkeskogen familiebarnehage. Den består av 18 familiebarnehager i Oslo. De to har felles administrasjon og sier sjøl at de er Norges største eier av familiebarnehager.

Økonomiansvarlig i de to selskapa, Raymond Frivåg, benekter at han har ei lønn på fem millioner. Han er lønna som andre i tilsvarende stillinger, sier han til Utdanning.

Han meiner feilen stammer fra 2014. Da var han ikke økonomisjef i barnehagen, men jobba der på frilansbasis, blant anna med å lære opp den nye økonomisjefen. For dette fikk han 282.546 kroner. Men i stedet for å dele denne summen på 18, slik at hver av barnehagene blei belasta med sin del, *ganga* Frivåg summen med *atten*.

– Fått nok av uthenging

Raymond Frivåg er bror til Tina Frivåg-Hansen. Hun eier de to selskapa Nøtteliten familiebarnehage og Hakkebakkeskogen familiebarnehage sammen med sin mann.

– Jeg hjalp søsteren mi med å starte det hele i 1996. Jeg arbeida her hele tida etterpå, med unntak av om lag tre år. I 2015 kom jeg tilbake igjen, sier han.

Raymond Frivåg er ganske oppgitt over initiativet fra departementet.

– Vi har fått nok av negativ kritikk og uthenging i disse åra, sukker han.



Fylkesmannen i Østfold er bedt om å se nærmere på Gråtass Barnehage AS sitt kjøp av ferieleilighet i Tyrkia. Leiligheten skal ha kosta 1,35 millioner kroner.

– **Det stemmer** at vi kjøpte en ferieleilighet i Tyrkia i 2013, sier styreleder i Gråtass barnehage, Jon Petter Andersen, til Utdanning.

Byggmesterfirmaet Jon Petter Andersen eier Gråtass barnehage på Torp i Fredrikstad i 2005. Andersen eier og driver både byggmesterfirmaet og barnehagefirmaet.

– Leiligheten skulle være et velferdstilbud til de ansatte. Formålet var å gjøre noe for de ansatte og øke innsatsen på det sosiale feltet, sier han.

Ifølge Andersen gjør den økonomiske situasjonen i de private barnehagene det utfordrende å holde på dyktige ansatte.

– Vi får ikke så høye offentlige tilskudd som de kommunale og må drive for mindre penger enn dem. Så de ansatte har ikke de samme pensjonsordningene som i kommunen, og de har ikke tilgang til alle feriehyttene og feriegodene som de kommunalt ansatte har. Derfor kjøpte vi leiligheten i Tyrkia, sier han.

Men etter kjøpet kom en politisk turbulent periode i Tyrkia, med terroraksjoner og militærkupp. Ingen ville reise dit, og leiligheten ble solgt.

– Heldigvis fikk vi kjøpt en leilighet på Hafjell for 2,3 millioner kroner i stedet. Den er kjøpt for et lån over 25 år og er svært mye brukt av de ansatte. Det er en andelsleilighet, så når vi ikke bruker den, leier Hafjell hotell den, og vi får inntektene. Dermed blir det enda litt mer på den sosiale posen, sier Andersen.

Han er positiv til at økonomien rundt kjøpet av leiligheten nå blir ettersett av det offentlige. Grå-

tass Barnehage AS består av tre barnehager med 177 barn og 51 ansatte.

Leiligheter i Spania og Oppdal

Kjøp av ferieleilighet regnskapsført som barnehagedrift er også bakgrunnen for at Kunnskapsdepartementet ber Fylkesmannen i Hordaland granske Sol-Li barnehage i Austevoll.

Ann-Elen Waage Drivenes er eier og daglig leder av Sol-Li barnehage. Hun bekrefter overfor Utdanning at barnehagen har en ferieleilighet i Spania som er kjøpt for 2,6 millioner i 2016. Ellers vil hun ikke uttale seg.

Ifølge Barnehagefakta.no er Sol-Li barnehage en ordinær barnehage med 77 barn.

Fylkesmannen i Møre og Romsdal er bedt om å granske Kristiansund Idrettsbarnehages leie av ferieleilighet på Oppdal til 200.000 kroner. Dette leieforholdet har Utdanning skrevet om i mars 2016.

Misforståelse

Fylkesmannen i Vestfold er bedt om å granske Tripp-Trapp åpen barnehage. Barnehagen er eid av Færder Kirkelige Fellesråd. Ifølge departementet kan det av regnskapa se ut som om barnehagen har gitt gaver til ulike kirker og menigheter. Men barnehagemyndighet Lise Almquist Bjørge i Færder kommune sier til Utdanning at de etter å ha granska saka, meiner det ikke er grunn til økonomisk tilsyn av barnehagen og at det hele skyldes misforståelser.



Kjøp av ferieleilighet er bakgrunnen for at Kunnskapsdepartementet ønsker vurdering om tilsyn i tre av barnehagene.

ILL.FOTO EFESENKO/ISTOCKPHOTO



Kommunen maktet ikke å kontrollere leilighetskjøp

Kommunen syntes det var rart at barnehagen hadde kjøpt ferieleilighet, men hadde ikke kapasitet til å føre tilsyn.

I brev til Fylkesmannen i Hordaland skreiv Austevoll kommune 26. juni i år at kommunen høsten 2017, ved innrapportering av årsregnskapet for Sol-Li barnehage for 2016, reagerte på at barnehagen hadde kjøpt ferieleilighet og ført det på driftsutgiftene til barnehagen. Kommunen kom likevel til at den ikke hadde kapasitet til å gå inn i dette. Etter oppfordring fra Fylkesmannen vil kommunen nå kjøpe seg ekstern hjelp og dessuten samarbeide med nabokommunene, slik at den kan føre økonomisk tilsyn i barnehagene. Dette er en av barnehagene Kunnskapsdepartementet vil ha granska.

At økonomisk tilsyn av barnehager er vanskelig for kommunene, kom også fram i en rapport bestilt av Utdanningsdirektoratet fra Agenda Kaugang.

– Den rettslige standarden for økonomisk tilsyn i private barnehager er grovmaska og vanskelig å få forstand av, sier rådmann Bjarte Madsen i Austevoll på Utdannings spørsmål om hvorfor kommunen ikke utførte økonomisk tilsyn da de oppdaga forholdet.

– Barnehageloven sier at barnehagetilskudda skal komme barna til gode. Men den ordlyden er

lite eksakt og sier lite om rettslig standard, sier han.

Madsen trekker fram at det dessuten er lite å lære av hva andre har gjort, fordi det er lite av både lovpraksis og forvaltningspraksis på dette området.

– I tillegg var det slik at ferieleiligheten ble kjøpt helt på slutten av året i 2016. Kjøpet hadde derfor liten betydning for kostnadsbildet i 2016. Regnskapet for 2017 ville trolig gi oss et bedre inntrykk av konsekvensene, og vi noterte oss å undersøkes nærmere ved neste gjennomgang. Men så kom henvendelsen fra departementet oss i forkjøpet, sier rådmann Bjarte Madsen.

– I brevet til fylkesmannen sier dere at dere må kjøpe kompetanse for å kunne gjøre tilsyn. Vil det bli dyrt?

– Det vet vi ikke før vi har fått alle de dokumentene fra barnehagen som vi har bedt om. Nå samler vi informasjon, så skal vi behandle informasjonen. I den fasen må vi se om vi har den kompetansen innomhus som er nødvendig. Kommuneadministrasjonens engasjement i barnehagedrift har tradisjonelt vært det pedagogiske og lokaliteter. Vi må fortløpende vurdere å kjøpe inn kompetanse slik at tilsynet kan gjennomføres på en god og forsvarlig måte, det er vi opptatt av, sier Bjarte Madsen.

Kunnskapsdepartementet: – Krevende tilsyn for kommunene

Kunnskapsdepartementet er kjent med at det er utfordrende for kommunene å føre økonomisk tilsyn, skriver kommunikasjonsavdelinga i en e-post til Utdanning.

Tilsynsoppgavene er en del av det utredningsarbeidet som nå pågår om private barnehager. Departementet viser også til at Stortinget i fjor ba departementet om å sikre et uavhengig tilsynssystem.

Fram til 2016 hadde kommunene det hele ansvaret for tilsyn i barnehagene. Da fikk fylkesmennene rett til å foreta tilsyn av enkeltbarnehager.

Kunnskapsdepartementet har likevel også tidligere bedt om at det foretas tilsyn når det er oppdaga påfallende ting.

Hun stoppet **knivstikkeren** med blikket

– Jeg sitter på lensmannskontoret med blod over hele meg. Men det er ikke mitt, svarte Elin Skorød da sønnen sendte melding for å høre om hun var ok.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

FOTO Sverre Christian Jarild

4. september i fjor redda lektoren ved St. Hallvard videregående skole i Lier trolig et liv. Vi møtes på kafé i Drammen en tidlig formiddag nesten nøyaktig ett år etter.

– Fortell hva som skjedde.

Hun har skildra det mange ganger, sist i retts-saken i Drammen tingrett i august.

– Jeg var for en gangs skyld litt sein til time og konstaterte at korridoren var tom da jeg halsa gjennom på vei til klasserommet. På plass i klassen hørte vi hyl fra korridoren. Ungdommer lager ofte mye lyd, så jeg spurte om det der var flørt eller ikke før jeg gløtta på døra.

– Så brølte jeg til elevene at de måtte ringe 113 og la på sprang.

Det Elin Skorød så i korridoren, var ei 16 år gammel jente som var i ferd med å synke ned langs vegg, mens en 19-åring hogg og hogg henne med kniv. – Jeg måtte løpe forbi fem klasseromsdører før jeg var framme. På veien planla jeg strategien. Jeg måtte komme mellom gjerningsmannen og jenta, slik at han hogg meg i stedet. Hun var helt ferdig. Jeg tålte det, sier Elin Skorød.

– Jeg fikk jenta bak meg, stilte meg breibeit og gjorde meg stor og var som vanlig kledd i kraftige farger. Så stirret jeg. Jeg var ikke redd, men jeg var så uendelig sint, og jeg stirret og stirret.

Først stirret han tilbake, forteller hun.

– Men så var det som han slapp, som han ga opp. Kniven falt i golvet.

Da kasta Elin seg ned og gikk i gang med første-hjelp.

– Hun hadde langt, vakkert mørkt hår. Men det var så mye blod over alt. Blod og hår og hår med blod. Noen stikk var ikke livstruende. De brydde jeg meg ikke om. Men det pumpa blod ut fra magen. Så jeg pressa og pressa der. Og nå var jeg redd. For knivbladet var borte på kniven han hadde kasta fra seg. Kniven var brekt, det var bare to centimeter igjen. Og hvor var knivbladet? Var det inni henne, der jeg dreiv og pressa? Kanskje det jeg gjorde var til skade, forteller hun.

En kollega kom til og fikk kontakt med nød-etaten på telefon.

– Slik fikk jeg veiledning gjennom kollegaen, som også tørka blod og prøvde å gjøre det så godt som mulig for jenta. Men jeg måtte holde på å presse så lenge, for politiet ville ikke slippe ambulansepersonalet inn før de hadde avklart risikoen i bygningen. At jeg pressa, gjorde så tydelig vondt for jenta. Jeg sa «unnskyld, unnskyld» hele tida, det var så fælt å gjøre henne så vondt. Omsider kom det kompetent ambulansepersonale med adekvat utstyr. Hun lever, sier Elin Skorød.

Det viste seg at jenta var stukket 17 ganger. Politiet tok gjerningsmannen i nærmiljøet relativt kort tid etter. Han var ikke elev ved St. Hallvard videregående skole. Jenta gikk på skolen, men var ikke Elin Skorøds elev.

– I ettertid har jeg fått høre at han hadde prøvd å

Elin Skorød (54)

Yrke

Lektor ved St. Hallvard videregående skole, Lier i Buskerud

Bakgrunn

Underviser i markedsføring og ledelse, og i samfunnsøkonomi. Tidligere direktør i firma som leverte tjenester til bank og finans.





«Jeg måtte komme mellom gjerningsmannen og jenta, slik at han hogg meg i stedet.»



Politiet kom raskt til St. Hallvard videregående skole i Lier etter knivangrepet 4. september i fjor. Men offeret var stukket 17 ganger.

FOTO VEGARD M. AAS, NTB/SCANPIX

– Det viktigste vi kan gjøre for å hindre vold i skolen er å arbeide mot fattigdom og for integrering.

få kontakt med jenta flere ganger i løpet av denne morgenen på skolen. Hun hadde tydelig vist at hun ikke ville ha noe med ham å gjøre. Da hadde medelever gått imellom for å føyse ham vekk. De trodde de hadde klart det. Jeg er uendelig stolt over elevene for det de gjorde, sier Elin Skorød.

Moderne teknologi spredte raskt historien om hva som hadde skjedd, også til klasserommet i Drammen der Elins sønn satt og blei redd for mor. I Drammen tingrett ble gjerningsmannen dømt til ni års forvaring og til å betale 300.000 kroner i oppreisning til den fornærmede jenta. Han har anket dommen.

– Jeg er sikker på at også gjerningsmannen var sterkt berørt av Skorøds vitnemål i retten, der hun beskrev hvordan hun gikk imellom. Alle i rettssalen var det, sier Harald Stabell til Utdanning. Han var bistandsadvokat for jenta under rettssaka.

– Det naturlige ville jo vært å løpe forbi de to og søke hjelp hos nødetaten. Men hun stoppet. Det var en fantastisk handlemåte og et mot som er helt spesielt, sa Stabell.

Men hvem er det som har slikt mot at hun går imellom en knivstikker og offeret med den hensikt å bli stukket sjøl, slik at offeret skal bli spart?

Det er en korsanger fra Drammen, som svarer ettertrykkelig nei på spørsmålet om hun har solistdrømmer. Hun er alenemor til tre tenåringer, sitter i Bragernes menighetsråd og Kirkenes Fellesråd i Drammen, og er en av kajakkpadlerne på Drammenselva.

Det er hun som stiller i klasserommet dagen etter at hun gikk imellom de to.

– Det skyldte jeg elevene, sier hun.

Men få uker etter døde en nær person. Da var begeret fullt for Elin Skorød, og hun ble sjukmeldt, først fulltid og så deltid ut skoleåret. Nå i høst er

hun tilbake i full jobb. Og jenta er også tilbake på skolen, etter en lang og vond rehabilitering.

– **Jeg har fått oppfølging** av bedriftshelsetjenesten. Og jeg har lært at det er tre mennesketyper: «flyers», «freezers» og «fighters». Jeg er den siste. Det er ikke alltid bra å være det. Jeg har gjort mye dumt i livet. Men akkurat da var det en god ting, sier hun, og fortsetter:

– Alle tre typene er like menneskelige, like normale. Vi kan tenke og diskutere hvordan vi vil reagere i ekstreme situasjoner. Men vi veit det ikke før vi er der, og ingen skal skamme seg hvis de ikke reagerer som de hadde tenkt.

– *Er du blant ofrene i denne tragedien?*

– Nei, på ingen måte. Jenta er offer, sammen med sin familie. Gjerningsmannen har fått slitt liv ødelagt. Jeg har mareritt etter hendelsen, der jeg skriker, men ikke får fram en lyd. Og jeg har skader i kne og skulder etter den intense pressinga mot jentas mage mens jeg satt i vanvittige stillinger. Men jeg er ikke noe offer.

– *I desember 2016 ble en kvinne drept i Kristiansand da hun prøvde å gå imellom en tenåringsgutt med kniv og hans 14 år gamle offer. Men både 14-åringen og kvinnen ble drept. Har du tenkt på det?*

– Nei. Jeg husker det nå, men kan ikke si noe om det. Om min egen situasjon har jeg vel reflektert slik at det var en mening med det. Jeg har jo mitt kirkelige engasjement og min tro. Og da tror jeg det var Vår Herres plan at jeg skulle være akkurat der akkurat da.

Hun viser fram smykkene hun har på seg: Rundt halsen henger misjonskorset sammen med en epleskrott i plast. Den siste er gave fra datteren. Rundt armen har hun et Amnesty-bånd og en kristuskrans; en protestantisk bønnekrans, sammen med diverse andre smykker. Klær og

stæsje er viktig for henne, og det skal være kraftige og tydelige farger på det meste.

– Jeg er forfengelig, men ikke jålete, sier hun.

– **Elin er fullstendig uredd**, sa domprost i Drammen Kjell Ivar Berger da Utdanning spurte om han var overrasket over hennes innsats under udåden.

Han kjenner Elin Skorød gjennom Kirkenes Fellesråd i Drammen og arbeidet som følger med det, og når Elin er klokke i Bragernes kirke.

– Jeg er ikke overraska over hennes reaksjon. Hun har et fantastisk mot, sa Berger, og la til:

– I tillegg er hun utradisjonell. Hun går sine egne veier og finner sine egne, uredde løsninger, som alltid er prega av stor kreativitet.

– *Vi er vant til at tradisjonsforvaltning og kirke hører sammen. Hvordan passer hun inn der?*

– Hun utfordrer oss hele tida. Det har vi godt av, sa Kjell Ivar Berger.

– *Er du oppvokst i kristendommen*, spør jeg Elin Skorød ved kafébordet i Drammen.

– Jeg er oppvokst i fagbevegelsen, og har trolig fellesskapstanken derfra. Far var heltidspolitiker for Jern- og metallarbeiderforbundet, og jeg blei tidlig godt kjent på Youngstorget. På ungdomsskolen skreiv jeg særøppgave om Marcus Thrane. I forbindelse med den fikk jeg intervju LO-lederen Tor Halvorsen.

– *Hvorfor blei du lærer?*

– Jeg omskolerte meg til lærer for 13 år siden. Før det var jeg direktør for et firma som leverte tjenester til bank og finans både i inn- og utland. Vi bygde mellom anna opp foretaksregistre for flere nasjoner. Og jeg kan fortsatt savne muligheten dette ga til å utrette ting på kort tid og med tydelige resultater, sier hun.



«Det sitter sjukmeldte lærere etter elevvold rundt i Norge. Mitt sterke inntrykk er at dette er noe skolefolk med lederansvar ikke vil snakke om.»

Sykdom hos nærstående gjorde at hun meinte omskolering var nødvendig.

– Jeg trengte en annen hverdag, skulle jeg ta meg av mine nærmeste slik jeg ønsket. Da blei det lærer, med skoleferier og regulert arbeidstid. Jeg hadde riktignok hatt lyst til å være lærer før det. Men jeg hadde aldri forestilt meg hvor glad man blir i elever. I hver eneste én.

Nå underviser Elin i markedsføring og ledelse, og i samfunnsøkonomi, og konstaterer tilfreds at hun har praktisert teorien hun lærer bort.

– *Hvilke tanker gjør du deg nå, ett år etter, av det du opplevde 4. september i fjor?*

– Jeg er svært opptatt av at vi må erkjenne at vold skjer i norsk skole. Fremmede kommer inn på skolen for å utøve vold, det er vold mellom elever, mot elever og mot lærere. Det sitter sjukmeldte lærere etter elevvold rundt i Norge. Mitt sterke inntrykk er at dette er noe skolefolk med lederansvar ikke vil snakke om, vi skal heller late som om det ikke skjer. Men det skjer, sier hun.

– *Er spørsmålet om hva vi bør gjøre så vanskelig at det fører til avmakt?*

– Vi kan starte med å se på de beredskapsplanene skolene lager. Hvor gode er de, og hvordan sikrer vi at de blir operative i en krisesituasjon?

Forskrift for miljøretta helsevern krever at skoler og barnehager vurderer risiko for alvorlige tilskjedte hendelser og planlegger beredskap for dette. Utdanningsdirektoratet utarbeida i 2015 en veileder for slikt arbeid.

– Jeg vil ikke ha amerikanske tilstander med barrikaderte og voktede skoler, understreker hun.

– Jeg forstår også motforestillingene som er kommet mot at Stovner videregående skole i Oslo kurser lærere i sjøforsvar. Men som løsning på et akutt, enkeltstående problem kan jeg akseptere

det, fortsetter hun, og går videre:

– Det viktigste er likevel at vi som samfunn erkjenner hvilke forhold mange barn og unge lever under. Det er ungdommer som må reke gatelangs om kveldene fordi familien bor så trangt at ungdommene ikke kan være hjemme mens småsøken legges. Det er barn som har så dårlige hjem at det ikke går an å være der. Og det er barn og unge som har så vanskelige hjemmeforhold at fellesopplevelsen av hva som er rett og galt, faller ut, sier Elin Skorød.

Hun minner om at fattigdom og dårlig integrering ofte er årsaken til problemene.

– Det viktigste vi kan gjøre for å hindre vold i skolen, er å ta bedre vare på de utsatte barna, slik at de ikke blir så skada at de blir voldsutøvere. Og vi må vite at klarer vi ikke det, så vil problemene gå i arv. Skadde barn blir skadde foreldre som får skadde barn, sier hun og trekker pusten før hun fyrer opp igjen:

– Samtidig så vi nå i høst at det blei reklamert for skolevesker til 16.000 kroner. Ei sak er at det er brudd på markedsføringsloven med slik reklame retta mot barn. Selskapet tabba seg ut i markedsføringa der.

– Men dette viser jo at det er et marked for slike skolevesker. Så når vi som samfunn ikke klarer å ta bedre hånd om de utsatte barna, er det ikke fordi vi ikke rår over nok penger, slår hun fast:

– Vi er alle Abrahams barn, og vi har plikt til å dele, vi som er så heldige at vi har fått billett til første klasse på denne livsreisen. Vi skal hjelpe, vi skal gi, vi skal ta imot dem som trenger å komme hit, og vi skal integrere. De som ikke forstår at dette handler om verdier og holdninger, bør i det minste forstå at ved å presse mennesker ut av fellesskapet mister vi sårt tiltrengt arbeidskraft.



Spørsmålet jeg gjerne ville blitt stilt

– *Hva savner du som lærer?*

– Faglig påfyll!! Uansett regjering, så betyr det å satse på lærerne i beste fall å satse på grunnskolelærerne. Men vi i videregående trenger også å utvikle oss. Hvorfor kan ikke jeg ta en doktorgrad?

Petit

Ole Foss

Tilbakeblikk

For 50 år siden
Tsjekkoslovakia

Den norske lærerstand har fulgt den demokratiseringsprosess som har foregått i Tsjekkoslovakia i løpet av de siste månedene med glede og store forventninger. [...] De 5 Warszawapaktlandene gjør seg i disse dager skyldige i store forbrytelser mot folkeretten ved brutalt å intervenere i Tsjekkoslovakias indre anliggender. I disse dager vil vi gjerne understreke vår solidaritet med dere i den kamp som føres mot okkupantene. Med vennlig hilsen Ferdinand Otto Kaltenborn, formann i Norsk Lektorlag og Trond Johannessen, formann i Norsk Lærerlag

Den Høgre skolen
nr. 14/1968

For 25 år siden
Folkelig og klar

- Nå må det vel være lov å ta seg en røyk?
- Gi meg en dram!
Lystene var høyst ureglementerte da lærerne på Brevik barneskole sank sammen på lærerrommet etter statsministerens besøk. [...] - Hyggelige folk alle sammen. Der var jo både sønnen til Berrefjord og han som før var i TV - Øystein Singsaas, oppsummerte lærerne og vedtok med overveldende enstemmighet at Gro med følge var et folkelig kobbel.

Norsk Skoleblad
nr. 26/1993

Tatover din historie!

I riktig gamle dager var det bare sjømenn, Hells Angels og villfarne som bar tatoveringer. I dag er det fremmedartet å ikke bære. Tatoverte og tatovører har tatt over. «Ta to for én! Få Deres tatovering mens De venter.» kan det stå i Syden, og antall tatoverte i dag er det høyeste i historien. De viser til og med The Royal Edinburgh Military Tattoo i beste sendetid hvert år. Om Elisabeth er tatoveret? Det vises ikke. Men England har jo tradisjoner. Husk Robin Hud!

Det er ikke noe poeng å la seg dekorere om man tuller seg inn med klær, og dette legaliserer selvsagt å blottstille seg i større grad. Kroppsheldekkende = primitivt. Hvorfor skal de vidunderlige blomstene, ørnene, slangene, sverdene, solene, stjernene og «Min Linda» skjules når dette har kostet titusener, kanskje hundretusener å påføre?

Menneskelivet er så kort, og når man kommer opp i 60-åra, begynner lerretet å blekne og krølle seg for å forberede oss på at vi skal havne der ingen har glede av utseendet vårt. Det er bare å innse.

Derfor: Nyt livet! Og så lenge huden er fast og tatoveringsvillig; kjør på! Hvorfor skal de unge nøye seg med slikt dilldall som nevnt ovenfor? Fortell hele historier, og hva er vel mer naturlig enn tegneserier? Virkeligheten, for eksempel. Ikke noe nytt det. Før steinalderen var hulemalerier in, og kroppshulemalerier er helt innafor. I dobbelt forstand.

Gode foreldre bør i sterkere grad enn nå skissere forventningene til sine barn På sine barn. Masse ubrukt hud. Smerte? Det må tåles, og etter hvert



ILL.FOTO SENSORSPOT/ISTOCK

«For pedagogen er det viktig hva han eller hun har å vise til.»

som man overviner livets prøvelser; få det synlig! Vitnemål, karakterer, plasseringer, popidol, viktige datoer, stamtre, oppskrifter, koder, kart, ... det er jo nok å ta av.

Man bør vise skryteprosjekter, hytta, barna og hobbytegn som sjakkbrikker, synåler, ølglass, bowlingkuler, gitarer, trekkspill, makramé... det man ellers bruker Facebook, Instagram og Snapchat til. Mye bedre analogt, skal jeg si deg. Mer ekte!

For pedagogen er det viktig hva han eller hun har å vise til. Det skal jo være et levdt liv, ikke sant? Der man før, i nevnte steinalder, møtte til jobbintervju med halsdekkende, langermete plagg for å skjule ting, bør man i dag gjøre det motsatte rimelig utilslørt. Gjort er gjort! På fylla i Pattaya? Hah, kan skje alle! Belieber som 13-åring? Gjør'kke noe! Men den sprøyta der kan du godt skjule. Neida, en jordklode på ryggen, det vil jo alle elske. Kult! Litt flat, men...

Og du som fortsatt syns at tatovering er en uting, du har ikke skjont tegninga!



Ole Foss
skribent og humorist
FOTO PRIVAT



Høgtlesing med høgspenning

Elevane i norskklassen måpte då dei skjøna kven si forteljing læraren skulle lesa høgt i timen.

TEKST Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

FOTO Privat

● Pål Melvær Giil (47)

Kven:

Adjunkt med opprykk ved Flora vidaregåande skule. Underviser i norsk, spansk og religion & etikk.

Godt å tenke på:

Beheld eg roa og ikkje let meg provosera, går det helst godt.

Historia Pål Melvær Giil deler med oss, utspann seg for om lag 15 år sidan, eit av dei første åra han underviste ved Flora vidaregåande skule. Han skulle ha ein «berykta» yrkesfagklasse i norsk, og kunne grua seg, ifølgje kollegaer. Særleg ein elev der var kjend for å skapa konflikhtar. Læraren måtte vera budd på det verste.

– Første timen vart nett slik eg hadde frykta, fortel Giil.

– Han hadde uvanleg grovt språk og høyrde ikkje etter. Han sa at han hata skulen, hata alle teorifaga, men særleg hata han norsk. Samstundes var denne guten leiaren i klassen, ein skikkeleg «tøffing». Han sa: «Eg kjem ikkje til å gjera noko i norsktimane. Det eg skriv, hadde du uansett ikkje likt å lesa.» Eg lurte på korleis eg skulle takla dette.

Kriminell tekst

I klassens første skriveøkt skulle elevane få vera med på å bestemma tema. Etter noko diskusjon enda det opp med at dei skulle skriva ei kriminalforteljing. Dei byrja i timen og gjorde tekstane ferdige heime.

Læraren las gjennom gutens tekst. Den var skrive på noko som skulle vera floradialekt. Det florerte med skrivefeil, og med banning, tabuord og skildringar av vald og kjønnsleg omgang.

– Han hadde skrive for å provosera og tenkte nok at eg ville reagere sterkt. Men etter kvart som eg las, oppdaga eg snart replikkar, gode dialogar, språk som flaut godt og med rytme. Som ein

Quentin Tarantino-film på floradialekt, tenkte eg.

I neste time, då elevane skulle få tilbake tekstane, sa læraren at det var fleire gode tekstar, men at ei var spesielt bra skriven. Den ville han lesa høgt. Då elevane forstod kven som hadde skrivne teksta, såg det ut som dei tenkte «Oi-oi, kva kjem no?».

«Dritbra!»

– Eg byrja å lesa, med innleving og utan kunstige pausar. Slik oppfatta elevane at det var ei god forteljing, trass i til dels sjokkerande språk og innhald: «Dritbra! Har han skrivne dette?»

– Eg kunne sjå at guten sjølv også var positivt overraska. Der og då snudde han, og dermed klassen. Han kom på mitt lag, vart pliktoppfyllande og gjorde stort sett leksene sine. Det vart eit triveleg år med norsktimar i yrkesfagklassen. Sjølv om eg berre hadde klassen i to timar i veka i eitt år, fekk eg ein god relasjon til eleven, og framleis helsar me på kvarandre rett som det er.

– Var det tilfeldig at guten snudde der og då? Eller hang det saman med korleis du handsama situasjonen?

– Eg har hatt fleire såkalla vanskelege elevar, men stort sett går det betre enn ein trur. Det er viktig å etablera ein relasjon. Eg let meg ikkje provosera, men freistar å ta dei på alvor og beheld samstundes roa. Eg legg vinn på ikkje å vera dømande, men eg seier frå om ting eg ikkje set pris på. Dermed plar dei å «snu» i løpet av skuleåret.

Har du opplevd eit gyllent augeblikk som du vil dele med andre?

Tips oss!

Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no. Merk e-posten «Gylne øyeblikk».

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Ole Kallelid

Nesten for mye av det gode



Skolemesternes konge.
Andreas M. Feragen.

Av Ernst Håkon Jahr
Novus Forlag 2018
375 sider

Denne boka om skolepionéren Anders M. Feragen vil forhåpentlig bidra til at han får sin velfortjente plass i skolehistorien. Men syntese, analyse og kontekstualiseringer glimrer med sitt fravær.

Andreas Martinus Feragen var på 1800-tallet en sentral person i utviklingen av norsk skole. Det er derfor riktig og viktig at det ved tohundreårsjubileet for fødselen hans for første gang foreligger en biografi over ham. Forfatteren, Ernst Håkon Jahr, språkforsker ved Universitetet i Agder, har gjort en svært grundig jobb når Feragens liv og virke nå blir presentert for et bredt publikum. På de ca. 350 tekstsidene følger leseren den biograferte fra han ble født i Trøndelag i 1812 til han mer enn 90 år senere døde på Sørlandet. Hovedvekten av framstillingen er naturlig nok lagt på den lange perioden som lærer og lærerutdanner i andre halvdel av 1800-tallet.

I tillegg til å undervise rakk Feragen også å skrive lærebøker og redigere pedagogiske tidsskrifter. Han hadde dessuten klare meninger om hvordan skolen burde organiseres og hva det burde undervises i. Den måtte ta opp i seg praktiske fag som sløyd, håndarbeid og gymnastikk, mente Feragen, og undervisningslokalene måtte tilpasses skolens behov. Bygningen burde eksempelvis romme et skolebibliotek. Forfatteren får dessuten fint fram Feragens syn på læring, oppdragelse og sanksjonsbruk.

Bak denne boken må det ligge et betydelig arbeid med kilder og litteratur. Når kildematerialet er så omfattende som tilfellet har vært her, er det imidlertid en fare for at biografen ikke klarer å skille det viktige fra det mindre vesentlige, og at hun eller han vil ha med «alt» i framstillingen. Dette er dessverre del-

vis tilfellet her. Gjengivelser av episoder av anekdotisk karakter tar stor plass i den allerede omfattende framstillingen. Anekdoter kan i seg selv være interessante, og de kan være verdt å ta med i en historisk framstilling fordi de kan fargelegge et ellers fargeløst stoff. Det er mer problematisk når man som leser får en følelse av at de er tatt med i boka fordi forfatteren «kom over dem» i kildearbeidet sitt.

Det refererende og faktaorienterte dominerer framstillingen fra første linje. Syntese, analyse, kontekstualiseringer og forfatterens egne vurderinger er derimot bortimot fraværende. Man ønsker som leser å få innblikk ikke bare i den biografertes liv, men også i noen av de vurderingene som forfatteren må ha gjort før og under arbeidet med boka: Hvor hentet Feragen ideene sine fra, og hvilken innvirkning hadde de på samtiden? Hvilke av disse tanker var i biografens øyne spesielt interessante?

Det er alt i alt et velskrevet manus om en interessant person i den norske offentligheten på 1800-tallet som her blir presentert. Denne boka vil forhåpentligvis bidra til at Feragen får sin fortjente plass i nasjonal skolehistorie. Med noen grep fra forlagets og forfatteren side kunne dette ha blitt en monumentalt verk over en sentral norsk «skolemann».



Gravstøtten til Anders Feragen på Holt kirkegård ved Tvedestrand i Aust-Agder.

FOTO WIKIMEDIA COMMONS/KEN

Bortkommen lov vender hjem

Som et av de første kongerikene i Europa ble Norge samlet under én lov mellom 1274 og 1276. I nesten fire hundre år var Magnus Lagabøtes landslov med på å forme befolkningens liv.

Den viktigste og vakreste utgaven av landsloven, Codex Hardenbergianus, er nå kommet tilbake til Norge etter 500 år i Danmark, skriver Nasjonalbiblioteket i en pressemelding.

Codex Hardenbergianus ble brukt ved Gulating og inneholder også tilføyelser om rettspraksis. Boka forsvant ut av Norge på 1500-tallet, da den kom i eie av

en dansk adelsmann. Etter at boken havnet hos Det Kongelige Bibliotek i København, har den ligget i spesialmagasiner og har aldri tidligere vært utstilt. Nasjonalbiblioteket har nå inngått en fem års deponeringsavtale med Det Kongelige Bibliotek. Boken skal med i en permanent utstilling av Nasjonalbibliotekets skatter som åpner i vinter. I tillegg til å være en del av utstillingen, skal boken også inngå i et forskningsprosjekt. Prosjektet går ut på å samle og transkribere alle bevarte nedtegnelser av landsloven, før disse deretter skal gis ut på moderne norsk.



FOTO NASJONALBIBLIOTEKET



Utdanningsdirektoratet

Søknadsfrist
21. oktober

Vil du være med å gjøre norsk skole enda bedre?

Oppfølgingsordningen er et tilbud om støtte og veiledning for kommuner og fylkeskommuner som over tid har svake resultater på sentrale områder i skoletilbudet sitt. Målet med ordningen er at elevene skal få en enda bedre og mer lærerik skolehverdag.

Veilederkorpsset er et av tiltakene kommuner og fylkeskommuner kan velge blant. Til arbeid med Oppfølgingsordningen og Veilederkorpsset, leter vi nå etter deg som har erfaring med veiledning og ledelse av utviklingsarbeid. Engasjementet har et omfang på 20 - 40 %, over en periode på inntil to år.

Søk nå på udir.no/veilederkorps



Årsmøteresolusjonens manglende etos



● **Oddvar Hellan**
lærer ved Rud videregående skole i Bærum
FOTO PRIVAT

Skjønner ikke lærerne som har underskrevet denne resolusjonen at en så ensidig og skråsikker fordømmelse av Israel nører opp under en voksende antisemittisme?

Årsmøtet i Utdanningsforbundet i Bærum ønsker å bidra til å oppheve blokaden i Gaza ved å legge press på norske politikere som igjen kan være med på å styrke det internasjonale presset. Denne årsmøteresolusjonen begrunnes i Utdanning 25. mai.

Jeg reagerer ikke så mye på årsmøteresolusjonen som jeg reagerer på begrunnelsen. Opptøyene i Gaza har krevd mange palestinske liv, og det er naturlig å gjøre seg tanker om nødvendigheten av en så brutal reaksjon fra Israels side.

Femti av de drepte den 15. mai var medlemmer av Hamas. Et høytstående medlem av organisasjonen bekrefter dette to dager etterpå. Dette gjør ikke hendelsen mindre tragisk, men det forklarer i hvert fall noen viktige omstendigheter ved opptøyene, nemlig at det er to væpnede parter som står mot hverandre her og som har vært i krig siden Hamas etablerte seg i 1987 før den første intifadaen.

Det er problematisk når representanter for Utdanningsforbundet viser så liten vilje til å balansere som de gjør i denne redegjørelsen. Hamas nevnes ikke med et ord. For å sitere Hanne Skartveit i VG 12. mai: «Det er underlig at så mange i den norske debatten synes ute av stand til å se at konflikten har to sider. Ingen av dem er tjent med at folk utenfra ensidig heier på en av partene. Det styrker de ytterliggående kreftene på begge sider og gjør det vanskeligere for dem som ønsker å finne frem til løsninger alle kan leve med.» Hun presiserer også at Israel er omgitt av land der det verken er ytringsfrihet eller demokrati. Israel har både fri presse og uavhengige domstoler i motsetning til palestinske områder hvor journalister, kritikere og aktivister fengsles. «Palestinerne fortjener bedre ledere», avslutter hun.

Frank Rossavik skriver i Aftenposten 2. juni at Israel er et land med fiender på alle kanter. «Israel vet at den gangen det kommer et angrep, og landets militære styrker ikke klarer å svare, kan det

være slutt på noen timer. Dette er et poeng Israels kritikere godt kan forstå bedre. Et annet er at Israels fiender ikke bare er Hizbollah og Hamas. Bak dem står Iran, Syria og Qatar.» Han skriver også om hvordan det politiske svartsynet har spredt seg i Israel siden 2005 etter fem års palestinsk opprør og den andre intifadaen. Landet er blitt mer religiøst og konservativt.

Israels ambassadør til Norge, Raphael Schultz, hevder i et intervju i Aftenposten 2. juni at eskaleringen i forsvarsmidler ved grensen kontrolleres av offiserer som analyserer situasjonen. Han uttaler også at de ikke har nådd målet om så få palestinske tap som mulig. Dette høres kanskje ut som en dårlig unnskyldning, men at det oppstår alvorlige kampsituasjoner og terroraksjoner i skjul av opprøret, er heller ikke vanskelig å forestille seg.

Økt innvandring har ført til mer jødehat i Europa, og i Midtøsten er antisemittismen utbredt. Hamas' charter refererer til «Sions vises protokoller» og andre konspirasjonsteorier og forholder seg til dem som om de var autentiske. Synagogene i Trondheim og Oslo trenger langvarig politibeskyttelse, jøde er blitt et skjellsord i skolegården, og jødiske barn blir mobbet når konflikten mellom Israel og palestinere spisser seg til.

Skjønner ikke lærerne som har underskrevet denne resolusjonen at en så ensidig og skråsikker fordømmelse av Israel nører opp under en voksende antisemittisme? Og hvordan oppfattes slike ensidige læreresolusjoner av innvandrer-elever med jødehat i bagasjen? Det oppfordres ikke akkurat til moderasjon. Hvor er det blitt av etos og logos?

«Jeg reagerer ikke så mye på årsmøteresolusjonen som jeg reagerer på begrunnelsen.»

Aasmund Olavsson Vinje:

Journalistikk som står seg



● Jarle Tufta
pensjonert lærar
FOTO PRIVAT

Blant haugar med bøker frå eit dødsbu fann eg ein sommar dei samla verka til Aasmund Olavsson Vinje i fem band. Her var to band berre med skriftstykke frå hans omfattande gjerning som journalist og mangeårig utgjevar av bladet Dølen.

I dei andre banda fann eg mellom mangt anna, ferdaminna hans, og dikta med høgdepunkt i «Storegut» og det ufullenda «Ståle». Alt ført i pennen med ei språkleg og innhaldsmessig kraft som slo meg med undring her eg sat og las 150 seinare. Det som undra meg mest, var kan henda aktualiteten og det gyldige for oss i dag i mangt han skreiv den gongen, noko eg tenkte å visa med eit par utdrag frå det han skreiv om «Journalistikken» i Drammens Tidende nr. 6, 8. januar 1851.

«Hva skulde en journalist være? Han skulde være en lærer for folk og stat. Han skulde stå på vitenskapens og sivilisasjonens høyder, hvorfra han kunde overskue det hele i sin organiske sammenheng. Han skulde så å si føle på nasjonens puls og som en kjærlig læge forordne de beste medisiner. Det er innskrenket hva Morgenbladet atter og atter har sagt, at regjeringen skulde gå forut med sine reformer og bryte nye baner. Dette må nasjonen selv gjøre, og navnlig skulde journalistene tyde tidens tegn og ved sin klare fremstilling påpeke hva regjering og Storting har å gjøre. Journalistene i England og tildels i Frankrike oppfylder noenlunde disse oppstilte fordringer og svarer således til sin bestemmelse; derfor er også ordet «journalist» synonymt med åndrikhet, dannelse og verdenskunnskap. Annerledes her hvor en avisskriver i tankene omskrives med en skråler, en sjofelist, en bitte liten ærgjerrighet der som en smigerens snylteplante vil ranke seg opp omkring maktens humlestang, en forluren person der ikke duger til annet, en hjerteløs der slynger sorg og bitterhet inn i de private forhold og drar en inderlig god og uskyldig embetsmann etter håret; han er et ulykkelig menneske, der efter et urolig liv har en mørk alderdom i vente.»

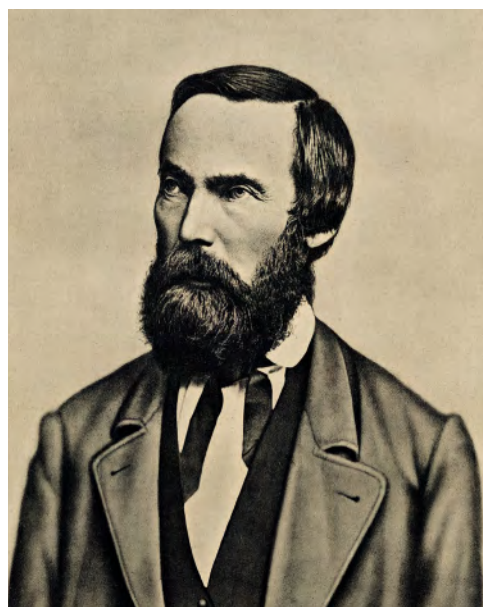
Etter gjennomgang av moglege årsaker til at tilhøva i journalistikken er slik dei er (kva som trekkjer dei beste i samfunnet bort frå journalistikken, utdanningssituasjonen og plassen litterær verksemd har i samfunnet), peikar han på kvifor det er så naudsynt med gode journalistar. Det er fordi «De fleste villfarelser setter sine røtter, ifall

en presse der nyter nasjonens tillit, ikke straks oppluker dem». Og han avsluttar bladstykket med følgjande tankar:

«Man må nu begynne og innse at den såkalte politikk blott er en kokebok; har man ikke noe i kjøkkenet, så nytter det lite. En politisk mening er ikke lenger en fortunatuspung. Illusjonene fra den første franske revolusjonen er forsvunnet; arbeidsmannen kommer ikke i besittelse av sivilisasjonens goder fordi han får stemmerett; der skal mere til. Hva man forlanger av politikken er at den respekterer de alminnelige menneskerettigheter. Fordringen er altså blott negativ; det positive er den filosofiske stein hvorefter menneskeheten nu søker. Man finner den ikke ved revolusjoner og kamper mot en sivilisasjon der ellers kan være råtten nok; man finner den ved samvittighetsfullhet og dyktighet, ved flid og sparsommelighet, ved folkeopplysning og forbedrede metoder i utdanningsvesenet og statslæren, ved framgang i naturvitenskapene der leder oss til sannhetens erkjennelse og gjør den velvillige natur til menneskehetens lydige tjener. Se dette er nok den sfinks som stirrer på oss med sine «gåtefulle øyne», den politiske Messias som sosialismen venter på, den ubekjente Gud menneskeheten i sin brennende trang efter lykkسالighet må tilbe.»

«Journalistikk som står seg, i dette tilfellet i 150 år», tenkte eg etter at eg hadde lese dette og anna han skreiv. Kvar finn vi slikt i dag som kan lesast i år 2150 med interesse, ikkje fordi det har svara for den tida, men fordi det på ein kunnskapsrik måte kastar ljós over viktige spørsmål i liva og samfunna våre?

«Kvar finn vi slikt i dag som kan lesast i år 2150 med interesse?»



Det er 200 år sidan forfattaren og pressemannen Aasmund Olavsson Vinje vart fødd. Han levde til 1870.

FOTO WIKIMEDIA COMMONS

Bruker vi partssamarbeidet godt nok?



● **Kjerstin Alvheim Bjerkås**

hovedtillitsvalgt,
Utdanningsforbundet
Kristiansund

FOTO PRIVAT



● **Hilde Holmeide Aandahl**

fylkesstyremedlem,
Utdanningsforbundet
Møre og Romsdal

FOTO PRIVAT

Som tillitsvalgte vil vi dele noen refleksjoner over hvorvidt vi bruker handlingsrommet i hovedavtalen godt nok.

Hovedavtalen inneholder de grunnleggende spillreglene i arbeidslivet og er et rammeverk som regulerer premisser for hvordan samarbeidet skal organiseres, blant annet gjennom tillitsvalgte. I tillegg tar hovedavtalen for seg de ansattes medbestemmelsesrett, samarbeid og ansattes medvirkning. Dette er viktig både med tanke på å skape et godt arbeidsmiljø og for at virksomheten skal nå fastsatte mål. Hvis vi ser nærmere på hva som står i formålet til hovedavtalen mellom KS og Unio, er intensjonen med inngåelse av avtalen mellom de sentrale partene «å skape et best mulig samarbeidsgrunnlag mellom partene på alle nivåer». Videre står det: «Hovedavtalen skal være et virkemiddel for å sikre og legge til rette for gode prosesser mellom partene og for en positiv utvikling av kvalitativt gode tjenester i kommuner, fylkeskommuner og bedrifter med tilknytning til kommunesektoren.»

Tillitsvalgt og profesjonsutøver

Utdanningsforbundet ønsker å være en tydelig profesjonsorganisasjon og bidra til utvikling gjennom de tillitsvalgte. Som tillitsvalgte i Utdanningsforbundet skal vi ivareta interessene til medlemmene når det gjelder både lønns- og arbeidsvilkår samt profesjonsfaglige og utdanningspolitiske spørsmål.

Vi opplever at partssamarbeidet først og fremst

er knyttet til lønns- og arbeidsvilkår og at de tillitsvalgte som profesjonens talerør ikke blir utnyttet godt nok. Her mener vi at det ligger et utnyttet handlingsrom. Dette handlingsrommet kan vi finne gjennom en mer bevisst bruk av medvirkningsinstituttet som formålet i hovedavtalen viser til.

Lærerprofesjonen har et ansvar for samfunnsmandatet slik det beskrives i opplæringsloven og barnehageloven. Profesjonsutøvere har en utdanning som er skreddersydd for å ivareta dette mandatet, og det er derfor forventet at vi bruker vårt faglige skjønn. Det juridiske ansvaret ligger til eier, mens det pedagogiske ansvaret ligger hos profesjonen. Som lærere og profesjonsutøvere har vi etiske og moralske forpliktelser til å handle ut fra hva vi mener er best for barnet eller eleven. Lærerprofesjonens etiske plattform sier blant annet: «Etisk bevissthet og høy faglighet er kjernen i lærerprofesjonens integritet og avgjørende for å skape gode vilkår for lek, læring og dannelse. Vår metodefrihet og profesjonelle skjønnutøvelse gir oss et særlig ansvar for å være åpne om de faglige og pedagogiske valgene vi gjør. Samfunnet skal ha tillit til at vi bruker vår autonomi på en etisk forsvarlig måte.» Den tillitsvalgte er valgt av et kollegium, noe som gir legitimitet i profesjonen. Dette er med på å understreke den viktige rollen tillitsvalgte har som samarbeidspartnere på alle nivå.

Ulike grader av medvirkning

Medvirkning er et nøkkelord i partssamarbeid, og vi ønsker derfor å vise til Sherry R. Arnstein (1969) sin teori knyttet til medvirkning. Hun har utviklet en medvirkningsstige (se illustrasjon) med åtte trinn knyttet til tre ulike grader av medvirkning. Denne tilnærmingen til medvirkning er ikke absolutt, og det eksisterer mange flere grader av medvirkning, men den er interessant å trekke frem som en parallell til partssamarbeidet mellom representanter for arbeidsgiver og arbeidstaker.

Arnstein beskriver at den første graden av medvirkning forekommer gjennom manipulering og terapi. Den neste graden av medvirkning kan knyttes til informasjon, konsultasjon og plassering. Den siste graden av medvirkning som Arnstein opererer med knyttet til medvirkning, forekommer gjennom partnerskap, delegeret makt og borgerkontroll.

Som vi ser av stigen, er det her et spenn fra «ikke-deltakende» og «symbolsk makt» til «borgermakt». Fra en uærlig og arrogant tilnærming til medvirkning, og oppover til legitime prosesser hvor aktørene invol-

veres og deltar som likeverdige parter.

Vi mener stigen tar opp viktige element knyttet til på hvilken måte medvirkning utøves, hvordan maktforholdet er og ikke minst sett i forhold til om en handling eller prosess har oppnådd nødvendig legitimitet for en beslutning i profesjonsfellesskapet. Vi velger å ikke gå nærmere inn på stigen, men ser paralleller til formålet i hovedavtalen hvor det står: «Medvirkning og medinnflytelse gjennom informasjon og drøftinger skal kunne gjennomføres uansett hvor eller på hvilket nivå beslutningen tas.» Hvis målet er kvalitet og utvikling, må partene være i det øvre sjiktet på stigen, slik at man oppnår legitimitet hos alle parter på alle nivå.

Sammen er vi sterke

Vi vil derfor trekke inn begrepet kollektiv kapasitet. Kollektiv kapasitet defineres som en prosess som skjer mellom to eller flere aktører, som til tross for ulikheter går sammen for å finne konstruktive løsninger på felles utfordringer. Gjennom slike prosesser er maktlikevekt viktig, slik at det blir en dialog mellom aktørene og en mulighet til å komme frem til felles forståelse for hvordan man kan oppnå resultat på et felles mål. Dette er med på å gi en følelse av ansvar og en forpliktelse inn i samarbeidet.

Et annet sentralt punkt er grunnlovsvang. Det å grunnlegge sine uttalelser vil kunne både skape forståelse for en aktørs perspektiv, være oppklarende, og i tillegg være et fruktbart bidrag inn i samarbeidet mellom aktørene.

Slike kommunikative prosesser kan fremme kollektive handlinger i form av innovasjon gjennom samskaping og samarbeid. Hartley et al. (2013) trekker frem at både intern og ekstern kommunikasjon og kollektiv kapasitet har en positiv effekt på innovasjon og utvikling.

Her mener vi at man ikke må undervurdere de ulike aktørenes interne kommunikasjon. Det er viktig at det tilrettelegges slik at den tillitsvalgte får tid og ressurser til å utøve vervet, både i det daglige arbeidet og til å delta på skoleing og kurs. Dette er avgjørende for å oppnå maktlikevekt, spesielt med tanke på profesjonsstemmen.

Hartley et al. viser videre til studier fra Storbritannia, om at lokale myndigheter som har en god kollektiv kapasitet, er mer innovative enn de lokale myndigheter som ikke har det. Kollektiv kapasitet kan styrke alle faser i en innovasjon. Har man et komplekst problem, vil det være større sannsynlighet for å finne en løsning om

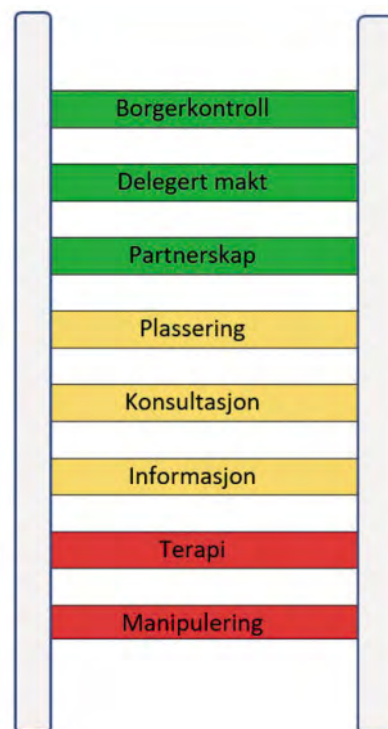
man har aktører med ulike erfaringer, perspektiv og kompetanse, som samarbeider. Aktørene man har tilgjengelig i et slikt samarbeid, vil bidra til at det mobiliseres, utvikles og koordineres gjennom medvirkning og dialog.

Aktørene i partssamarbeidet kan sammen på alle nivå legge til rette for utvikling av kollektiv kapasitet. Vi som tillitsvalgte har tatt på oss et verv på vegne av medlemmer, barn og elever knyttet til samfunnsmandatet, og vi ønsker å bidra. For tiden drives det et storslått implementeringsarbeid knyttet til ny rammeplan i barnehagene og fagfornyelse i skolen. Partssamarbeid i utdanningssektoren gir rom for samarbeid mellom partene knyttet til dette arbeidet. Vi ønsker oss et partssamarbeid basert på maktlikevekt og grunn-givningstvang som vil bidra til positiv utvikling av kvalitativt gode tjenester, noe som er i tråd

Borgermakt

Symbolsk makt

Ikke deltakende



med formålet i hovedavtalen. Det vil være med på å bygge opp en tillit og rolleforståelse mellom aktørene, som vil kunne gi legitimitet i det videre partssamarbeidet i utdanningssektoren.

Kilder:

Amdam, R. (2005): Planlegging som handling: Oslo. Universitetsforlaget

Arnstein, S. R. (1969): A ladder of Citizen Participation. JAIP, 35, (4): 216-224.

Hartley, J., Sørensen, E., & Torfing, J. (2013). Collaborative innovation: A viable alternative to market-competition and organizational entrepreneurship: Open Research Online

Hovedavtalen mellom KS og Unio. 1. utgave, 1. opplag 2016 Kommuneforlaget AS, Oslo



UiO : Institutt for lærerutdanning og skoleforskning
Det utdanningsvitenskapelige fakultet

MASTER I UTDANNINGSLEDELSE

Har du høye ambisjoner på vegne av kollegaene og elevene dine?

Hvorfor bli student hos oss:

- Du utvikler kompetanse til å forstå, analysere, utvikle og lede utdanningsvirksomheter
- Studiet gir deg godt grunnlag for egenutvikling og kvalifiserer for videre doktorgradsstudier
- Masterprogrammet er erfarings- og forskningsbasert
- Vårt mål er å styrke din lederkompetanse og gjøre deg tryggere i jobben som leder
- Du vil møte flere anerkjente forskere innenfor utdanningsledelse som dine forelesere

Programmet skårer høyt på studiebarometeret, særlig på grunn av tett oppfølging med veiledning. Som student vil du bli involvert i et fagmiljø med noen av de fremste forskerne på feltet.

Du kan søke om innpass for rektorutdanningen og veilederutdanning i masterstudiet.

<http://tinyurl.com/utdanningsledelse-master>

Søknadsfrist: 15. oktober

TV-aksjonen 2018:

En dugnad for fellesskapet



● **Adelheid Firing Hvambdal**

generalsekretær
i Kirkens Bymisjon

FOTO THORSTEIN IHLE/KIRKENS BYMISJON

«Mindre alene sammen» er tittelen på årets TV-aksjon til inntekt for Kirkens Bymisjon. Aksjonen mobiliserer for et varmere Norge, der mennesker som opplever utenforskap kan møte inkludering, fellesskap og åpne dører.

I Kirkens Bymisjon møter vi daglig mennesker som lever på utsiden og som opplever å stå ved stengte dører. Noen mangler en seng å sove i, andre står utenfor arbeidslivet, familielivet eller sosiale fellesskap. Med årets TV-aksjon skal vi sammen åpne flere dører og skape et varmere samfunn med rom for alle.

Det er mange måter å være utenfor på i Norge i dag. Et liv utenfor kan starte allerede som barn. Eller det kan oppstå plutselig midt i livet, idet du mister jobben eller må starte et nytt liv i et nytt land. Uavhengig av grunn ønsker vi å være der med en åpen dør.

Med pengene fra TV-aksjonen vil vi tilby det mange av oss tar for gitt, men som stadig flere opplever å ikke ha: den varme senga, en jobb eller fritidsaktivitet å gå til, et fellesskap rundt middagsbordet eller nye og trygge bekjentskaper. Et viktig innsatsfelt blant barn og unge blir flere «Skattkammere», sentraler for gratis utlån av sports- og friluftsutstyr som gir mulighet til å delta i lek og aktiviteter der familieøkonomien setter grenser.

Med TV-aksjonen 2018 sier Kirkens Bymisjon: Kom inn for natten. Kom inn i hverdagen. Kom inn i samfunnet.

Skolens erfaringer

Utfordringene om inkludering i hverdagslivet treffer også i skole- og utdanningsfeltet. Alle som arbeider blant barn og unge, vet mye om utenforskap, fremmedgjøring og mobbing. Jeg har dyp respekt for lærere og skolefolk som møter barn og unge daglig i nærkontakt om hverdagsutfordringene. Skolens folk kan være nesten like tett på barna som foreldrene, og de gjør en unik og forebyggende innsats for at elevene skal oppleve inkludering og anerkjennelse.

Med TV-aksjonen kommer budskapet «Mindre alene sammen» helt inn i den gjenkjennelige skolehverdagen, og gir lærerne et verdifullt inkluderingsverktøy.

Sammen med læringsnettstedet Salaby/Gylden-

dal tilbyr aksjonen et variert undervisningsopplegg for temaarbeid i klasserommet.

Med filmer, fortellinger, quiz, samtaleopplegg og musikk møter elevene utfordringer om mennesker som opplever å stå utenfor et fellesskap. Det er også laget eksempler fra skolen, om oppstart på ny skole, kleskoder, mobbing og vennskap.

I et avsnitt i det digitale opplegget kan det blant annet avdekkes hvor mye du har til felles med den du trodde du var forskjellig fra ...

Egen hverdag

Det er spesielt ved årets TV-aksjon at barn og unge nå kan delta i et holdningsarbeid som angår deres egen hverdag direkte, med erfaringer som alle kan kjenne igjen fra skole og fritid. Denne gangen handler aksjonsutfordringene om oss selv, og verdiene vi ønsker å bygge samfunnet på.

Vi vet at ett møte kan endre et liv. Med TV-aksjonen ønsker vi å skape hundretusener av nye møter. Vi skal gi flere mennesker et sårt trengt og livsviktig fellesskap. Årets TV-aksjon er en aksjon både for enkeltmennesker og for det samfunnet vi ønsker å være. Sammen skal vi gå for at alle skal ha noen å gå til.

Takk til alle dere i skole og utdanning som er med på å praktisere TV-aksjonens tema: «Mindre alene sammen»!

Her finner du hele undervisningsopplegget for TV-aksjonen «Mindre alene sammen»: <http://skole.salaby.no/tv-aksjonen-2018>

Her finner du andre innspill til skolens muligheter til å ta TV-aksjonstematikken inn i skolen:

<https://blimed.no/engasjer-deg/skoler-og-barnehager/>

Bli bøssebærer

TV-aksjonsdagen er 21. oktober.

Ett møte kan endre et liv. Mange møter kan endre et samfunn. TV-aksjonens visjon er å skape rom som kan inkludere alle uansett situasjon og bakgrunn. Alle kan bli med som bøssebærer. Vi går for at alle skal ha noen å gå til.

Bli bøssebærer! <https://blimed.no/boessebaerer/>



Årets TV-aksjon samler inn penger til Kirkens Bymisjons tiltak mot utenforskap.

«Skolens folk kan være nesten like tett på barna som foreldrene.»

Et berikende besøk



● Torill Mork Alnæs

pedagogisk leder
Frosken avdeling i
Kiæråsen barnehage
i Fredrikstad

FOTO PRIVAT

En dag fikk barn og voksne i samlingsstunden plutselig besøk av to damer fra landet «Koshja».

Ute var det bitende kaldt, inne lekte ungene fint. Noen spilte spill, andre koste seg med småbilene og Lego. Andre igjen tryllet frem de flotteste tegninger. Inne på dukkerommet lekte de to største jentene. De hadde som vanlig fylt hele rommet med tepper, blondgardiner og kjøkkenting, og dukkene lå pent ved siden av hverandre på en flatseng på gulvet. Selv hadde de surret seg inn i alle chiffon-skjurfene vi hadde. På beina hadde de på seg gullsko i nr. 38, som klakket skikkelig mot betonggulvet når de trippet av sted med muse-skrutt. På hodet hadde de kunstferdig surret på seg en hijab. Den var også fargerik, og vi kunne så vidt skimte øynene deres. Munnen var helt tildekket.

Men etter en stund begynner alle, unntagen de to i sin egen verden, å bli rastløse og vil at det skal skje noe annet. Jeg sier at da kan de begynne å rydde, for så å ha en samlingsstund. Alle er enige i at det er en god idé. Jeg titter inn til de to jentene som ikke bryr seg om hva som skjer rundt dem. De bare fortsetter med sin lek. «Vi tenker å ha en samling nå,» sier jeg, «hva tenker dere?» Jentene ser på meg og sier: «Vi er ikke helt ferdige med leken ennå». Jeg sier: «Ok, men det hadde vært hyggelig om dere ville komme inn på besøk til en norsk barnehage-samlingsstund. Dere har kanskje ikke det i det landet dere kommer fra?» Jentene ser på meg gjennom hijaben, og svarer «ajjia sehja, kalkahajo». Jeg sier at det er hyggelig å få besøk, og at vi skal snakke om vennskap og følelser.

De andre 16 barna gjør store øyne når disse to chiffonskjurf-pyntede damene med hijab «klakker» inn og setter seg. Jeg begynner med å fortelle at vi har fått besøk, og jeg spør hvor de kommer fra. Den ene tar ordet og sier med stor overbevisning: «lhalla, susra lamma, Koshja». Jeg nikker anerkjennende og spør videre hva de heter. Etter tur svarer de: «Tygdåra og Gaschhia». Under hele samlingen holder de seg til rollene sine. Ikke én gang glemmer de seg bort, men svarer på «sitt språk» når vi snakker til dem med ansiktsuttrykk og med hendene. De andre barna er helt med på spillet. Ingen sier «Det er jo bare Tiril og Julie som har kledd seg ut». Vi ser på bilder av barn med

forskjellige ansiktsuttrykk. De to gjestene våre kommenterer og nikker anerkjennende til det de ser og svarer på sitt morsmål fra Koshja.

Klokka nærmer seg spisetid. Jeg spør gjestene om de vil spise med oss? De rister på hodene og sier med beklagelse i stemmen: «Lolo kase hoyo da kasi kasi lama». De reiser seg forsiktig og tripper ut i gullskoene sine.

Etter en stund, når alle sitter ved bordet, kommer de ut fra rommet i vanlige klær og sier forundret: «Oi, skal vi spise?» Jeg spør like forundret om hvor de har vært og at de gikk glipp av det hyggelige besøket i samlingsstunden i dag. Jentene bare ser på hverandre, løfter på skuldrene og fniser litt. De setter seg ved bordet og spør med den største selvfølge på norsk om å få sendt kalkunpølse og knekkebrød.

Denne praksisfortellingen sier meg noe om hvor viktig det er å observere, analysere og støtte barna i den leken de er i. Her klarte vi å bli en del av leken og videre berike leken på barnas premisser. Vi må, som det sies i Rammeplanen, være bevisst på og vurdere egen rolle og deltagelse i barnas lek.

Vi inviterte jentene inn i samlingsstunden på deres vilkår. Mange av de andre barna opplevde det gjenkjennende både i klesdrakt og det å få snakke sitt eget «morsmål». Jentene gjenspeilet altså mangfoldet vårt, både i kultur og språk, uten noen instruksjoner fra de voksne.

«Den ene tar ordet og sier med stor overbevisning: 'lhalla, susra lamma, Koshja'.»

● Uttalelse



I februar overrakte Utdanningsforbundets leder Steffen Handal 37.000 underskrifter mot tilbakevirkende kraft for kompetansekravene til Kent Gudmundseth, stortingsrepresentant for Høyre. Men regjeringspartiet lot seg ikke påvirke.

ARKIVFOTO JØRGEN JELSTAD

Regjeringa må reversere «avskiltingspolitikken»!

Utdanningsforbundet er tilhenger av høye krav til lærernes kompetanse, men vi er motstandere av at nye krav gis tilbakevirkende kraft.

Utdanningsforbundet støtter regjeringens ambisjoner om høy kompetanse i skolen, og vi støtter krav til kompetanse. Vi støtter imidlertid ikke lovedringen fra 1. august 2015, hvor krav til kompetanse for undervisning førte til at rundt 33.000 lærere utdannet før 1. januar 2014 ikke lenger var kvalifiserte for å undervise i norsk, samisk, norsk tegnspråk, matematikk og engelsk.

Nå ser vi at de negative konsekvensene av denne politikken slår inn for fullt.

Lærere som allerede har godkjent lærerutdanning, må ta videreutdanning for å tilfredsstille de nye kompetansekravene i en situasjon der det er mangel på lærere. For de berørte lærerne oppleves kompetansekravene som et pålegg om å ta videreutdanning, som de delvis må bekoste selv. Mange lærere søker nødvendig videreutdanning år etter år uten å få søknaden innvilget. Under halvparten av kommunene har laget planer som viser de aktuelle arbeidstakerne når det blir deres tur til å ta videreutdanning.

Samtidig som de nye kompetansekravene ikke gjelder for midlertidig tilsatte, har kommunene fått økt adgang til å tilsette midlertidig. Dette innebærer i praksis at enda flere elever kan bli

møtt av midlertidig tilsatte ufaglærte. Vi ser at kompetansekravene fører til problemer for lærere som ønsker å bytte stilling, fordi arbeidsgiver i liten grad vil tilsette lærere i full stilling uten at de oppfyller de nye kravene til kompetanse. Vi opplever at lærere i noen tilfeller blir behandlet som ukvalifiserte i deler av stillingen sin, og har sett eksempler på at enkelte delvis lønnes som ukvalifiserte.

Vi er svært bekymret for at lærere går av tidlige enn de egentlig ønsker fordi lærere over en viss alder ikke blir prioritert for videreutdanning.

Etter at Arbeiderpartiet snudde i saken tidligere i vinter er det flertall i Stortinget for å reversere avskiltingspolitikken, men KrF er bundet opp av en budsjettavtale med regjeringspartiene, og dermed har bestemmelsen om tilbakevirkende kraft fortsatt flertall.

Utdanningsforbundet Trondheim ønsker å sende et sterkt signal til myndighetene om at dette vedtaket må reverseres. Avskiltingspolitikken er uansvarlig, den er svært demotiverende, og den sender uheldige signaler til lærere som inntil nylig ble sett på som kvalifiserte, også av myndighetene.

Årsmøtet i Utdanningsforbundet Trondheim

● Meininger på nettet

Redaksjonen i Utdanning tek imot langt flere meningsytringar enn det er plass til i bladet. Men nokre vert publiserte i nett-utgåva vår, Utdanningsnytt.no. Her følgjer presentasjon av nokre meningsytringar:

Vil den muslimske måte å hilse på kvinner på, gå utover arbeidet? Det gjør det selvfølgelig ikke

Før de har tenkt seg om, har ledelsen ved Ekeberg skole i Oslo frattatt den muslimske læreren livsgrunnlaget. I likhet med Nav anser de nordmenns måte å håndhilse på som uttrykk for en objektiv norm, skriver Heidi Stakset. [13.08.]

Fem timer engelsk på videregående skole er ikke nok

Mye tyder på at engelskkompetansen elevene utvikler i den obligatoriske undervisningen ikke er nok til å gi dem de ferdighetene de vil trenge i fremtiden, skriver Siri Hunstadbråten. [28.06.]

Hva er kvalitet i barnehagen?

Satt litt på spissen, kan en si at foreldretilfredshet like gjerne kan handle om god markedsføring som god pedagogikk, skriver Tone Digra og Odd Arild Viste. [12.06.]

Røde og grønne tanker: Intensjonen er unektelig god, men metoden er problematisk

Barn skal få lov til å sette ord på tanker og følelser og beskrive hvordan disse kjennes i kroppen. Det er når tanker og følelser forenkles som røde og grønne tanker at det er lett å bli forvirret, mener Cecilie Dyrkorn Fodstad og Ingrid Bjørkøy. [08.06.]



Delta i debatten på
Utdanningsnytt.no

● Til «Antall karakterer i norsk må reduseres nå» i Utdanning 9/2018, side 51

Ingen grunn til å slå saman halvårskarakterane i norsk

I førre nummer av Utdanning skriv Marianne Synnes (H) at karakterforsøket i norsk var ein suksess fordi attendemeldingane frå lærarane er gode. Dette trass i at hovudfunnet i rapporten er at forsøket ikkje har hatt nokon effekt på læringa til elevane. Det er ingen skilnad på sluttarakterane til dei elevane som har vore med, og dei som ikkje har vore med.

Det mest interessante funnet i rapporten er derimot at norsklærarar kan redusere tradisjonell retting og likevel ha grunnlag for å sette halvårskarakterar i hovudmål og sidemål. I tillegg er det verdt å ta med seg at elevane ikkje er nøgde med forsøket. Dei forstår ikkje den evalueringa dei får og vil attende til evaluering med karakter.

Lærarane melder at dei har fått drive meir skriveopplæring for elevane. NIFU er likevel skeptisk til om det er nødvendig å fjerne karakterane for å få denne effekten. NIFUs tilråding etter prosjektet er at ein må sjå på kor mange vurderingssituasjonar ein treng for å sette halvårskarakter. «Med gjeldende læreplan i norskfaget har lærerne i realiteten større frihet til å bestemme over undervisning og vurdering enn hva de selv har oppfattet at de hadde før forsøket,» skriv dei. «... normer



Tidleg oppstart av sidemålsundervisning gjev ei positiv haldning til sidemålet hos elevar med bokmål som hovudmål.

ILL.FOTO BJØRNERIK LARSEN

og krav til antall karaktergivende prøver som skal ligge bak hver halvårsvurdering, er bestemt av lokale regler, sedvane og tradisjoner. Vi kan spørre oss om ikke disse lokale reglene og normene kunne vært endret uten et slikt forsøk.»

Ein skuleleiar i ungdomsskulen seier at forsøket

har gjort det mogeleg å utsette sidemålsundervisninga til 9. trinn. Dette trass i at ei undersøking har vist at det er ein klar samanheng mellom tidleg oppstart av sidemålsundervisning og positiv haldning til sidemålet hos elevar med bokmål som hovudmål.

Utan eigen halvårskarakter undervegs kan opplæring i nynorsk på bokmålsskular lett ende opp som eit skippertak det siste året før eksamen.

Det mest utsette språket, nynorsken, får vern, tyngd og seriositet ved at både hovudmål og sidemål er egne karakterfag to gonger i året både i dei siste åra på ungdomsskulen og i vidaregåande.

Synnes skriv at «når tilbakemeldingene er så gode for forsøk med redusert antall karakterer i halvårsvurderingen, er det ingen grunn til at man skal fortsette med tre ulike karakterer i helårsvurderingen». Ein slik konklusjon er det ikkje grunnlag for i karakterforsøket, for ein har ikkje på noko vis undersøkt effekten av å fjerne dei tre sluttarakterane i munnleg, hovudmål og sidemål i ungdomsskule og vidaregåande skule.

Magne Aasbrenn
leiar i Noregs Mållag





**FAGARTIKKEL**

Sosiale roller – eller meg selv?

Når vi snakker om roller, låner vi et begrep fra teaterverdenen. Skuespillerne inntar en rolle og får en posisjon i gruppe. På samme måte kan sosiale roller defineres som forventet adferd eller oppførsel blant enkeltindividene i en gruppe.

Grp-Anita Mortensen (CC BY-SA) Sist oppdatert 28.06.2017 [Bruk innhold](#)





NDLA blir ny

Denne høsten begynner endringene på NDLA.no. Fire av fagene våre er i ny drakt; **Samfunnsfag, Service og samferdsel Vg1, Salg, service og sikkerhet Vg2** samt **Brønnteknikk**.

De største synlige endringene er et responsivt design tilpasset alle skjermtyper. Sidene har større tekst og mer luft. Det blir det lettere å lese innholdet og finne frem til fagstoffet du trenger.

Fremover vil flere og flere fag fornyes. Dine gamle lenker til oss vil fortsatt fungere, men sidene i faget vil se annerledes ut.

Mer enn 350 lærere og elever har bidratt til å lage skisser og teste prototyper underveis i utviklingen. Endringer er vanskelig. Men vi er trygge på at du i løpet av skoleåret vil oppleve at NDLA er blitt en enda bedre læringsressurs.

ndla.no



Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trøgt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspelsplass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Fagskolen

Ny fagskolelov:

Nå må vi synliggjøre mulighetene i et svennebrev

25. mai vedtok Stortinget «Lov om høyere yrkesfaglig utdanning». Regjeringen har lyttet til en samlet byggebransje og til organisasjoner for ulike yrkesfag. I praksis betyr den nye loven at studenter ved fagskoler nå vil få studiepoeng og at mulighetsrommet blir større. Vi vet at mange rådgivere i grunnskolen anbefaler studiespesialiserende retning når usikkerheten råder blant ungdom og foreldre. Nå trenger vi bistand for å fortelle om alle mulighetene et svennebrev åpner for.

Vi som representerer ett av yrkesfagene, mener det er viktig at politikere, myndigheter, utdanningsinstitusjoner nå evner å formidle og forklare hva loven betyr i praksis. Få har nok i det hele tatt fått med seg at den er innført, og langt færre vet hva den innebærer. Vi forventer ikke at ungdom eller foreldre setter seg inn i den nye fagskoleloven i detalj, men skulle så gjerne nå fram med vårt hovedbudskap. «Det er på ingen måte slik at et svennebrev låser deg til et spesifikt karriereløp livet ut.» Tvert imot vil vi si. Ta rørfaget som eksempel. En rørløgger kan:

- Velge å jobbe som håndverker.



– Bygge videre med en mesterutdanning som legger grunnlag for å kunne etablere egen virksomhet.

– Starte på et fagskoleløp som gir ytterligere teknisk kompetanse i tillegg til mesterbrev. Med studiepoeng i boks er veien åpen for en bachelorgrad eller en masterutdanning.

Å formidle alle disse mulighetene er en stor oppgave. Vi håper derfor at rådgiverapparatet ved landets ungdomsskoler setter seg inn i den

nye loven og mulighetene den skaper. Vi mener Yrkesfagenes år 2018 har alle muligheter for å bli et reelt løft for yrkesfagene, ikke bare en hyggelig markering.

Oddgeir Tobiassen

Direktør for kompetanse og utvikling i Rørentreprenørene Norge

Den nye fagskoleloven skaper nye muligheter, og vi håper at rådgiverne i ungdomsskolene setter seg inn i dette, skriver Oddgeir Thomassen. Bildet er fra Nordkapp maritime fagskole og videregående skole.

ILL. FOTO ALF OVE HANSEN

Årsmøteresolusjon

Regjeringa styrer mot lærermangel

Rekruttering av nye lærere og innsatsen for å beholde de lærerne vi har, må styrkes for at samfunnet skal kunne oppfylle retten alle elever har til å motta undervisning fra kvalifiserte lærere. Staten og kommunene rår over de sentrale virkemidlene og er hovedansvarlige for å sikre god rekruttering. Sittende regjering styrer rett mot lærermangel.

For at flere kvalifiserte lærere og ledere skal ønske å bli værende i jobben, og mange nye skal ønske seg inn i læreryrket, må lønnsvilkårene forbedres. Også lærerutdannelsens lønnsnivå må heves.

En stor del av lærerne går av med pensjon før oppnådd pensjonsalder. Arbeidsgiverne (i hovedsak kommunene) og rektorene må stimulere lærere til å stå lenger i arbeid og ta i bruk gode seniortiltak.

Mange tusen lærere er i prinsippet «avskiltet» og uten den faglige ferdighetskompetansen som regjeringen krever. Dette kan føre til at flere velger å pensjonere seg fremfor å stå lengre i yrket. Utdanningsforbundet vil beholde kompetansekrav, men fjerne den tilbakevirkende kraften.

Tillit er vesentlig for enhver yrkesgruppes motivasjon. Hvis skolene og lærerne får større faglig myndighet over det profesjonelle arbeidet, vil det styrke ikke bare motivasjonen, men også det faglige arbeidet i skolen. Både politikere sentralt og skoleeiere lokalt kan bidra til at lærerne gis tillit.

Det er et flertall på Stortinget for å endre kravet om karakteren fire i matematikk, men på grunn av budsjettavtalen mellom KrF og regjeringen vil kravet likevel bestå, minimum ut stortingsperioden. Utdanningsforbundet mener at det tidligere opptakskravet om 35 skolepoeng samt

gjennomsnittskarakteren 3 i norsk og matematikk vil sikre tilstrekkelig bakgrunnskunnskap, og flere studenter vil være kvalifisert for å søke opptak til lærerutdanningen.

Lærerprofesjonen ønsker å gjøre en best mulig jobb for elevene. Tid til å følge opp hver elev står helt sentralt, og minstenormen for lærertetthet vil bidra til at mange lærere får mer tid til elevene enn det de har hatt før. Derfor er det viktig at alle parter bidrar til en så god innføring av minstenormen for lærertetthet som mulig.

Regjeringa må endre sin politikk dersom man skal unngå lærermangel i nær framtid.

Årsmøtet 2018

Utdanningsforbundet Trondheim

Fagfornyelsen i skolen

Innovasjon og entreprenørskap må prioriteres

Fagfornyelsen i grunnskolen er i full gang. Hva som skal være det viktigste i hvert fag, de såkalte kjerneelementene, er besluttet. Nå gjenstår arbeidet med de nye læreplanene, som skal være ferdige høsten 2020.

Målet er mer dybdelæring. Læreplanene skal slankes for å skape plass til helhet og sammenheng, og elevene skal lære dypt og varig gjennom kroppslig erfaring. Ønskene for hva som skal være med videre er mye større enn rammen som er satt.

Jeg vil likevel fremheve innovasjon og entreprenørskap som viktig. Vi er avhengige av at noen av oss har kreativitet, evner og pågangsmot til å møte fremtidens utfordringer. De nye læreplanene bør derfor legge til rette for kreativitet, innovasjon og entreprenørskap.

Undersøkelser har vist at elever og studenter med erfaring fra elev-/studentbedrift, lettere starter egen bedrift senere i livet. Spørsmålet er derfor ikke om det er riktig å stimulere barn og unge til innovativ tenkning, men heller hvor tidlig vi bør starte.

Regjeringen har som mål at vår utdanning skal bli best i verden innen entreprenørskap. Begrepet pedagogisk entreprenørskap brukes i dag om en arbeidsmetode som vektlegger aktiv og reflekterende læring.

Entreprenørskap defineres som en dynamisk og sosial prosess, der individ, alene eller i samarbeid, identifiserer muligheter og gjør noe med disse ved å omforme ideer til praktisk og målrettet aktivitet i sosial, kulturell eller økonomisk sammenheng. Hensikten er ikke at elevene skal lære hvordan man starter en bedrift, men heller hvordan de kan stimuleres til skapende og kreative livsholdninger.

Mange skoler har god erfaring med å ta i bruk pedagogisk entreprenørskap. Men like ofte betraktes



De nye læreplanene bør legge til rette for innovasjon og entreprenørskap, skriver Marianne Synnes. Bildet er fra en elevbedrift ved Marienlyst skole i Oslo.

ILL.FOTO LIV SKJELBRED

det som bare nok en satsing som kommer på toppen av alt annet en lærer skal drive med. Pedagogisk entreprenørskap bør heller ses på som en metode å oppnå kompetansemålene i læreplanen, der eleven inviteres til å ta en aktiv del i sin egen læreprosess.

Fagfornyelsen er en unik mulighet til å forankre entreprenørskap som en læringsmetode. Men å få det til i praksis fordrer at morgendagens lærere også har et forhold til entreprenørskap. Internasjonale policydokumenter har i flere år gitt lærerutdanningen en fremtredende rolle og betydning i å utdanne fremtidige lærere med entreprenøriell kunnskap, ferdigheter og holdninger. Dessverre gjenspeiles det i liten grad i lærerutdanningens praksis.

La oss begynne med å gi innovasjon og entreprenørskap den rollen det bør ha i skolens læreplaner og sørge for at vi utdanner lærere som kan stimulere elever til å bli skapende og kreative.

**Stortingsrepresentant
Marianne Synnes (H)**

Utdannings- og forskningskomiteen



I 2017 samlet Norges elever inn over 3 millioner kroner

Arranger tidenes beste og mest givende aktivitetsdag!

Mange elever over hele landet deltar i UNICEF-runden hvert eneste år, gjerne i forbindelse med FN-dagen. Det er en enkel aktivitet for skolene å gjennomføre, samtidig er den fleksibel og gir rom for kreative varianter. De fleste løper, men noen går på ski/skøyter eller svømmer. Det viktigste er at dette gjøres for alle barns rett til skolegang. Pengene går i år til skoler i Mali. Sponsorene, som elevene selv kan hente inn, betaler et selvvalgt beløp for hver runde.

Nytt av året!

Nå kan sponsorene betale med vipps eller kort direkte via spleis.no. Skolene får sin egen side for å følge med på innsamlet beløp.

Les mer på www.unicefrunden.no og bli med på årets mest meningsfulle dugnad!



unicef 
for hvert barn

Språk

Tomme ord og brotne lovnader frå NRK

Tala frå Allmennkringkastingsrapporten 2017 frå Medietilsynet syner ingen betring i situasjonen for nynorsk i NRK. Verst er det på nrk.no. Kva må til for at NRK gjer noko med den fallande nynorskprosenten?

I rapporten ser vi ein nedgang på nær alle flater, med nokre få unntak. NRK Super er, som vanleg, eitt av dei heiderlege unntaka. Trass gjentekne lovnader har nynorskdelen på nett derimot falle til 16 prosent i 2017 mot 18 prosent i 2015.

Sjølv om NRK lanserte ein eigen handlingsplan for nynorsk, har ingenting endra seg. Det er sterkt klanderverdig at dei ikkje har tatt tak i problema på nett, sjølv om vi har høyrte fagre lovnader knytt til Handlingsplanen for nynorsk i NRK. Dette er ikkje godt nok, og vi kjem ikkje til å la NRK sleppe unna med dette.

Kringkastingsringen har det siste halvåret gjort eit eige arbeid for å sjå korleis det står til med nynorsken i NRK. Vi veit frå før at av dei skarve 16 prosentane nynorsk som finst på nett i NRK, kjem 40 prosent av dei skrivne artiklane frå NRK Sogn og Fjordane. Nynorskdelen som kjem ut via NRK, no er på kring 5 prosent, ifølgje våre eigne målingar gjort med jamne mellomrom.

Vi har også prata med ei rekkje nynorskbrukarar i NRK-systemet for å få betre innsyn i korleis NRK

jobbar for å betre situasjonen. Ikkje éin av dei mange spurte seier at Handlingsplanen for nynorsk har gjeve noko utslag.

Marius Lillelien, mediedirektør i NRK, seier til Medier24 at «det handlar om å auke talet som skriv nynorsk på NRK.no. Det konkrete der er at dei som beherskar begge målformer, skal skrive nynorsk.» Lillelien gløymer likevel kanskje det viktigaste punktet i handlingsplanen, eit punkt NRK har oversett i fleire år: Tenk nynorsk når du rekrutterer.

Dei siste åra kan ikkje Kringkastingsringen sjå at nynorsk er noko statskanalen har tatt omsyn til. Dette er eit syn vi dessverre har fått stadfesta frå fleire hald. Éin leiari i ein sentral posisjon i nyheitsdivisjonen i NRK har sagt til oss at dei ikkje tek omsyn til nynorsk når dei tilset nye journalistar. Vedkommande sa rett ut at dei må få inn fleire fleirkulturelle journalistar, men at nynorskjournalistar ikkje er prioritert i det heile.

Vi veit at om lag 14 prosent av dei redaksjonelle medarbeidarane i NRK nyttar nynorsk. I leiargruppa blir talet på nynorskbrukarar halvert. Alle nynorskbrukarane vi har prata med i NRK, seier at nynorsk ikkje er tema. Leiari i NRK har forsømt seg i årevis, no krev vi kraftig betring i tida framover.

Guro Kvalnes | styreleiar i Kringkastingsringen



Av dei 16 prosentane skriven nynorsk på nrk.no, kjem 40 prosent frå NRK Sogn og Fjordane, skriv Guro Kvalnes.

SKJERMEDUMP NRK.NO

Enda eit år der NRK ikkje oppfyller nynorskkrava

Det er skuffande at NRK har lagt bak seg enda eit år der statskanalen ikkje evnar å oppfyller nynorskkrava, slik Allmennkringkastingsrapporten 2017 frå Medietilsynet, som vart lagt fram i sommar, visar. Vi har håpa at ein god handlingsplan skulle få tydelege, positive utslag, men det har ikkje skjedd. Det er godt Medietilsynet legg press på NRK slik at det endeleg kan bli orden på dette.

I statuttane for NRK står det at dei skal ha minst 25 prosent nynorsk i kvar kanal. Frå 2016 til 2017 har nynorskdelen i NRK1 TV gått ned frå 21 prosent til 20 prosent og på nrk.no frå 17 prosent til 16 prosent. Handlingsplanen slår fast at NRK må ha særleg merksemd på innhald som blir formidla på nett og i sosiale medium.

Det er overraskande at resultatet er dårlegare enn før også på område som skulle lyftast særskilt fram. Samla har nynorskdelen i alle kanalar gått ned med éin prosent til 22 prosent totalt. Lyspunktet er NRK Super som har gått opp frå 25 prosent til 27 prosent, og barn og unge både treng og fortener eit godt språktilbod.

Leiarsjiktet i NRK må ta eigen handlingsplan på alvor. Der står det at NRK må finne og utnytte språkkompetansen i sin eigen stab, satse på nynorskbrukarar i talent- og profilarbeidet og bruke Nynorsk mediesenter meir. Den nye rapporten frå Medietilsynet gir dei ikkje noko val lenger.

Magne Aasbrenn | leiari i Noregs Mållag

Dikt

Norsk grammatikk – setningsanalyse

En fisker fisker fisker
En murer murer murer
En graver graver graver
En drømmer drømmer drømmer
om
subjekt, verbal og et objekt

Harald Sagevik

som håper dette kan gi dagens lærere inspirasjon til undervisningen i grammatikk

Rett på sak

Kultur

«Vil den muslimske måte å hilse på kvinner på, gå utover arbeidet? Det gjør det selvfølgelig ikke»

«Før de har tenkt seg om, har ledelsen ved Ekeberg skole i Oslo fratatt den muslimske læreren livsgrunnlaget. I likhet med Nav anser de nordmenns måte å håndhilse på som uttrykk for en objektiv norm», skriver **Heidi Stakset** på Utdanningsnytt.no 13. august og fortsetter: «Skolens avgjørelse om å frata den muslimske læreren jobben, kan tyde på etnosentrisme.»

Mange har kommentert innlegget på Utdannings Facebook-side:

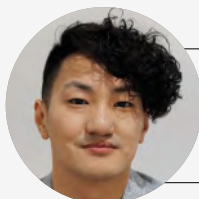
Øyvind Gjervik: Det blir feil å påstå at det ikke å håndhilse på kvinner er en muslimsk hilsemåte. Mange norske muslimer har ingen problemer med å håndhilse på kvinner. Det ikke å håndhilse på kvinner er en handling, basert på tolkninger, i religiøse skrifter, og som konservative muslimer forholder seg til. Muslimer ellers har ingen problemer med håndhilsing. Årsaken ligger i at man ikke skal la seg friste av kvinnen. Kvinnen blir ergo en fristerinne. Kvinnen er dermed den som må bære alle byrdene og lastene; derav også tildekking av hode, skuldre og hals. Både Abid Raja og den norsk-iranske bloggeren Mina Bai er blant dem som har tatt opp dette med mangel på håndhilsing. En rekke muslimer mener at det ikke å håndhilse på kvinner er ukultur og mangel på respekt overfor kvinner som individer.

Rune Stordahl: I alt bråket og oppstyret rundt kampanjen #MeToo i senere tid, er det ingen som reagerer på en begrunnelse av denne typen: «Han hører hjemme i en islamsk kultur der kvinner blir sett på som fristerinner, rent fysisk, og dermed objekt for menns begjær, og det gjelder i store deler av den muslimske verden.» Hvor ble det av kravet om selvkontroll?

Hanna Bergmann: Heidi Stakset ser ut til å akseptere at i andre kulturer, for eksempel i Frankrike, er det kyss på kinnet som er innbakt i kulturen, og det er helt greit å bli kysset i Frankrike fordi det er det franskmenn gjør? Men i Norge kysser vi ikke, vi håndhilser! Men det mener hun vi må godta at nye landsmenn ikke trenger å akseptere det?

Nyutdannede lærere

Fem tips



Frank Aleksander Bræin

leder for Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

FOTO: MARIANNE RUUD

Skole- og barnehagestart har kommet og gått. Tusenvis av spente barn og elever har gjennomført sine første uker i skoler og barnehager over det ganske land. Jeg er trygg på at de norske lærerne har gitt dem en varm velkomst og vil ta godt vare på dem det kommende året.

Men barna og elevene er ikke de eneste som er nye. Flere tusen nyutdannede lærere har unnagjort sine første uker i yrket. Å si at de har vært like spente som barna, er neppe en overdrivelse.

Det er nemlig ikke alltid en dans på roser å gå fra lærerstudiene til å utøve yrket. Omtrent seks av ti nyutdannede lærere i barnehage og skole forteller om et såkalt «praksissjokk» når de møter yrkeshverdagen.

Dette er en oppfordring til deg som har vært i yrket noen år nå, som lærer eller leder. Du kan være et viktig bidrag til at den nyutdannede på din skole eller i din barnehage får en god start i yrket, og at «praksissjokket» ikke blir en realitet for h*n. Her er noen konkrete tips til hvordan:

– **Si hei.** Spør hvordan det går. Be den nyan-satte sette seg med deg i lunsjen om h*n sitter alene. Å føle seg inkludert sosialt er uavverdlig for trivsel på en arbeidsplass.

– **Del av din kompetanse.** Den nyutdannede er nok smertelig klar over at h*n mangler yrkeserfaring. Men det er ingen grunn til at h*n skal måtte finne ut av alt på egen hånd når det er så mye erfaring og kompetanse i barnehagen eller skolen fra før.

– **Anerkjenn** den nyutdannedes kompetanse. Det er ikke usannsynlig at h*n sitter

på oppdatert forskningskunnskap som du ikke har. Er du åpen for det, kan det både føre til at kollegiet oppdaterer sin kompetanse og at den nyutdannede føler seg som en del av profesjonsfellesskapet.

– **Skap trygghet** og gi uttrykk for at det er greit å være usikker. En nyansatt lærer vil ofte være redd for å vise at h*n er usikker. Hva hvis kollegene og lederen tror at h*n ikke klarer å gjøre jobben sin? Men for å utvikle seg er det viktig å være åpen om det som utfordrer. Du kan bidra til takhøyde for nettopp det.

Til slutt har jeg et siste tips til ledere:

– **Tilby organisert veiledning.** Det setter de ovennevnte tipsene i system. Avsatt tid til veiledning fra en erfaren lærer med formell veilederkompetanse har en dokumenterbar effekt på hvordan den nyutdannede opplever starten på yrkeslivet. Gjennom dette sikrer du både at de nyansatte lærerne dine blir lenge ved din barnehage eller skole og at dere får et bedre og mer inkluderende profesjonsfellesskap.

«Det er ingen grunn til at den nyutdannede skal måtte finne ut av alt på egen hånd når det er så mye erfaring og kompetanse i barnehagen eller skolen fra før.»

Å skrive fram praksis



● **Kari Kvistad**
pensjonist
tidligere førstelektor ved
Dronning Mauds Minne
høgskole for barnehage-
lærerutdanning

FOTO DMMH

Denne kronikken handler om erfaringer med skriving av praksisfortellinger og praksisartikler i barnehager i Trondheim.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | @tonetegner

«Kunnskap i og om praksis må skrives for å deles» (Solli, 2014, s. 84).

Med utgangspunkt i dette sitatet vil jeg formidle erfaringer og forskning fra og om skriveprosesser knyttet til et pedagogisk utviklingsarbeid i seks barnehager i Trondheim kommune i perioden 2014 til 2016. Disse seks barnehagene avsluttet dette arbeidet med skriving av hver sin praksisartikkel om eget utviklingsarbeid. Praksisfortellinger var gjennomløpende som egen vurdering av praksis underveis.

Jeg gjennomførte seks intervju med dem som skrev praksisartiklene våren 2017. I og med at dette var et halvstrukturert kvalitativt intervju, hvor jeg var åpen for oppfølgende spørsmål, ble hvert intervju unikt. I denne kronikken vil jeg løfte fram aktørenes stemmer.

Enhetsleder Brit Monstad (Strindheim barnehager) var leder for prosjektet. Hun har ledet, koordinert, veiledet og fulgt opp barnehagene tett gjennom ulike møter og nettverk. Jeg var ekstern veileder og hadde ansvaret for innholdet på fagsamlinger og veiledning i pedagogisk ledelse. I tillegg skulle jeg inspirere, motivere og veilede skriveprosessen fram mot praksisartiklene. Det prosessuelle arbeidet med å få alle ansatte med i utviklingsarbeidet samt å bygge en reflekterende kultur rundt praksisfortellinger var hovedsakelig lagt til rollen som pedagogiske ledere eller baseledere i hver av barnehagene. Å forankre utviklingsarbeidet i hver avdeling/base var en uttalt intensjon. Hver barnehage tok utgangspunkt i sine forutsetninger for valg av fokusområde, problemstilling, organisering og planlegging. Kompetanse for barnehagens framtid (2014 – 2020) og Trondheim kommunes program for kvalitetsarbeid var overordnede føringer.

Egen vurdering var grunnlag for å skape kunnskap, en reflekterende kultur og fokus på ansattes handlinger i møte med barn. Å bygge kompetanse knyttet til skriftliggjøring av praksisfortellinger, å sette arbeidet i system i barnehagene og å lede refleksjonsprosessen var innholdet i den barnehagebaserte kompetanseutviklingen. Dette arbeidet måtte ledes og skulle være en del av barnehagens hverdag og innhold. Å få alle

ansatte til å våge å reflektere over egne handlinger, bli bevisst holdninger og verdier i møte med barn og språksette dette var krevende, men lærerikt, uttrykker de som skrev praksisartiklene. Dette er et langsiktig arbeid som krever pedagogisk ledelse.

Problemstillingen for denne artikkelen er: Hvilke erfaringer har barnehager med narrativ praksis som praksisfortellinger og praksisartikkel?

Hvilke erfaringer har barnehager med praksisfortellinger?

Praksisfortellinger fortalt i yrkeskonteksten barnehage kan ha flere hensikter. Først og fremst som formidling av opplevelser, erfaringer, dilemmaer, kunnskap og innsikt. I barnehagens komplekse og sammensatte hverdagsliv er det mange situasjoner i møte med barn som berører de ansatte. For å huske dem skriver vi dem ned og for å bearbeide dem i etterkant. Dette er en levende måte å formidle og få kunnskap om praksis på. «Narrativer» har etymologisk to betydninger. Det latinske narrare betyr «å fortelle», og verbet narre betyr «å gjøre kjent» (Nissen, Kvistad, Pareliussen og Schei, 2015, s. 132). Gjennom å fortelle om egne erfaringer blir aktører bedre kjent med seg selv, barn, medarbeidere og yrkesfelleskapet. Ved skriftliggjøring skjer gjerne en annen type bevisstgjøring og erkjennelse enn ved muntlige formidlinger. Det skjer allerede en indre dialog og refleksjon over hendelser og handlinger ved å skrive dem ned. Skriveprosessen har egen mening. Erkjennelser om egen væremåte og tenkemåte skjer kanskje ikke i situasjonen eller i øyeblikket, da handlingsrommet kan være trangt i barnehagen. Berøring kan være noe som gir ettertanke eller ettervarme, som noen barnehager kaller det, noe du er i tvil om, noe som gjør deg glad, stolt, bekymret eller noe du har lyst til å dele med medarbeidere. Mange handlinger faller i kategorien taus kunnskap og er verken satt ord på eller bevisste. Når erfaringene er skrevet ned i ettertid og formidlet i en kollegial kontekst kan de åpne opp for ny forståelse og kunnskap (Schei og Kvistad, 2012).

Fortellinger med refleksjoner over innholdet kan innebære å se og erkjenne både seg selv, barnet og >

«Praksisfortellinger fortalt i yrkeskonteksten barnehage kan ha flere hensikter.»



barnehagens innhold på en ny måte.

Hvordan fortellinger deles med kolleger, hvordan refleksjoner skjer og hvordan aktørene ivaretas, avgjør mulighetene for læring, og bevisstgjøring er avgjørende for om det fører til kollektiv læring. Dette kan også benevnes som systematisk vurdering, hvor dialogseminar kan være en arbeidsmåte (les mer om dialogseminar i Nissen, Kvistad, Pareliusson og Schei, 2015). Mine informanter sier at den arbeidsmåten har vært betydningsfull.

Ann Lisbeth Bjerkan (pedagogisk leder) og Berit Folland (daglig leder) ved den private barnehagen Vårres barnehage har jobbet systematisk med praksisfortellinger over tid. Berit sier: «Jeg tenker i forhold til det å skrive og det å være skriftlig, det øker egenbevissthet. Ikke bare å tenke, men det å skrive ned praksisfortellinger. Det øker egen bevissthet rundt praksis. Det er lettere å dele personlige ting når det er nedskrevet. Da trenger det ikke være så følelsesmessig, hvis en kan sitte med et ark eller en refleksjon en har gjort, som en har reflektert over på forhånd. Det kan være dypere praksis, og det blir lettere å reflektere i gruppe da. Det å skrive ned praksisfortellingene har gitt stort utbytte til fellesskapet».

Julie Sandø Wik som er pedagogisk leder og utviklingsleder i Nypvang barnehage sier: «Jeg har fått mye bekreftelse på det jeg har skrevet. Det gjør meg enda tryggere på at jeg er på riktig vei. I forhold til valg i yrkeslivet. Det handler også om kvalitet i barnehagen. Hvem ønsker jeg å være i barnehagen? Hvilket forbilde ønsker jeg å være overfor dem jeg jobber sammen med?». Hun sier videre om det skriftliges betydning: «Det er så mye som er muntlig, og det går litt inn og ut. Hva skal en sortere og hva skal en tillegge vekt? Hva er viktig og hva er ikke viktig? Jeg tror det er annerledes når andre stiller forventninger til deg og du må produsere noe som er skriftlig og som du må dele, gi tilbake, da skapes det dypere refleksjoner, tror jeg».

Eva Grande Rø var fagleder og utviklingsleder i Vestkanten barnehage. Jeg er nysgjerrig på assistentgruppas deltakelse i skriving og refleksjon. Eva sier: «Ja, jeg veileda assistenter i gruppe og der var alle

forpliktet til å ta med seg noe skriftlig til veiledning. Vi veileda i gruppe og de veileda hverandre. Opplevde aldri at det var noen som gruet seg for å ha med seg noe. De satte dette arbeidet i gruppene veldig høyt på prioriteringslista. De ønsket å ha det og de ser vel at med egen innsats blir det flere av dem. ... Når de hører at andre assistenter har med seg praksisfortelling, så er det med på å ufarliggjøre dette».

I intervjuet med Flatåsen barnehage hvor Gunn Kristin Haugen Refseth (pedagogisk leder og utviklingsleder) og Trine Mogstad (leder) deltar, sier Gunn: «Praksisfortellinger – det er så mange spørsmål knyttet til det. Vi deler mer med hverandre om situasjoner rundt barn. Før var målet turen – men nå er fokus mer på relasjoner barn–barn og barn–voksne, og det kjennes for meg veldig godt». Trine sier videre: «Jeg hører mere stemmer om enkeltbarnet nå. Hører mange fortellinger i møter. Det snakkes mye om ulikheter blant barn».

Gartneriet barnehage valgte i utgangspunktet en problemstilling knyttet til å arbeide med praksisfortellinger blant alle ansatte: Hvordan ta i bruk praksisfortellinger på Gartneriet barnehage? Etter hvert ble dette endret til: Hva kjennetegner en sensitiv voksen ved Gartneriet barnehage? Lena Uddu (spesialpedagog) og Ann-Lisbeth Dahl (pedagogisk leder) (begge utviklingsledere) forteller om skriveprosess og deling. Lena sier noe om å være modell: «Æ følte det, å lete etter ting man ikke gjør bra nok, følte på gruppemøter hadde jeg med fortellinger der jeg synes jeg ikke gjorde det bra nok og ville bruke meg selv som eksempel og at det ikke var så lurt å gjøre slik, å ta ansvar for det, reflektere rundt det og tenke hva kan jeg gjøre neste gang. Det trenger ikke være store ting. Det følte jeg hjelp. Det var noe jeg alltid gjorde».

I intervjuet med Presthus gård og Vikåsen barnehage sier Renate Kvivesen (leder) og Hege Broum (pedagogisk leder og utviklingsleder) noe om skriftliggjøringsprosesser og forpliktelser. Hege sier: «Vi merket jo det at det var pedagogiske ledere som syntes dette var kjempevanskelig. Både å skrive ned selv og være et godt forbilde, samt å være pådriver for denne prosessen. Å få andre til å skrive og være den



motivatoren som skulle få andre til å skjønne at dette var viktig. Vi hadde vært flinke med muntlige praksisfortellinger lenge, men så var det dialogseminaret, når det ble systematisk nok og at det var så stramt, da var det vi skjønte utbyttet av egen praksisfortelling»

En kort oppsummering om praksisfortellinger ut fra intervjuene:

- En persons fortelling kan ha stor overføringsverdi til andres væremåter og tenkemåter.
- Fortellinger og deling av dem øker egenbevissthet og legger grunnlaget for refleksjon, artikulering, tenkemåter og væremåter individuelt og i gruppe.
- Fortellingen kan tas fram mange ganger, fortolkes på nytt og gi grunnlag for nye perspektiv og refleksjoner fordi den er skriftliggjort. Det er en måte å komme dypere ned i læring og kunnskap om egen kompetanse og praksis. Også kollektiv praksis.
- Utfordrende å få med alle på skriveprosesser – viktig med langsiktige prosesser for å bygge opp denne kompetansen. Ved å veilede og dele i grupper blir aktører modeller for hverandre. Det forplikter og ufarliggjør vurderingsarbeidet. Deprivatisering.
- Teori og overordnede føringer som rammeplanen kan inspirere og gi begreper til artikulering, fortolkninger og refleksjoner om praksis.

Hvilke erfaringer har barnehager med skriving av praksisartikkel?

«Fundamentet i en god praksisartikkel handler om å skrive for å reflektere over praksis» (Nissen, Kvistad, Pareliusson og Schei, 2015, s. 188). Praksisartiklene som ble skrevet og trykt opp i Trondheim kommune tar med leserne inn i mange samtaler om det nære i hverdagen i barnehagen, om overbyggende refleksjoner og endringer knyttet til væremåter og tenkemåter i møte med barn. De beskriver utvikling og endring i barnehagers hverdagsliv og prosesser knyttet til et langsiktig pedagogisk utviklingsarbeid.

I hver barnehage ble det bestemt hvem som skulle skrive praksisartikkelen. Utgangspunktet var utvi-

«Fortellingen kan tas fram mange ganger, og fortolkes på nytt og gi grunnlag for nye perspektiv og refleksjoner fordi den er skriftliggjort.»



Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

klingsleder. De tok med seg fagleder, lederteam, leder og andre ulikt i den enkelte barnehage. Det hvilte et stort ansvar på den/de som var skriveren.

Å bruke tid på skriveprosess som en viktig faglig-gjøring opplevdes også som et dilemma. Ann Lisbeth Bjerkan uttrykte dette: «Hverdagen i barnehagen med små barn er veldig sårbar. Vi kan ikke bare erstatte faste folk med hvem som helst. Det er en hverdag som vi må ta vare på. Samtidig må vi se verdien av at vi bruker tid på det her». Å velge ut, å velge inn og velge bort var krevende for dem som skrev. Hvordan velge ut innholdet i praksisartikkelen? Ann-Lisbeth Dahl: «Utvelgelsen ble gjort på bakgrunn av det vi tenkte at personalet de ville kjenne seg igjen i. Men det var jo vi som valgte ut det vi ville legge vekt på, hva som var den største delen av prosjektet». Målgruppa var ansatte i barnehagen. De ville ivareta egen barnehagens erfaringer. Hege Houm sier om skriveprosessen: «Følte i starten en ydmykhet ved å være den som skriver overfor de jeg skriver om. Her er to hus og jeg skulle sammenfatte dette og gjøre det til vårres. Synes det var vanskelig for jeg hadde som utviklingsleder hatt en sterk rolle i utviklingsarbeidet alene. Skulle ha andre briller på og være ydmyk». Hun understreker samarbeidets betydning med leder. De anvendte intern loggbok på intranett gjennom hele prosessen. De hadde derfor mye dokumentasjon om prosessen og lagde en tidslinje for å sortere hendelser og handlinger før den endelige skriveprosessen av artikkelen. Renate Kvivesen sier: «Det som slo meg var hvor systematisk vi egentlig hadde jobbet. Vi hadde dokumentasjon som vi visste at alle hadde vært med på og som viste den delaktigheten som hele personalgruppa hadde deltatt i».

En praksisartikkel skal gi svar på en problemstilling. Hvilke erfaringer hadde de? Eva Grande Rø sier: «Problemstillinga har vi løftet fram hele tiden i alle sammenhenger og har prøvd å ha den i bakhodet. Bli bevisst dine egne handlinger i samspill med ungene og enkeltbarnet, det gjør noe med dem i hverdagen». Gunn Kristin Haugen Refseth var opptatt av den røde tråden i artikkelen og sier: «Jeg var veldig klar over den røde tråden, løfte ting tilbake og se det i forhold til problemstillinga vår».

En kort oppsummering om praksisartikkelen:

- En faglig dokumentasjon om utviklingsprosesser over tid knyttet til refleksjoner over praksis, over egne handlinger og læring og utvikling hos ansatte.
- En praksisartikkel skiller seg fra rapport ved å

vise nærhet til hverdagen i barnehagen gjennom praksisfortellinger og andre narrativer. En levende-gjøring gjennom fortolkninger og refleksjoner som kan ses i sammenheng med den lærende barnehagen og pedagogisk ledelse.

- Å velge inn, velge bort og løfte fram prosesser er krevende. Viktig å ansvarliggjøre mange i skriveprosessen.

- Skriveren har vært svært bevisst sitt kollektive ansvar, slik at ansatte skal kjenne seg igjen i det som er skrevet i forhold til utviklingsarbeidet de har gjennomført.

- En systematisk bearbeiding av prosesser synliggjør endringskompetanse og læring.

Avslutning

Å skrive og dele viktig erfaring og kunnskap fra barnehagens praksis er både en prosess og et resultat i form av praksisartikkel, som må leses og deles med mange. Et slikt viktig arbeid må ikke bli liggende i en skuff.

Gjennom skriveprosesser, enten praksisfortellinger eller praksisartikler, oppdager man gjerne sider ved kunnskapen og kompetansen som man ikke visste før man begynte å skrive. Narrativ praksis for å bli kjent med seg selv, sine væremåter og tenkemåter i møte med andre ansatte og barn er en vei til ny kunnskap og erkjennelse. Å se seg selv tilbake, artikulere erfaring og læring, formidle det skriftlig gjennom praksisartikler er viktig for å dele kunnskapen.

Vårt profesjonsspråk har ikke nødvendigvis de samme felles forståelser av aktørene. Å artikulere praksis innebærer å sette ord på hva som skjer. Språket styrer oss til å forstå hvordan vi oppfatter oss selv og verden, men også for den kritiske tanken (Hammaren 2005, s. 14). Skrivning av både praksisfortellinger og praksisartikler er skapende prosesser og gjennom det skaper vi oss selv i en yrkeskontekst knyttet til bevisstgjøring av kvalitet og kompetanse. Mine informanter sier at gjennom skriveprosessen kommer egenbevisstgjøringen dypere og profesjonsspråket blir et felles anliggende. «Skriving gir liv til handlingens språk – både det artikulerte og det tause. Språk skaper også virkelighet. Det skjer ved ny bevissthet og større begrepsforståelse. Vi fokuserer på omverdenen med nye ord og tanker gjennom slike prosesser» (Nissen, Kvistad, Pareliussen og Schei, 2015, s. 137). Jeg vil takke mine informanter for den kunnskap de har delt med meg.

Litteratur:

- Hammaren, M. (2005): Skriwa – en metod för reflektion. Stockholm: Santerus förlag
- Nissen, K., Kvistad, K., Pareliussen, I. og Schei, S.H. (2015): Barnehagens hverdagsliv. Refleksjoner rundt læring og dannelse. Bergen: Fagbokforlaget
- Schei, S. H. og Kvistad, K. (2012): Kompetanseløft. Langsiktige tiltak i barnehagen. Oslo: Universitetsforlaget
- Solli, A. (red.) (2014): Den skrivende barnehagelærer. Om profesjonalitet og praksis. Bergen: Fagbokforlaget
- Kunnskapsdepartementet: Kompetanse for barnehagens framtid (2014 – 2020)

KOR ARTI'

PÅ RØROS



20. - 21. NOVEMBER 2018

- Kor Arti' med alle for alle
- Kreative verksteder
 - Lage show - Marthe Werring Holmern
 - BABA! Inkludering gjennom sang - Majken Wærdahl
- Suksesshistorier
 - Elden, Norges største ungdomsteater - Jo Ryen
 - Musikkvitamin - Inderøy kulturskole
- Digital læring - KAD
- Forestilling: Meningen med sangen - Marthe W. Holmern
- Konsert: Min dans med strenger - Frode Alnæs



Målgruppe: Ansatte i grunnskole, kulturskole, barnehage, videregående skole og høyere utdanning.

Med Ragnhild Skille, Bård Hestnes, Marianne Tovsrud Knutsen, Morten Huuse, Tor Egil Skaar, Ingrid Almås.

Detaljert program og link til påmelding:

www.kulturskoleradet.no

Alle de 350 sangene fra Kor Arti'-serien, Vol. 1- 20 er nå å finne på nettressursen www.korarti.no

Deltakerpris kr 2490,- inkluderer:

- To dagers konferanse, konsert og forestilling
- 4 valgfrie materiellpakker Kor Arti' eller Ut På Golvet
- Overnatting i enkeltrom og helpensjon, Røros Hotell
- Gratis abonnement KAD ut kalenderåret

Påmeldingsfrist 1. november.



NORSK KULTURSKOLERÅD

AVSLUTNINGSTUR FOR 10-KLASSER

SKOEN FOLKEHØGSKOLE
HAR FOKUS PÅ
SAMHOLD - AKTIVITET - SPENNING
I TRYKKE RAMMER

SkognFolkehøgskole

Vi tilbyr en sosial og trygg felles opplevelse i god folkehøgskolestil. Bo hos oss og velg blant mer enn 30 ulike aktiviteter og ekskursjoner i Trøndelag. Dere kommer med toget til Skogn stasjon, og etter det tar vi hånd om det aller meste som mat, aktiviteter, husrom og skyss. Ta kontakt for en uforpliktende prat. Tlf: 74085721 Epost: rektor@skognfhs.no

MER ENN 30 AKTIVITETER
Å VELGE MELLOM

- Klatring inne/ute
- Kano/kajakk
- Paintball
- Gjermeløype
- Bueskyting
- Aktivitetsløyper
- Kickboxing
- Brattcamp
- Fjellturer
- ATV
- Bowling
- Seiltur
- Surfcasting
- Selvforsvarskurs
- Fotoshoot

Til arbeidsgivere i barnehage og skole

Har du behov for nye medarbeidere?

På Lærerjobb.no kan du utlyse ledige stillinger!

Din stillingsannonse blir publisert og eksponert i følgende kanaler:

- Stillingsutlysning på Lærerjobb.no i 30 dager
- Stillingskarusellen på Utdanningsnytt.no
- "Utvalgte stillinger" på Lærerjobb.no
- Deling av stillingen i sosiale medier
- Lenke i Utdanningsnytt nyhetsbrev
- Stillingsvarsel på e-post

STILLING
LEDIG

E-post: kikki@salgsfabrikken.no Telefon: 901 19 121

UTDANNING UTDANNINGSNYTT.NO

Lærerjobb.no

Stillingsportalen for utdanningssektoren



Hanna-Cecilie Gram Jemtegaard |
Advokatfullmektig i Utdanningsforbundet

FOTO: LINE FREDHEIM STORVIK



Lov
og
rett

Læreres taushetsplikt

Lærere har ofte behov for å samarbeide med andre for å følge opp barn og elever på en god måte. Da er det viktig å kjenne til læreres taushetsplikt, begrensningene i taushetsplikten og opplysningsplikt.

Reglene om taushetsplikt er særlig begrunnet i hensynet til personvern og for at befolkningen skal kunne ha tillit til forvaltningen. Både opplæringsloven og barnehageloven henviser til forvaltningslovens regler om taushetsplikt.

Hovedregelen er at de ansatte i barnehage og skole plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det vedkommende i forbindelse med arbeidet får vite om barnets eller elevens personlige forhold, jf. forvaltningsloven paragraf 13.

De ansattes taushetsplikt omfatter for eksempel opplysninger om barnets slektskaps-, familie- og hjemforhold, helse, karakter- og følelsesliv, atferdsvansker. Opplysninger om at en elev har vedtak om spesialundervisning eller et barn har vedtak om spesialpedagogisk hjelp, regnes som personlige forhold. Forvaltningsloven paragraf 13 annet ledd nevner en del nøytrale opplysninger som normalt ikke regnes for personlige forhold etter taushetspliktreglene. Dette gjelder opplysninger om fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted. De nøytrale personopplysningene er taushetsbelagte dersom de røper et klientforhold eller andre forhold som anses som personlig.

Det finnes en rekke begrensninger i taushetsplikten som gjør det mulig å samarbeide med andre for å kunne følge opp barn og elever.

Intern kommunikasjon

Det følger av forvaltningsloven paragraf 13 b nr 3 at taushetsplikten ikke er til hinder for «at opplysningene er tilgjenge-

lige for andre tjenestemenn innen organet eller etaten i den utstrekning som trengs for en hensiktsmessig arbeidsordning». Denne bestemmelsen åpner for at de ansatte på den enkelte skole eller barnehage har adgang til å meddele opplysninger om barnets personlige forhold til hverandre. Det er en forutsetning at det er hensiktsmessig i arbeidet med barnet. Det er viktig å merke seg at denne bestemmelsen ikke kan benyttes i relasjon til andre etater, for eksempel til helse-, sosial- eller barnevernstjenester.

Anonyme drøftinger

Forvaltningsloven paragraf 13 bokstav a nr 2 gjør unntak fra taushetsplikten for anonymiserte opplysninger. Som vilkår for at taushetsplikten oppheves, krever loven at opplysningene gis i statistisk form, eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte. Så lenge det samarbeidet som er nødvendig, kan gjennomføres ved at barnet er anonymisert, setter taushetsplikten ingen begrensninger for samarbeid. Det må understrekes at anonymitet innebærer at det ikke på noen måte skal være mulig å finne ut av hvilke barn opplysningene gjelder.

Samtykke

Dersom den som har krav på taushet samtykker i at opplysningene gjøres kjent for andre, oppheves taushetsplikten så langt som samtykket gjelder, jf. fvl. paragraf 13 a nr. 1.

Lærere og barnehagelærere har i visse tilfeller plikt til å melde fra til barnevernet uten hinder av taushetsplikten, jf. opplæringsloven paragraf 15-3 og barnehageloven paragraf 22. Dette gjelder for eksempel når det er grunn til å tro at barn blir eller vil bli mishandlet, eller utsatt for alvorlig omsorgssvikt, viser alvorlige atferdsvansker i form av alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Det samme gjelder dersom et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom/skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling, eller at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring.

«Det finnes en rekke begrensninger i taushetsplikten.»



Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Hege Valås | nestleder

FOTO TOM-EGIL JENSEN



Barndom og ungdom har en egen verdi

Universitetet i Oslo har en forskningsgruppe som jobber med den nordiske barndommen. Barndom som forskningstema heier jeg på. Og jeg er glad for at forskerne også er opptatt av hvordan barndommen leves i barnehage og skole. En klok og erfaren barnehagelærer sa en gang: – Selv et barn kan dø i morgen. Derfor må hver dag være viktig og meningsfull for barnet, her og nå. Det er en ubehagelig erkjennelse, men den minner oss om at vi skal møte barn som den de er, ikke som den de skal bli. For det vet vi ingenting om.

I en artikkel på Forskning.no løfter forskere fra den nevnte gruppen spørsmål som vi lærere bør stille oss. – Hva sier det om skolesystemet vårt når nesten en fjerdedel av alle barn trenger spesialpedagogisk oppfølging, spør de. Spørsmålet stilles på bakgrunn av Nordahl-utvalgets rapport, hvor det slås fast at mellom 15 og 25 prosent av alle elever vil trenge et særlig tilrettelagt tilbud i skolen. Er det ikke da skolen det er noe i veien med? Jeg har ikke svaret de leter etter, men jeg mener at det er viktig at forskere stiller slike spørsmål.

I dagens utdanningsdebatt snakker vi ofte om at barnehage og skole skal «levere» den kompetansen som elevene vil ha bruk for om tjue år. Men når sant skal sies, vet vi ikke hva dette er. De barna og ungdommene som møter oss daglig, kan imidlertid fortelle oss mye om hva de trenger, her og nå. Kanskje er det å forstå hvordan barn og unge har det her og nå, den aller viktigste forutsetningen for å skape en utdanning som gir kompetanse for framtida. Derfor er det bra at noen også spør: Hvordan opplever barn og unge å bli definert som «under en kritisk grense» eller «særlig hjelpetrengende»? Gir dette livsmot og mestring? Hvilket bidrag gir dette til deres barndom?

I barnehagen har vi tatt kampen for barndommens egenverdi. Vi har sagt og skrevet at mye av tiden i barnehagen skal være preget av det barn selv opplever som viktig, uavhengig av om det

tjener noe læringsmål eller ikke. Så lenge jeg har vært barnehagelærer, har vi slått fast at barnehagen må oppleves som god for barna her og nå. Det betyr ikke at vi avskriver barnehagens plikt til også å forberede barn for skole og det livet som kommer etter barnehagen. Men det må skje på måter som oppleves som meningsfulle og motiverende for barna.

Derfor har leken også en selvfølgelig plass i barnehagen. I barnehagens formålsparagraf beskrives leken som et behov. Lekens plass i skolen er atskillig mer omdiskutert. Det finnes politikere og forskere som mener at skolen bare skal ha plass til målrettet læringsaktivitet. For meg virker det underlig å beskrive leken som et behov for barn i barnehagen, og så mene at leken plutselig er helt uviktig i første klasse. Det er vel ikke sånn at barna etter en sommerferie er blitt noen helt andre.

Leken er barns uttrykksform og samværsform. «I leken kan barn selv oppleve kontroll over livet sitt», sier Maria Øksnes i podcasten om lek i Lærerrommet. Denne episoden handler om lek i skolen. Øksnes får også det vanskelige spørsmålet om hvordan behovet for lek utvikler seg i barndommen: Vi kan alle forstå at lek er viktig for 6-åringen, men hva med 12-åringen? Og er leken også viktig for ungdommene? Øksnes peker på at leken ser ut til å være viktig hele livet, men at den tar nye former og skaper nye uttrykk. Også ungdommer leker i skolen, hevder Øksnes.

Vi arbeider for tiden med fagfornyning. Seksårsreformen skal evalueres med et særlig blikk på hvordan dagens førsteklassinger har det. Etter hvert vil vi kanskje også få en endring av spesialundervisningen. Mitt håp er at diskusjonene om disse reformene tar opp i seg erkjennelsen av at barn og unge er borgere, med rett til å leve sin barndom og ungdom på meningsfullt vis. De er ikke i skolen eller i barnehagen først og fremst fordi de skal bli noe. De er allerede fullverdige mennesker.

«Hvordan opplever barn og unge å bli definert som 'under en kritisk grense' eller 'særlig hjelpetrengende'? Gir dette livsmot og mestring?»

Spesialundervisning:

Må være en rettighet

En rekke endringer i det spesialpedagogiske støttesystemet er foreslått. Her kan du lese hva Utdanningsforbundet mener i sitt høringssvar.

En ekspertgruppe for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging, ledet av Thomas Nordahl, leverte i april sin rapport til kunnskapsministeren. Gruppen foreslo omfattende endringer i det spesialpedagogiske støttesystemet som vil berøre barn, elever, foresatte, assistenter, lærere og ledere i barnehager og skoler, samt barnehage- og skolemyndigheter, PP-rådgivere og Statped.

Bred høring

Utdanningsforbundet ga i august sitt høringssvar til departementet etter en bred, intern behandling der blant annet fylkeslag, fora og utvalg, styret i spesialistutdanningen og hovedtillitsvalgte i Statped har gitt tilbakemeldinger.

– En viktig sak for Utdanningsforbundet, og vi ser på tilbakemeldingene at spesialundervisning er noe som engasjerer svært mange, sier Steffen Handal, leder av Utdanningsforbundet.

Utdanningsforbundet deler i stor grad virkelighetsbeskrivelsen til ekspertutvalget: Svært mange som får spesialundervisning, får det av ufaglærte, hjelpen kommer ofte for sent, elevene møtes ofte med for lave forventninger, noe som medfører at de lærer mindre, og for ofte tas de ut av klasserommet.

Mange endringsforslag

Tiltakene ekspertgruppa foreslår er drastiske. Noen av dem støttes av Utdanningsforbundet, men mange kan ikke organisasjonen støtte. Mest oppsiktsvekkende er det at gruppa foreslår å fjerne den individuelle retten barn og unge nå har til spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning. Dette går Utdanningsforbundet mot. I høringssvaret står det:



Lang prosess: Utdanningsforbundet vil beholde den individuelle retten til spesialundervisning. Høsten 2019 kommer stortingsmeldingen «Tidlig innsats og inkluderende fellesskap». ILLUSTRASJONSFOTO UTDANNINGSFORBUNDET

«(...) lovbestemmelsen om rett til spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning må videreføres for å ivareta barn og elevers rettsikkerhet. Reglene i opplæringsloven om tildeling, planlegging og oppfølging av spesialundervisning er avgjørende for å sikre at den enkeltes behov bli ivaretatt på en forsvarlig måte. Vi mener at det ikke er en motsetning mellom tiltakene ekspertgruppen foreslår for å bedre det pedagogiske tilbudet til barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging, og det å beholde den individuelle retten til spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning. (...)»

– Det er helt essensielt at de barn og unge som har de største utfordringene skal sikres oppfølgingen de trenger. Om lovbestemmelsen fjernes risikerer vi at denne gruppa blir en salderingspost – spesielt i kommuner med presset økonomi. De elevene med størst behov skal komme først i rekken, ikke sist, sier Handal.

Vil ha høy kompetanse

Ekspertgruppa går inn for at barn og unge med særskilte behov skal ha rett til lærer med godkjent utdanning. Det synet deles av Utdanningsforbundet.

Utdanningsforbundet støtter forslaget om kompetanseheving, men etterlyser klarere kompetansenivå på de ulike nivåene. Forbundet er positive til at hjelp og støtte skal settes inn tidlig, og støtter ønsket om å utvikle lokale veiledningstjenester.

Forslagene om obligatoriske kartleggingsprøver rett etter skolestart og om nasjonal innsamling av data på individnivå, får ikke støtte.

Beholde Statped

Å legge ned Statped er Utdanningsforbundet mot, det vil være «behov for statlig spisskompetanse innen fagområdene syn, hørsel, sammensatte lærevansker, språk/tale, kombinerte sansetap og døvblindhet og ervervet hjerneskade. (...)»

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Leken og lærerne

Nær halvparten av førsteklasse-lærerne mener læreplanene ikke gir nok tid til lek og fysisk aktivitet for de yngste elevene, viser en undersøkelse.

– Det er mindre rom for lek nå enn tidligere. En uheldig utvikling, sier leder Steffen Handal i Utdanningsforbundet.

Han viser også til forskningsresultater på området, og sier:

– Forskning viser at yngre barn lærer best hvis de også får leke. Det er ikke snakk om enten lek eller læring. Vi bør dyrke frem leken hvis barna skal lære mye, understreker Handal.

Handal er spesielt opptatt av barns egeninitierte lek og sier at det er denne frie leken som oppleves å være satt under press.

En undersøkelse utført av Respons Analyse blant 1000 førsteklasselærere i Utdanningsforbundet viser at 44 prosent av lærerne på barneskolens laveste årstrinn mener læreplanene ikke gir nok tid til lek og fysisk aktivitet for førsteklassingene.

Samtidig svarer 41 prosent at læreplanene i «noen grad» (35 prosent) eller i «stor grad» (6 prosent) gir tilstrekkelig tid til lek og bevegelse. Lærerne er med andre ord nokså delt i oppfatningen av hvordan læreplanene fungerer i forhold til lek og fysisk aktivitet for de yngste elevene.

I bakgrunnsvariablene kommer det fram at de yngre lærerne er mest kritiske til læreplanene når det gjelder lek og fysisk aktivitet. Det er også en viss tendens til at lærere ved skoler som ikke har egne lokale læreplaner for førsteklassingene er noe mer kritiske enn de som jobber ved skoler som har dette.

– Mer trykk

Utdanningsforbundets leder viser til Kunnskapsløftet fra 2006. Skolereformen bidro til tydeligere læreplanmål. Dessuten har det utviklet seg en praksis i mange kommuner der det i tillegg er innført lokale læreplaner med konkrete mål og krav til progresjon.

Handal tror noe av grunnen til at lærerne er såpass delt i svarene i undersøkelsen om lek og bevegelse, skyldes at kravene i læreplanene tolkes og praktiseres ulikt rundt i landet.

– Jeg er ganske sikker på at veldig mange kommuner og skoler har laget detaljerte læreplaner også spesifikt for første klasse. De skal lære så og så mye. Dette har nok bidratt til det trykket på førsteklassingene som kommer frem i denne undersøkelsen, mener Utdanningsforbundets leder.

VIKTIG LEK: Steffen Handal sier det er den frie leken som oppleves å være satt under press. **FOTO** OLE WALTER JACOBSEN



Sjekk fordelene dine

Som medlem av Pedagogstudentene/Utdanningsforbundet har du flere fordeler. Vi jobber kontinuerlig med å utvikle og forbedre vårt forsikringstilbud for alle medlemmers behov. Fra skreddersydd studentforsikring til 70+ - en forsikringspakke for de over 70 år. Og til alle andre. Les mer om alle våre forsikringer og fordeler på udf.no/medlemstilbud.

Ved innmelding/overgang til Utdanningsforbundet får du automatisk vår grunnforsikring som sikrer deg og familien ved ulykke. Livsforsikringen gir utbetaling til etterlatte om du som medlem skulle dø. Forsikringen koster 888 kroner i året, og trekkes som hovedregel direkte fra lønna.

Les mer på udf.no/grunnforsikring





– Barnas behov

Han er klokkeklar på at lek og læring henger sammen.

Dette var også et fokus på arrangementet «Kan lek i skolen forberede barna på fremtidens arbeidsliv?» som Utdanningsforbundet hadde sammen med Abelia, NHOs forening for kunnskaps- og teknologibedrifter, under Arendalsuka i august.

Professor og forsker Maria Øksnes ved lærerutdanningen ved NTNU holdt her et foredrag om leken og lekens betydning. Hun viser blant annet til FNs forsvar og bekymring for barns spontane lek.

Det å få mer lek inn i skolen betyr ikke at skolebarna lærer mindre fag, mener Handal.

– Kanskje alle i større grad må respektere barnas behov her og nå. Forskjellene og modenheten er enorm mellom barna som starter i første klasse. Forskjellene er jo størst – når barna er så unge, påpeker Handal.

Med Reform 97 fikk 5- og 6-åringene skolesekk på ryggen, og det ble understreket at det beste fra barnehagen skulle følge barna inn i deres første skoletid.

– Vi må minne oss selv på at det er skolen som skal tilpasses barna når de kommer, og ikke barna som skal tilpasses skolen, sier Handal. Stortinget har vedtatt at seksårsreformen skal evalueres.

I podkasten Lærerrummet kan du høre mer om lek i episode fem, med forsker Maria Øksnes ved NTNU og politisk rådgiver Turi Pålerud i Utdanningsforbundet.



Viktigst for deg?

Utdanningsforbundet er i gang med forberedelser til landsmøtet i 2019, og vi vil vite hva du ønsker at Utdanningsforbundet skal prioritere i landsmøteperioden 2020–2023. I en spørreundersøkelse, som er sendt ut, ber vi om innspill fra både medlemmer og klubber om hva vi skal jobbe med i neste landsmøteperiode. Forslagene skal brukes i arbeidet med å videreutvikle Utdanningsforbundets politikk. Du kan svare fram til 23. september.

Spørreundersøkelsen finner du også på våre nettsider: udf.no/lm19

Kurs



Gratis for lærere: På kurset lærer du å gjøre beregninger, bygge og skyte opp din egen modellrakett! **FOTO:** MARIANNE AAGEDAL

Rakettfysikk i skolen

19.–20. september blir det i samarbeid med NAROM kurs i rakettfysikk i Lærernes hus i Oslo. Seminaret mål er å gi realfagslærere et bedre grunnlag for å aktualisere undervisningen gjennom faglig oppdatering og innblikk i romrelaterte emner. Hovedfokus vil være bygging av egne modellraketter og papirraketter med tilhørende regneøvelser. Lær hvordan Newtons 3 lover og bevegelsesligninger brukes i «rakettfysikk»- sammenheng. Kurset er gratis for lærere og arrangeres med støtte fra Nordic ESERO. Bare 24 plasser.

Forskningskafé: Atferdsproblemer

27. september er det forskningskafé i Lærernes hus med temaet «Barn og unge med atferdsvansker – hva gjør skolen?» Dette er Utdanningsforbundets arena hvor forskere og praksisfeltet møtes for utveksling av erfaring og kunnskap, denne gangen presenterer Kirsten Flaten fra Høgskulen på Vestlandet og Pål Roland fra Senter for atferdsforskning ved Universitet i Stavanger sin forskning på feltet. Dessuten kommer rektor Bjørn Bolstad ved Ringstabekk skole for å reflektere over temaet.

Har du ikke mulighet til å være til stede, kan du følge seminaret på streaming via www.udf.no.

Vurderingskompetanse

2. oktober blir det kurs i Tromsø om vurdering i skolen. Hva vil det si å være en lærer med høy vurderingskompetanse? Hva er de typiske utfordringene i vurderingsarbeidet? Kurset vil gi rike perspektiver og praktiske eksempler på hvordan utvikle gode vurderingskulturer i og på tvers av fag. Kurset passer for lærere og skoleledere fra barneskole til videregående opplæring. Kursholder er Lise Vikan Sandvik, førsteamanuensis ved NTNU.

Les mer på www.udf.no/kurs

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

DINE MEDLEMSTILBUD

Her finner du oversikt over dine medlemstilbud i Utdanningsforbundet. For utfyllende informasjon les mer på udf.no/medlemstilbud eller last ned appen «UDF medlem» fra App Store eller Google Play.

KOLLEKTIVE FORSIKRINGER

INNBOFORSIKRING

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 2 millioner per skadetilfelle.
Sone 1: kr 1476 per år.
Sone 2: kr 1176 per år.
Sone 3: kr 972 per år.

REISEFORSIKRING

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet.
Familie kr 1296,- per år.
En person kr 756,- per år.
Familie over 70 år kr 1944,- per år.
En person over 70 år kr 1128,- per år.

GRUNNFORSIKRING

Forsikringen består av tre deler: livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravelsesstøtte ved død i nær familie. Pris kr 888,- per år.

BARNEFORSIKRING

Forsikringen gjelder barn og barnebarn fra 3 måneder til utgangen av det året de fyller 26 år. Pris per barn 1212,- per år.

UFØREFORSIKRING

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du skulle være så uheldig å bli ufør. Pris baseres på alder og valgt forsikringssum. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

LIVSFORSIKRING

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke. Pris baseres på alder og valgt forsikringssum. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

STUDENTFORSIKRING

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring samlet i en pakke spesialtilpasset studenter. Pris kr 996,- per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS 70+

Forsikringspakke for deg som er godt voksen. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgnaåpen helsetelefon er også inkludert. Familie kr 3000,- per år. En person kr 2400,- per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS HUS- OG BILFORSIKRING

UTDANNINGSFORBUNDETS HUSFORSIKRING

Utdanningsforbundets husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser. Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

UTDANNINGSFORBUNDETS BILFORSIKRING

Utdanningsforbundets bilforsikring ekstra og Utdanningsforbundets delkasko har unike vilkår og gode priser. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

RABATT HOS TRYG

RABATT HOS TRYG

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring. Alle medlemmer får 32 prosent uavhengig av antall produkter.

TRYGG PLUSS

Har du privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk på sosiale medier.

LES MER PÅ UDF.NO/MEDLEMSTILBUD

Utdanningsforbundets Barneforsikring

Barna er det kjæreste vi har. Barneforsikring gir økonomisk trygghet dersom noe uforutsett skulle skje. Vår forsikring gjelder familiens barn og barnebarn og kan kjøpes av både foreldre og besteforeldre.

Bestill på udf.no/medlemstilbud





Neste utgave av **UTDANNING** kommer 5. oktober

I mellomtiden kan du holde deg løpende
oppdatert på nyheter i utdanningssektoren
på **Utdanningsnytt.no**

**UTDANNING
PÅ NETT**
UTDANNINGSNYTT.NO

**FØRSTE
STEG**

BEDRE SKOLE

YRKE

spesialpedagogikk